

Burja

GLASILO OBČINE KOMEN
Letnik 14, številka 3

Poštnina plačana pri pošti 6223 Komen
SEPTEMBER 2019

*Mateja Terčon Knap in
Jožef Kovačič, letošnja
občinska nagrajenca*

2 NOVICE IZ OBČINSKE UPRAVE

- 2 Participativni proračun 2020-2021
- 2 Začetek projekta Prostofer v občini Komen
- 3 Slavnostna seja Občinskega sveta Občine Komen

4 POGOVOR Z DOBITNICO ŽUPANOVEGA OBČINSKEGA PRIZNANJA MATEJO TERČON KNAP

5 VAŠKE SKUPNOSTI SE PREDSTAVLJAJO

- 5 Vaška skupnost Ivanji Grad – Zagrajec
- 6 Vaška skupnost Hruševica

7 SUHOZIDARSKA AKCIJA V GORJANSKEM

8 IZ VAŠKIH SKUPNOSTI

- 8 Čisto čisto in glasbeno obarvano Sveto
- 8 1. Tomačevljanski pohod in praznovanje velikega šmarna

9 PREDSTAVLJAMO VAM ...

- 9 Predstavitve gospoda Egona Štruklja
- 10 Sveto – knjižnica pri kalu

11 KRAS CARSO FOOD TOUR: edinstveno popotovanje v doživeto okušanje pristnega Krasa

12 BURJINA GLASBA

- 12 Poletje pihalnega orkestra Komen
- 13 Mladi, glasba, poletje in MUSIKRAS!
- 13 Skupni glasbeni orkester štirih kraških občin

14 RAZSTAVA IN RECITAL V SPOMIN KOMENSKEMU DEKANU VIKTORJU KOSU

15 DRUŠTVENO

- 15 Regijsko srečanje folklornih skupin v Kobjeglavi
- 15 Z učenjem se človek razvija in spreminja: deset let Univerze za tretje življenjsko obdobje na Krasu
- 16 Debela griža – pritegnila nemške študente arheologije iz Mainza
- 17 Srečanje težjih invalidov MDI Sežana
- 17 Koroška privabila kraške drenovke

18 PODJETNO

- 18 Igrivost in zabava ob mreženju podjetnic obalno-kraške regije z namenom odpiranja novih poslovnih priložnosti
- 19 Pogovor z državnim sekretarjem r Slovenije za malo gospodarstvo
- 20 »Terra carsus« – kulinarika Krasa

21 KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO

- 21 Nič kaj prijazne tujerodne vrste rastlin
- 23 Skupaj ustavimo javorov rak!

24 JAVNI ZAVOD KOMENSKI KRAS

ZDRAVSTVO IN SOCIALA

- 28 Zastopnica pacientovih pravic Jožica Trošt Krušec svetuje ...
- 28 Jesen – aktivna priprava na zimo
- 29 Ali se usedem za volan?
- 29 Bogastvo čustev

32 ŠPORTNO

- 33 43. srečanje športnikov iz obmejnih dežel
- 33 Poletje na Krasu 2019
- 34 ŠKD Kras pred novo sezono
- 35 Člani NK Komen v novo sezono EPNL
- 35 NK Komen - U13 v olimpijskem športnem centru Planica

36 BURJICA

- 36 Obisk Deželaka in poletno dogajanje v Vrtcu Komen
- 37 Grajska zgodba na gradu Štanjel
- 38 Zaključek in poletne aktivnosti v Vrtcu Štanjel
- 38 Pestro dogajanje pri tabornikih

39 IZ ŠOLSKIH KLOPI

- 39 Valeta na OŠ Komen
- 40 Evropski prvaki v robotiki
- 42 Foto šopek s krasa prejel trojno zlato priznanje
- 42 Keramičarska ustvarjalnost na stebrih pred šolo

43 KAR BURJA PRINESE

48 MESEČNI NAPOVEDNIK PRIREDITEV in OBVESTILA

Burja

Glasilo Občine Komen
Letnik 14, številka 3, SEPTEMBER 2019

Izdajatelj:
Občina Komen, Komen 86, 6223 Komen
Telefon: 05 7310 450
Fax: 05 7310 460
Spletna stran: www.komen.si
e-pošta: burja@komen.si

ISSN 2591-2321

Naklada: 1.400 izvodov
Glasilo brezplačno prejmejo gospodinjstva v občini Komen. Glasilo raznaša Pošta Slovenije. V primeru, da glasila ne prejmete na dom, se obrnite na pošto v Komnu ali Štanjelu in jim sporočite, da glasila niste prejeli. Glasilo dobite brezplačno tudi na Občini v Komnu, na voljo je tudi v elektronski obliki na spletni strani občine www.komen.si.

Odgovorna urednica: Heidi Vrčon
Uredniški odbor: Mojca Sušnik Klemenčič (pomočnica odg. urednice), Tanja Bratina Grmek, Suzana Stanko, Martina Godnič
Lektoriranje: Barbara Jejčič
Priprava in tisk: Studio Terčon, Borut Terčon s. p.

Vabljeni, da svoje prispevke (članke in slikovno gradivo) za naslednjo številko pošljete v elektronski obliki na e-naslov: burja@komen.si najpozneje do 25. 11. 2019. Prispevki, ki bodo prispeli prepozno, ne bodo vključeni v decembrsko številko! K posameznemu članku priložite največ dve fotografiji v čim boljši resoluciji. Vabimo tudi vse fotografe ali fotografe kar tako, da nam pošljejo tematske fotografije za objavo na naslovnici. Digitalni posnetki naj bodo v čim boljši resoluciji. Poslanih posnetkov v slabi resoluciji ne bomo objavili.

Naslednja številka občinskega glasila izide DECEMBRA 2019.

Avtorica fotografije na naslovnici: Suzana Stanko;
avtorica fotografije občinskih nagajencev: Ana Rojc

*»Jesen, že slutim te. – Molče, potihlo
hitiš zavita v pajčolan meglen ...
Pozdravljena, boginja vseh navdihov!
Pozdravljena, zasanjana jesen!«*

(Janez Menart)

Ja, jesen res že počasi prihaja v naše kraje. Poletnih počitnic je konec, šolske hodnike in učilnice so že napolnili glasovi otrok. Začela se je trgatve, kmalu se bodo v pisane barve odeli listi dreves in grmov. Dnevi so že krajši in tudi nekoliko hladnejši. A vendar za trenutek še ostanimo pri poletju. Čeprav ga pogosto povezujemo z dopusti in s časom, ko si vzamemo malo odmora in počivamo, pa nam septemrska številka našega glasila vsako leto pokaže, da temu ni tako. Aktivna so številna društva, vaške skupnosti in posamezniki, ki skrbijo, da se v naši občini (in tudi izven nje) vedno nekaj dogaja.

Imeli smo festivale, pohode in vaška praznovanja, ljudje so delali in ustvarjali, šolarji so osvajali nagrade in priznanja ter še marsikaj drugega. Kot vedno si lahko nekaj o tem preberete na straneh tokratne Burje. Hkrati želimo bralkam in bralcem ponuditi tudi vsebine, ki bodo za njih informativne in uporabne. Tako se na primer lahko v tokratni številki poučite o invazivnih tujerodnih rastlinah ter pacientovih pravicah. Upam, da bo v glasilu vsak našel nekaj zase.

Želim vam lepo in pisano jesen, vsem šolarjem pa srečno in uspešno novo šolsko leto!

Heidi Vrčon,
odgovorna urednica

Spoštovane bralke in bralci občinskega glasila BURJE,

čas dopustov je mimo in življenje se vrača v ustaljene tirnice. Spočiti, polni vtisov in spominov na počitniška doživetja se bomo lažje spopadli z izzivi, ki

so pred nami. Eden prvih večjih je vsekakor začetek novega šolskega leta, še posebej za vse malčke, ki bodo prvič preslopili šolski prag. Zato naj ne bo odveč opozorilo, da moramo biti nanje v prvih šolskih dneh še posebej pozorni, zlasti v prometu. Seveda skrb za večjo prometno varnost ne sme biti omejena samo na ta čas. Tudi zato bomo letošnjo jesen postavili še dodatne merilnike hitrosti na treh lokacijah, ki jih je določil Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu. Obenem bomo nadaljevali z izdelavo načrtov za zagotovitev večje prometne varnosti na območju komenske šole in na postajališčih šolskih avtobusov po posameznih vaseh, saj želimo našim otrokom tako zagotoviti večjo varnost na poti v šolo in iz nje.

Kot smo obljubili, so od 1. septembra v okviru programa PROSTOFER na voljo brezplačni prevozi za starejše občane, ki

potrebujejo takšno ali drugačno pomoč. Več informacij o tem, kako naročiti in uporabljati storitev, najdete v tej številki Burje na strani 2. Še vedno iščemo dodatne prostovoljne šoferje. Zato bomo pri zagotavljanju večje kakovosti življenja našim starejšim prebivalcem zelo veseli vaše pomoči, drage občanke in občani.

Trudimo se tudi izboljšati pogoje za druženje in kreativno preživljanje prostega časa po vaseh in zaselkih. Številnim društvom smo odobrili precej višje subvencije kot v prejšnjih letih. Nadaljevali smo z obnovo vaških domov, saj so ti prostori ključnega pomena za kakovostno družabno življenje vsake skupnosti. V izdelavi je gradbena dokumentacija za nekatere druge vaške domove, za kulturni dom s knjižnico in za novo šolsko kuhinjo v Komnu, s katero bomo tudi v prihodnje lahko zagotovili kakovostno prehrano naših šoloobveznih otrok ter starejših občanov.

Z mislimi na prihodnost smo v mesecu avgustu začeli s pripravami participativnega proračuna za leti 2020 in 2021, po katerem bo prav vsaka vaška skupnost lahko dobila svoj projekt. Zato boste v letošnjem novembru na zboru vaščanov glasovali le o tistih projektih, ki zadevajo vašo vaško skupnost, ne pa o projektih z območij drugih vaških skupnosti. Poleg

tega bomo mladim omogočili, da lahko glasujejo za enega ali več mladinskih projektov. Cilj je, da naredimo svoje vasi in občino še bolj prijazne za bivanje, delo in razvedrilo – za življenje.

Jeseni boste vsi, ki vas to zanima, na občinski spletni strani našli nove razpise za pridobitev občinskih subvencij, in sicer: za odpiranje novih delovnih mest, za pomoč mladim pri reševanju prvega stanovanjskega problema in za razvoj kmetijstva. S temi ukrepi se trudimo in želimo izboljšati življenjske pogoje v naših krajih. Zato bomo nadaljevali svoja prizadevanja za pridobitev svežega evropskega denarja za novo lokalno infrastrukturo in za ureditev prostorov za medgeneracijsko druženje. Skupaj s sosednjimi kraško-brkinskimi občinami smo si postavili cilj, da do konca leta vzpostavimo skupno turistično in razvojno organizacijo. Zavedamo se, da bomo lahko le s skupnimi močmi pospešili turistični in splošni razvoj naših občin ter tako pripomogli k odprtju novih delovnih mest ter dvigu blaginje v našem okolju.

Naj bo za tokrat dovolj. Res je, da ni napisanega veliko, toda bolj kakor besede so važna dejanja, ki stojijo za njimi. In teh, obljubim, ne bo malo.

Vaš župan,
mag Erik Modic

Participativni proračun 2020–2021

Tudi v tem mandatu bo Občina Komen nadaljevala začeto prakso participativnega proračuna.

V proračunu Občine Komen za leti 2020 in 2021 bo za projekte participativnega proračuna, ki bodo izglasovani, namenjenih skupno 120.000 EUR in za skupne mladinske projekte še dodatnih 10.000 EUR. V letih 2020 in 2021 bo v proračunu zagotovljeno, da bo prav vsaka vaša skupnost dobila svoj projekt, prav tako pa bo omogočeno, da bodo lahko mladi med dopolnjenim 15 in 29 letom lahko predlagali in izglasovali skupne mladinske projekte na ravni občine.

Občanke in občani imate možnost podati projektne predloge do 16. septembra 2019. Prejete predloge bodo z vidika popolnosti in izvedljivosti posameznega predloga najprej pregledale strokovne službe občinske uprave, dokončno odločitev o uvrstitvi predloga na glasovalno listo pa bo sprejela Komisija za pobude občanov v okviru projekta participativnega proračuna, skladno z merili za uvrstitev na glasovalno listo.

Za projektne predloge, ki bodo v skladu z merili uvrščeni na glasovalno listo, boste lahko glasovali na zboru vaščanov po vaških skupnostih v prvi polovici no-

vembra 2019. Točen razpored bo objavljen naknadno. Izglasovani projektni predlogi bodo uvrščeni v proračuna Občine Komen za leti 2020 in 2021.

Na dom ste že prejeli zloženke z osnovnimi informacijami, več o samem projektu participativnega proračuna pa je objavljeno na spletni strani Občine Komen. V kolikor pa imate kakršnakoli vprašanja ali potrebujete dodatna pojasnila, lahko pokličete ali se osebno zglasite na sedežu občine v poslovnem času občinske uprave.

Andreja Kočevar, občinska uprava

Začetek projekta Prostofer v občini Komen

Občina Komen je v sodelovanju z Zavodom Zlata mreža v ponedeljek, 2. septembra 2019, začela izvajati projekt Prostofer, ki je prostovoljski projekt za mobilnost starejših. Projekt povezuje starejše osebe, ki potrebujejo prevoz in ne zmorejo uporabljati javnih in plačljivih prevozov, s starejšimi aktivnimi vozniki, ki pa po drugi strani radi priskočijo na pomoč.

Komu je namenjen PROSTOFER?

Prostofer je namenjen vsem tistim starejšim, ki ne vozijo sami, nimajo sorodnikov, imajo pa tudi slabše povezave z javnimi prevoznimi sredstvi. Prostofer jim omogoča lažjo dostopnost do zdravniške oskrbe, brezplačne prevoze do javnih ustanov, trgovinskih centrov ipd.

Kako deluje PROSTOFER?

Uporabnik, ki potrebuje prevoz, pokliče na brezplačno številko 080 10 10 vsaj 3 dni prej.

V komunikacijskem centru nato zabeležijo njegove podatke in lokacijo prevoza. Po prijavi prevoza klicni center obvesti prostovoljnega voznika o prevozu in to sporoči uporabniku, za katerega se opravi prevoz.

Klicni center deluje od ponedeljka do petka med 8. in 18. uro, prevozi pa se opravljajo od ponedeljka do petka med 8. in 16. uro.

PROSTOFER

S srcem na poti
brezplačni prevozi za starostnike

Župan, mag. Erik Modic, direktor zavoda Zlata mreža, Miha Bogataj, v družbi naših prostoferjev.

Kako postati PROSTOFER?

Vsi, ki bi še želeli postati prostovoljni vozniki – prostoferji v občini Komen, naj pokličejo Sorajo Balantič na telefon 05 7310 461 ali pišejo na e-naslov: soraja.balantic@komen.si

Kontakt za dodatne informacije

Za morebitna dodatna pojasnila ali vprašanja pa se lahko obrnete tudi na Sorajo Balantič, tel. 05 7310 461 ali soraja.balantic@komen.si.

Soraja Balantič, občinska uprava

Slavnostna seja Občinskega sveta Občine Komen

Slavnostna seja Občinskega sveta Občine Komen ob občinskem prazniku je potekala v petek, 21. junija 2019, v Zadrudnem domu v Štanjelu. Župan, mag. Erik Modic, je podelil priznanje Občine Komen, županovo priznanje, priznanje za najlepše urejena naselja ter okolice hiš v občini ter priznanja za najboljša vina v občini Komen v letu 2019.

Priznanje Občine Komen je na podlagi predloga UO NK Komen prejel Jožef Kovačič za dolgoletno delo v Nogometnem klubu Komen. Županovo priznanje je v imenu Plesnega društva Be funky prejela Mateja Terčon Knap.

Priznanja za najboljša vina v občini Komen (na podlagi ocenjevanja, ki je potekalo 4. junija 2019 v Štanjelu) so prejeli naslednji vinarji:

PENEČA VINA

1. Vina Kobal (rdeča penina Tera)
2. Vinarstvo Rebula (Brstovska penina)
3. Vina Urdih (penina Babč)

BELA VINA

1. Marjan Mržek (malvazija)
2. Vinarstvo Rebula (malvazija)
3. Vina Urdih (chardonnay)

BELO VINO – STAREJŠI LETNIKI

1. Vina Kobal (bela zvrst Select 2015)
- ### RDEČA VINA IN ROSEJI
1. Bojan Uhelj (refošk 2018)

RDEČA VINA – STAREJŠI LETNIKI

1. CV Colja Vina, Matej Colja (rdeča zvrst 2012)

TERAN PTP 2018

1. Vina Švagelj ŽUPANOVO VINO 2019
2. Vinarstvo Rebula
3. Zdravko Pipan

Župan, mag. Erik Modic, je podelil tudi priznanja za najlepše urejena naselja in okolice hiš oziroma vrtove. Priznanja za najlepše urejena naselja so prejela naslednja naselja: Šibelji, Hruševica, Luko-

vec. Priznanja za najlepše urejene okolice hiš oziroma vrtove so prejeli: Aljana Pegan in Robert Briščak (Komen), družina Remih (Sveto) in družina Bajc (Zagrajec).

Foto: Ana Rojc

Pogovor z dobitnico županovega občinskega priznanja Matejo Terčon Knap

Pogovor z Matejo Terčon Knap, dobitnico letošnjega županovega občinskega priznanja, ustanoviteljico plesnega društva Be Funky, plesalko, ki že deseto sezono gradi uspešno plesno zgodbo v naši občini.

Mateja, najprej čestitke za zasluženno priznanje in za začetek: Kaj ti pomeni županovo priznanje?

Županovo priznanje ima zame en poseben pomen. Z nagrado sem dobila eno potrditev tudi iz naše občine, da nekaj delamo prav. Da se tudi v naši občini čuti, kaj smo in kaj delamo. Lepo je prinesiti domov uspehe od drugod, ampak ko si nagrajen od domačih, je ta občutek še toliko lepši.

Kako se spominjaš svojih začetkov?

Ko pogledam 10 let nazaj in se spominjam začetkov (takrat sem bila stara 18 let), se spomnim ene ogromne želje po poučevanju otrok in odraslih in tudi veliko nevednosti, kaj to vse poganja za sabo. Nikoli ne bom pozabila na največjo pomoč in podporo, to je moja družina. Tudi oni že od samega začetka »divjajo« z mano in mi nikoli ne odrečejo pomoči, ko je ta potrebna, sploh ob samem začetku bi brez njih bila izgubljena.

Kaj, kdo je bilo tisto, kar te je spodbudilo, da si se odločila za to pot?

Preprosto je v meni že od dvanajstega leta starosti žvela želja po poučevanju. Ko sem hodila na treninge, sem občudovala prav vse moje trenerje in si enkrat

Upokojenke jo vedno znova presenečajo z njihovo energijo in neizmerno željo.

želela biti na njihovem mestu. Poleg plesa so me naučili (sploh pri baletu) tudi reda, discipline, vztrajnosti in še veliko drugih vrednot. Že takrat je ples zame predstavljal terapijo ... Vse najlepše tega sveta. In preprosto je bil v glavi prostor samo za to željo, ko odrastem.

Danes poučuješ ...

Ja ... Zdaj poučujem ... In se zavedam, da je to en ogromen privilegij. Saj si ne bi mogel vsak privoščiti, da poleg dveh otrok skače vse dni okoli. Urnik je namreč popoldanski, od doma grem okrog 13.00 vrnem se ob 21.30. Velikokrat sem odsotna cel vikend. Brez vsakodnevnega razumevanja mojih domačih bi bilo to seveda nemogoče. Svet se mi brez tega mojega tempa zdi prazen. Ne predstavljam si, da bi en dan ostala brez te norije, ki me spremlja. Seveda ne moremo vedeti, kam nas bo življenje usmerilo, ampak zaenkrat živim svoje sanje tako doma kot v službi in občutki, ki me vsak dan spremljajo, so nekaj, kar je največ vredno.

Mladostniki jo vsakič znova kaj novega naučijo in s svojo energijo polepšajo dan.

Kdo vse obiskuje Be Funky plesno društvo danes?

Društvo obiskujejo prav vse starostne kategorije. Začnemo z otroki, ki obiskujejo vrtec, potem osnovnošolci, srednješolci, študentje, mame in zaključimo pri upokojenkah.

Je katera skupina, ki še posebej izstopa?

Po energiji in norosti, bi bile to zagotovo moje upokojenke in hip hop dame. To sta dve skupini, ki sta res unikatni. Hip hop dame me spremljajo že vse od mojih začetkov, letos že enajsto leto. Vseskozi me podpirajo, mi stojijo ob strani in mi zaupajo. Kar mi pomeni res ogromno. Izstopajo pa zagotovo tudi po svojih dosežkih, saj v občino vsako leto prinesejo odličja, najbolj viden od vseh pa je naslov evropskih prvakinj v street dance show plesu. Upokojenke pa so še ena skupina, ki me preseneča iz treninga v trening. Same imajo toliko volje, želje in energije, da jim lahko samo zaploskam. Pri njih je vse enostavno. Ti dve skupini mi vzbudita res veliko spoštovanje. Preprosto: zlate so. Drugače pa na svoj način izstopa prav vsaka skupina, saj je z vsako starostno skupino res lepo delati. Vrtec, na primer, mi polepša dan že, ko prvič zakričijo, njihova energija in odkritost sta nekaj, kar nam vsem manjka. Otroci in mladostniki me pa tudi vedno kaj naučijo, vsak od njih je unikaten in moj, tako da glede posebnosti skupin se ne more delati nekih razlik.

Kaj se ti zdi pri tvojem delu najpomembnejše?

Zagotovo predanost. Brez tega in volje do vsega dela ne bi bilo nič. Če delaš z ljudmi, jih moraš spustiti blizu, se jim približati in živeti skupaj z njimi. Jim dati občutek, da smo družina in da so v našem društvu lahko preprosto to, kar so, saj so taki najboljši. Potrebno je poslušati prav vsakega plesalca in jih podpirati na vseh področjih. Kar se pa plesa tiče, se trudim, da jim ponudim, kar jim je všeč, in da jih naučim tudi drugih vrednot, ki so dobre za življenje.

Udeležujete se tudi različnih tekmovanj, vedno uspešno. Tvoja formula za uspeh je ...?

Formule ni, je pa ključ do vsega delo, predanost, ljubezen in najboljša ekipa. Tudi če je neuspešno, so plesalci še vedno moj ponos in moje življenje.

Hip hop dame, ki jo spremljajo že od samih začetkov.

Ima kakšno tekmovanje zate posebno mesto?

Vsako tekmovanje je zgodba zase. Povsod se imamo lepo, zagotovo pa sem vedno najbolj navdušena nad mednarodnim tekmovanjem v Sarajevu. To pa zato, ker tja vedno odpotujemo za tri dni, smo vse dni vsi skupaj, otroci se še bolj povežejo med sabo in energija je res nekaj posebnega. Tam naši otroci preprosto zažarijo ne glede na uspehe. Festival

je postal zares velik in že masa ljudi v dvorani in vse res kvalitetne točke drugih plesnih šol, ki se predstavijo v vseh kategorijah, dajo veliko zadovoljstvo.

Kakšni so načrti za naprej?

Ples, ples in ples. Ostalo naj se zgodi ...

Se obeta kaj novega?

Da bi v naprej načrtovala nekaj posebno novega, to ne. Vedno sproti vidimo, kam nas zanese in kaj bomo.

Kaj bi priporočila vsem nam?

Ne toliko povezano s plesom, ampak vseeno zelo preprosto: Čim bolj se posvetiti življenju s srcem, razumevanjem, hvaležnostjo in ljubeznijo. Čim manj slabega in bo vse v redu.

In za konec, tvoje vodilo:

Bodi sam sprememba, ki jo želiš videti v svetu.

Martina Godnič

V naslednji številki glasila bomo objavili pogovor z Jožetom Kovačičem, prejemnikom priznanja Občine Komen.

Vaške skupnosti se predstavljajo

Vaška skupnost Ivanji Grad-Zagrajec

Ivanji Grad, ki šteje okoli 100 ljudi, in le slab kilometer oddaljeni Zagrajec, ki šteje okoli 26 ljudi in je obenem tudi mejna vasica med občinama Komen in Miren-Kostanjevica, sestavljata vaško skupnost Ivanji Grad-Zagrajec, ki jo vodi tričlanski vaški odbor v sestavi Stojan Tavčar kot predsednik in člana Dušan Erženičnik in Bogdan Kosovelj.

Vasici ležita na zelo lepem predelu Komenskega Krasa zahodno od Komna ob glavni cesti Komen-Kostanjevica, od koder se razprostira čudovit razgled na Tržaški zaliv vse do Gradeža ali še dlje, če je ugodno vreme.

Fantje so me pričakali pred vaškim domom. Preden smo pričeli s sestankom, so mi razkazali okolico doma in povedali, da so dom začeli graditi sami že leta 1986, uporabljati pa so ga začeli leta 1990. Vendar uporabnega dovoljenja še nimajo, ampak se zelo trudijo, da bi ga čimprej

dobili in uradno otvorili vaški dom. Tako so nedavno z občinskimi sredstvi v celoti izolirali in prekrili streho, zamenjali vsa

Vaški odbor Ivanji Grad-Zagrajec (od leve proti desni): Dušan Erženičnik, Bogdan Kosovelj in predsednik Stojan Tavčar.

Vaški dom v Ivanji Gradu.

okna in vrata ter ploščice v notranjosti in kupili zemljišče za domom, ki so ga sami očistili, namenjeno pa bo parkirišču. Ker je bilo zunaj zelo vroče, smo pogovor nadaljevali v domu. Povedali so mi še, da morajo popraviti asfaltno igrišče pred domom in urediti okolico. Iz pogovora sem izluščila, da jim predstavlja največji izziv v tem mandatu dokončna ureditev vaškega doma.

Vendar pa imajo še druge želje – v Zagracju želijo urediti vaško jedro, eko

-otok in vaški vodnjak z okolico kot etnološki spomenik, na Ivanjem Gradu bi preuredili avtobusno čakalnico v čitalnico, dokončali razširitev pokopališča, asfaltirali balinišče ter postavili merilnike hitrosti v obeh vaseh in pri vaškem domu, ker tudi njih moti divjanje skozi naselje.

Ivanji Grad z zahodne strani.

Nato sem jih povprašala, če se v vasi kaj dogaja, kako si kaj popestrijo vaško življenje, pa so mi začeli kar naštevati dogodke. Začne se z veseljem pustovanjem, ki ga organizirajo že od leta 1982 in je postalo zelo poznano daleč naokoli. Nato je tu 1. maj, ko postavijo mlaj in zakurijo kres. Potem organizirajo turnir v košarki, ki se ga udeleži veliko ekip iz naše občine kot tudi od drugod. Nadaljuje se z martinovanjem po kleteh v vasi, zaključijo pa z božično-novoletnim časom, ko postavijo božično drevec ali novoletno jelko (kakor pač kdo to imenuje) in leto je naokoli.

Med letom organizirajo tudi čistilne akcije po potrebi, vedno pa očistijo vasi

Urejeno središče vasi v Zagorju.

pred 1. majem in 1. novembrom. Seveda pa vse akcije in dogodke med vaščani spremlja na koncu prijetno druženje ob prigrizku in dobri kapljici ter v zadovoljstvu, da je delo uspešno opravljeno.

Naše srečanje se je zaključilo v prijetnem kramljanju in zaželela sem jim veliko uspeha pri izpeljavi njihovih želja.

Vaška skupnost Hruševica

Hruševica leži vzhodno od Komna med Tupelčami in Štanjelom, nekoliko oddaljena od glavne ceste Komen–Štanjel. Šteje okoli 150 prebivalcev, od tega je kar 35 otrok in mladostnikov do 18. leta, kar predstavlja skoraj ¼ prebivalstva in pomeni, da vas živi.

Bil je vroč in soparen poletni večer, ko sem se pripeljala v Hruševico. Ustavila sem se pri vaškem domu v centru vasi, kjer smo bili dogovorjeni. Ker sem bila nekoliko zgodnja, sem si ogledala zunanost doma. Zadaj, v ograjenem dvorišču, imajo montažni bazen, spredaj pa imajo veliko kamnito mizo, ki jo obdaja lep kraški zid, nad njo pa je latnik. Višje od prostora z mizo je postavljeno leseno vozilo podobno tistemu iz risanke o Kremenčkovih le, da je večje in se imenuje Kretenčkovi. Zelo domiselno, ni kaj! Pod nadstreškom pa imajo majhen šank v izgledu drevesnega lubja. Zelo lepo! Pa mi je naenkrat kapnilo: Pa saj so dobili letos 2. nagrado za najlepše urejeno vas! Na hitro sem z očesom preletela širšo okolico in rečem vam, da so si nagrado

Vaški dom v središču vasi.

zaslužili. Medtem pa so že prišli člani vaškega odbora. Trije so – predsednik, Marjan Mržek, in člana, Leon Bolje in Boštjan Furlan, ki je tudi predsednik športno kulturnega društva (na kratko ŠKD) Hruševica.

Sedli smo zadaj pri bazenu, v senčko, ker je bilo še vedno zelo vroče, in že so mi začeli naštevati dejavnosti v vasi, ki jih izvajajo skupaj z društvom. Velik dogodek je marčevski Hrušovljanski pohod, ki poteka že več let in je številno obiskan, sledi mu postavljanje mlaja in prižig kresa na predvečer 1. maja s kulturnim programom, ki ga zaključijo z družabnim večerom. Potem je tu 1. avgust – praznik vaškega patrona sv. Lovrenca, ko priredi jo vaško šagro (praznovanje) za vaščane in njihove sorodnike in prijatelje. Pa že je na vrsti 31. oktober, noč čarovnic, ki je namenjen predvsem otrokom, in že je tu martinovanje v vasi. Nato pa v začetku decembra sledi ena največjih športnih prireditev v občini, to je tradicionalni Štanjelski tek, ki se ga udeleži tudi do 300 tekačev in šteje tudi za primorski pokal. Letos bo slavil 20. obletnico. Leto zaključijo v božično-novoletnem času, kot po vseh vaseh, s postavljanjem božično-no-

voletnega drevesca.

Med letom tudi oni organizirajo čistilne akcije ali rabute po potrebi, drugače pa vedno očistijo vas pred 1. majem in 1. novembrom.

Nazadnje še dodajo, da v sklopu Športne zveze Komen že 2 leti gostijo Poletje na Krasu, to je organizirano varstvo otrok med počitnicami.

Vprašam jih, kakšne plane imajo, pa mi povejo, da jim je največja želja zgraditi večnamenski prostor s športnim igriščem v središču vasi, za kar se trudijo že 27 let. S tem bi pridobili večje prepotrebno parkirišče. Poleg tega želijo popraviti vaški vodnjak in zgraditi mrliško vežico.

Na koncu pohvalim njihov dom, povejo, da so pred dvema letoma s pomočjo občinskih sredstev dom razširili in uredili okolico. Letos pa so postavili kamnito mizo, naredili zid okoli nje in latnik.

Ne pozabijo pa pohvaliti otrok in mladine, saj pri vseh dejavnostih z veseljem in pridnostjo sodelujejo. Pravijo, da je vas složna in jim verjamem, ker je očitno. Želijo, da bi vas živela v slogi tudi po izteku njihovega mandata, saj lahko samo tako življenje na vasi napreduje.

Vaški odbor Hruševica (od leve proti desni): Boštjan Furlan, predsednik Marjan Mržek in Leon Bolje.

Vaški vodnjak v vasi.

Suhozidarska akcija v Gorjanskem

Fotoreportaža ob obnovi suhozidne hiške ob graničarski meji od mejnega prehoda Gorjansko proti Brjam

Ženski del skupine nabira v vedra za streho nujno drobno kamenje. Ob tem si ima veliko povedati in tako zapelje pogovor o potepanjih po Sloveniji in drugod, pa še o marsičem, samo da kljubujejo naraščajoči vročini, ko se bliža poldan.

Večja preklada nad vhodom je postavljena in mora držati. Od tu naprej že streha!

Zelo se prileže tudi odmor z malico, saj žgoče sonce preizkuša trdnost in voljo udeležencev.

Streho postavljamo zbrano in previdno, zato so ob hiški le trije, ostali zbirajo in prinašajo ustrezno kamenje iz bližnje okolice.

Tokrat smo sodelovali (od leve proti desni): spodaj David Terčon (tudi avtor fotografske reportaže), mentor Vojko Ražem, Toni Pečar, Nadja Mislej Božič (predstavnica Univerze za tretje življenjsko obdobje); zgoraj Barbara Antonini, Vlasta Skočič, Franko Zadnik (predstavnik veteranov), Silvan Colja in Milan Simčič. K sodelovanju je vabila tudi Darja Kranjc iz Konzorcija za suhozidno obnovo in gradnjo.

Delo je zaključeno. Zapustili smo prostor (blizu mejnega prehoda Gorjansko, ob graničarski stezi proti Brjam), z zadovoljstvom vabimo k ogledu obnovljene hiške lastnike, sorodnike, vaščane, prijatelje, mimoidoče, člane veteranskih organizacij in univerz za tretje življenjsko obdobje. Veselimo se, da smo z obnovo rešili suhozidno hiško, ki je tako v tovariško-delovnem druženju in vzdušju. Radi tudi koga pospremimo na ogled.

Avtor fotoreportaže: David Terčon

Čisto čisto in glasbeno obarvano Sveto

Tretjo junijsko soboto smo S'čani kljub neznosni vročini zavihali rokave. V okviru občinskega praznika smo se zgodaj zjutraj pridružili vseobčinski čistilni akciji Čisto čisto na krasnem Krasu. Že s preprostim sprehodom po naši vasi pa smo kmalu zadovoljno ugotovili, da je ta presenetljivo čista (ob tej priložnosti vse pohvale marljivim in vestnim sovaščanom). Ob cesti skorajda ni bilo moč najti odpadkov, kot so denimo prazne pločevinke, cigaretni ogorki ali ostanki plastične embalaže. Tudi sicer kakšne večje nesnage na travnikih ali v gozdu nismo našli. Zato smo spremenili načrt in sklenili, da raje temeljito uredimo in počistimo okolico naše stare šole, ki je tisti dan pričakovala prav posebne goste. Zato smo pokosili,

pograbili in pometli, kar je bilo treba. V sodelovanju z vrhunskim Pihalnim orkestrom Komen smo gostili Festival godbe

po kraških vaseh. Z vsem dobro znanimi hiti nas je kako dobro uro razvajala sežanska godba. Kot so povedali, bolj redko nastopajo v naših koncih. Še več ... Pravzaprav ne pomnijo, da bi v Komnu že kdaj igrali na povabilo, zato je bila to še toliko večja čast. Na prostem, na novo urejenem igrišču ob šoli se je zbralo lepo število ljudi. In po glasbeni poslastici smo – kot se spodobi – godbenike tudi pogostili z mesnimi dobrotami z žara in osvežilnimi poletnimi solatami. Upamo, da so se pri nas počutili dobro in da so bili z našim gostoljubjem zadovoljni. Mi si po njihovem nastopu v prihodnje nedvomno želimo še več z živo glasbo obarvanih poletnih večerov.

Besedilo in foto: Tjaša Dugulin za Društvo S'čanskih puntarjev

1. Tomačevljanski pohod in praznovanje velikega šmarna

Člani društva Tomačevica smo pomlad in poletje v Tomačevici popestrili s športno in kulturno obarvanimi vsebinami. V juniju smo pripravili 1. Tomačevljanski pohod, ki se ga je udeležilo kar lepo število pohodnikov. Na poti, ki nas je vodila skozi kraško gmajno proti vrhu Zajčevca, mimo sosednje vasice Mali Dol in cerkve Device Marije v Oberšljanu, smo lahko občudovali naravo in obenem s strani Ivana Jake Jančarja izvedeli marsikaj o zgodovini našega kraja. Po pohodu smo se okrepčali s pašto, domačim pecivom, teknil pa nam je tudi sladoled lokalnega prodajalca na štirih kolesih. Dogodku smo dodali tudi glasbeno in plesno noto. Obiskali so nas godbeniki pihalnega kvarteta Pihalnega orkestra Komen,

med katerimi igra tudi naš sovaščan, Jurij Tenze, in nam zaigrali nekaj skladb. Zaplesali sta nam dve hip hop skupini, in sicer tomačevljanska hip hop skupi-

na z imenom Amnez in hip hop skupina Never old. Plesalke so članice plesnega društva Be funky.

V avgustu je član društva, Ivan Jaka

Jančar, pripravil tečaj izdelave in vzgoje bonsai dreves za najmlajše vaščane Tomačevice. Kar nekaj otrok se je tečaja udeležilo in se pet dni zaporedoma učilo vzgoje bonsajev. Po zaključku tečaja so otroci drevesa odnesli domov, zanje bodo morali do nadaljevalnega tečaja, ki bo potekal čez leto dni, pridno skrbeti.

Ob prazniku velikega šmarna, 15. avgusta 2019, je Društvo Tomačevica gostilo gledališko skupino Kraški komedijanti, ki deluje pod okriljem KŠD Šator Štorje. Zaigrali so celovečerno komedijo Beži zlodej, baba gre. Nad komedijo, ki nas je napolnila s smehom in dobro voljo, smo bili še posebej navdušeni, saj v njej so-

deluje naš sovaščan, Jan Novak, ki je tudi izvrsten mlad harmonikaš. Po gledališki predstavi je sledilo prijetno druženje.

Avgustovsko dogajanje pa je dodatno popestrilo tridnevno kampiranje sredi vasi. Ta dogodek je dokaz, da se lahko iz nečesa povsem preprostega, enostavnega rodi nekaj nepozabnega, in to v domačem kraju. Udeleženci kampiranja smo se v popoldanskih urah zbrali in nato z igranjem odbojke, košarke, nočnim pohodom in petjem skupaj preživeli večer. Nato je sledilo spanje v šotorih do zgodnjega jutra. Le tu in tam so nas zmotili šakali v bližnjih gozdovih in žolna, ki je trkala po bližnjih drevesih. V nedeljo dopoldne smo kampiranje zaključili in si obljubili, da prihodnje poletje to spet ponovimo.

Besedilo: Mojca Švara Buda
Foto: Arhiv Društva Tomačevica

Predstavljamo vam ...

Vso zelenjavo pridelamo doma

Šibelji je zaselek blizu Komna z 11 prebivalci. V njem živi družina Štrukljevih, ki ruši predsodek, da na Krasu ni mogoče pridelovati zelenjave, zaradi sušnega in vročega podnebja. O tem, ali se gojenje zelenjave za svoje potrebe splača ali ne, pa sploh ne bomo razpravljali!

Dom Egona, Martine in njunih hčera Mije ter Neže v ničemer ne izstopa iz niza hiš. Zato pa toliko bolj pritegne pogled njihov vrt, ki se skriva za hišami. Najprej opazimo visoke grede in plastenjak, ki v poletnem času največkrat kaže »rebra«, zato pa je tem bolj koristen zgodaj spomladi in takrat, kadar grozi toča.

Visoke grede omogočajo tudi zaščito pred spomladansko pozebo in poletnimi neurji.

Družina Štrukelj iz Šibelji

Usklajen par Vipavca in Kraševke se je v Šibelji priselil pred dobrima dvema desetletjema. Hiša je bila sicer primerna za bivanje, vendar je z leti doživela precej izboljšav. Čeprav hiši ni pripadalo nič zemlje, sta Egon in Martina že prvo leto s privoljenjem sosesa na njegovi zemlji začela urejati svoj prvi vrt. Zaraščene okolice hiše sta se lotila s pomočjo šestih koz, ki so jima pomagale tako pri čiščenju zemljišč kot pri začetku snovanja zaključenega kroga gojenja zelenjave na naraven način.

V dveh desetletjih se je čreda koz povečala na približno 50 glav, pridružila se jim je še poldruga desetina govejih repov. S časom sta dokupila nekaj zemlje, precej več pa jo imata v najemu. Dandanes njun vrt meri približno 1.000 kvadratnih metrov, obdelujeta več njiv, na katerih zraste njihova pšenica, koruza, krompir in včasih tudi ajda. Reja živali poteka na več kot 30 hektarih pašnikov in travnikov.

Iz preprostih gredic je vrt prerasel v združbo visokih gred, rastlinjakov in gredic; uredili so namakanje, napeli pro-

Na vrtu je prostor tudi za Martinine cvetlice.

titočno mrežo, izkopali štirino za nama-kanje vrtnin in ogradili vrt proti divjadi. Njihove visoke grede so vzorčni primerki. O njih so se poučili na enem od perma-kulturnih centrov na Štajerskem, postavil pa jih je Egon sam, ki se loti prav vsa-kega dela. Navdušili so se nad njihovo vsestranskostjo, saj grede lahko postaviš prav povsod, tudi tja, kjer ni zemlje za podlago. Ob tem olajšajo sprotno nego rastlin, ne glede na to, ali gojimo zelenja-vo ali cvetlice.

Egon je visoke grede postavil sam in jih napolnil z debelci, ovčjo volno, domačim kompostom in prstjo.

Zanimalo me je, kaj jih žene pri tem delu? Martina je podala najbolj prepričljiv razlog: »Midva sva si želela pridelovati svojo hrano. Egon ima kot veterinar tudi nagnjenje do živali.« Egon je dodal: »Z rejo živali zaključiš krog pridelave svoje hrane. Živali ti zagotovijo gnojilo in pomagajo urediti okolico ... veliko lahko storiš sam, ne moreš pa tistega, kar ti po-maga napraviti žival.«

Družina je samooskrbna, torej na svoji zemlji pridelajo vso sezonsko zelenja-vo in žita, ki jih potrebujejo za prehra-no živali. Ker sta starša zaposlena, kljub pomoči hčera, so potrebne zelo pridne roke, da zraste vse, kar pojedjo sami, kože in krave. Ko sta se Egon in Martina prise-lila, v bližnjih vaseh ni bilo skoraj nikogar, ki bi redil rejne živali. Z leti se je živinoreja vsaj nekoliko okrepila. Egon je optimisti-čen: »Večkrat sem razmišljal, zakaj sploh to počneva: vse to je nekako vzgojno. Najprej je vzgojno za nas, za najine otro-ke in zdaj, kot vidim, tudi za okolico. Tako ljudem pokažeš, da se to da.« Kdor je tes-no povezan z naravo ve, da je pridelek vsako leto drugačen. Štrukljeva sta se že sprijaznila, da je kakšno leto neke vrtnine manj ali celo nič, je pa zato drugih več.

Takole Martina mimogrede napolni zabojček z doma pridelano zelenjavo.

Tudi letošnja toča v juliju jim ni vzela vo-lje. Martina je izpričala svoje spoštovanje: »Naš fižol smo imeli lepo oplet in zalit, ravno je začel cveteti, a ga je stolkla toča. No, pa smo ga malo bolj zalivali in je zno-va zacvetel. Niso vsi stroki lepi, slabih je več kot pri običajni letini. A sama to ce-nim: rastlina se je potrudila in bo obrodila. Če plod ni najlepši, ga pač obrežeš in ravno tako z užitkom poješ.«

Strinjali smo se, da doma pridelana hrana nima cene, saj vemo, kaj jemo. In še več: vzbuja nam veselje in ponos, ker smo pripomogli k temu, da so rastline zrasle in nam ponudile pridelek.

Besedilo: Stane Sušnik
Foto: arhiv družine Štrukelj

Sveto – Knjižnica pri kalu

Bil je vroč julijski dan. V poznih po-poldanskih urah sem se odpravljala na običajni sprehod. Vzela sem nahrbtnik, platenko z vodo in palice ter odšla. Ven-dar to ni bil običajni sprehod na običajni dan, temveč je bil to zadnji četrtlet v ju-liju in povabljen sem bila na zaključek »Knjižnice pri kalu« v Svetem. Poklicala sem še prijateljico, kajti rekli so mi, da je zaželeno, če še koga pripeljem, bila je za in sva se odpravili. Ko sva se približeva-

li prizorišču, sva v senci pod krošnjami dreves zagledali manjšo skupinico ljudi, ki so sedeli na zložljivih stoli s knjiga-mi v rokah, za njimi pa so bile razložene knjige po tleh, po klopeh, v karjoli (oz. samokolnici), na stojalu ... Potihoma sva prisledli in prisluhnili osebi v ospredju, ki je zelo doživeto na glas prebiral odlo-mek iz ene izmed knjig. Ko je končala, je završalo med poslušalci, stekel je pogo-vor, nato so še nekateri prebrali izbrani

odlomek iz njim zanimivih knjig, drugi so pregledovali razložene knjige, skratka, bilo je zelo prijetno vzdušje v prijetnem druženju, kar je bil navsezadnje tudi na-men knjižnice na prostem.

Oseba, ki je brala, ko sva prišli, je bila Vesna Marija Maher, pobudnica za to zvrst knjižnice. O sebi ni želela kaj dosti povedati, le toliko, da so se z družino pri-selili v Sveto pred petimi leti, da je preva-jalka, igralka, pisateljica, pravzaprav mi je rekla, da je ustvarjalka. Nato sem jo vprašala, kako in kdaj se ji je porodila zamisel o knjižnici na prostem, pa mi je povedala:

»Nekega dne sem v Ljubljani sedela v knjižnici na prostem (to je »Knjižnica pod krošnjami«, ki deluje že veliko časa) v sen-ci dreves in naenkrat sem pomislila, da bi lahko tudi jaz to imela v Svetem. V družini smo vsi ljubitelji knjig in strastni bralci. Tudi knjig imamo ogromno, in to raznih zvrsti, zakaj jih ne bi delila z drugimi lju-bitelji. Tako sem lansko poletje zamisel udejanila. Živimo blizu kala, prostor se mi je zdel čudovit in organizacija je stekla. Na otvoritveni dan smo naložili knjige v

Knjižnica pri kalu.

Druženje pri Maherjevih.

avto, jih odpeljali h kalu, pripravili prizorišče, povabili domačine, nekaj znanih kulturnikov, ki so izpeljali program, in bilo je zelo lepo in tako zdaj knjižnica poteka že drugo sezono, za naprej pa bomo videli.»

In res, bomo videli, bilo bi namreč zelo lepo, če bi se to druženje v »Knjižnici pri kalu« nadaljevalo. Zato toplo priporočam vsem, da se pridružite obiskovalcem. Ne bo vam žal!

Kasneje se je zadnji dan letošnje knjižnice zaključil na dvorišču pri Maherjevih, kjer smo se ob malem prigrizku in dobri kapljici družili še pozno v noč.

Besedilo in foto: Suzana Stanko

KRAS CARSO FOOD TOUR: edinstveno popotovanje v doživeto okušanje pristnega Krasa

Med gospodarskimi dejavnostmi, ki trenutno v svetu prinašajo pomemben vir dohodka, je tudi turizem. Kot se spreminja svet, ljudje, tempo in način življenja ter tehnologije, se seveda spreminjata tudi povpraševanje in turistična ponudba. T turist ni več zadovoljen zgolj s poležavanjem na obali, pohodništvom ali zdravljenjem v toplicah. Novi trendi v turizmu zahtevajo nove zgodbe. Zaznamovati jih morajo pristna doživetja v nepoznanih, težje dostopnih krajih. Edinstvenost in posebnost, ki ju lahko ponudijo sprehodi po vinogradih, poljih, travnikih, gozdovih, kjer ni interneta in telefonov. Med top turistično ponudbo spadajo tudi paketi, ki vključujejo nočno opazovanje zvezd, pitje vode iz naravnih izvirov, uživanje hrane iz domačega vrta,

Vinogradnik Bogdan Cotic iz »Buntove« kmetije v Škrbini, 2019. Foto: Marjan Močivnik

Del članov društva Planta s predsednico društva, Aleksandro Pelicon, v Coljavi, 2019. Foto: Marjan Močivnik.

adrenalsko ali aktivno raziskovanje podeželja ipd. Priljubljeni so krajši, dva do tri dnevni paketi, toliko, da se turist odpočije od napornega vsakdanjika, stresa, odtujenosti, skrbi.

Kras z življenjem, kot ga pišejo Kraševci in Kraševke, lahko ponudi nove turistične zgodbe. Pa se prebivalci Krasa tega zavedamo? Mirno lahko potrdimo. To dokazujejo člani Društva za razvoj kmetijstva in turizma Planta, ki s skupaj s sodelavci iz Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU) in s pomočjo Javnega zavoda Komenski Kras pripravili izvirne kulinarne zgodbe z naslovom Kras Carso food tour: unikatno popotovanje v doživeto okušanje pristnega Krasa. Ideja za turistični paket je med člani društva

tela že kar nekaj časa, dokončno pa je bila oblikovana v okviru mednarodnega projekta MEDFEST (Sredozemska kulinarčna dediščina izkušnja: kako ustvariti trajnostne turistične destinacije), ki so ga v letih 2016–2019 vodili sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika, ZRC SAZU.

Zgodbo o unikatnem potepanju po Krasu zaznamujejo štirje sklopi, ki se razlikujejo glede na temo in identiteto ponudnika. Pri paketu Kraška zelišča in divje rastline – sprostitve in užitek na cvetočih kraških travnikih in gmajnah se gost sprehodi po kraški gmajni in travnikih. Tu se seznani s kraškimi zelišči in divjimi rastlinami, načini priprav zeliščnih čajev, mil in tinktur. Med cvetočimi rastlinami v spomladanskem času lahko tudi zaužije pravo kraško marengo (malico) – takšno, kot je z energijo napolnila nekdanje kosce. Paket Kraški pršut – kulinarčno bogastvo, plod dolgoletnih izkušenj kraških kmetov in posebnosti kraške narave govori o pomembni sestavini kraške kuhinje, to je pršutu in načinu njegove pridelave in sušenja. Najboljša rezina pršuta je tista, ki se jo nareže na roke, in gost se lahko nauči te pomembne veščine. V prihajajočih jesenskih dneh bo najbolj aktualen paket Kraško vinogradništvo – preplet podnebja, kraške rdeče zemlje, znanja in marljivih rok kraškega človeka,

ki gosta povabi v kraške vinograde, med plante in seveda na kraško trgatve. Zaključki se v kleti na degustaciji kraških vin in drugih pijač. Treba je vedeti, da nekateri ponudniki v svojih kletih ne zorijo le okusnega kraškega terana in drugih belih sort, temveč tudi različne kise. Paket Kraška visoka kulinarika – kjer se tradicija starih gostiln sooči s sodobnostjo in ustvarjalnostjo pa gostu pričara drznost sodobnih kraških kuharic in kuharjev, ki si z ogromno znanja, truda in vztrajnosti ponovno želijo ovrednotiti lokalne sestavine in na sodoben način pričarati domače okuse, kot so jih poznale naše none in nonoti. Posebnost paketa so večhodni meniji in seveda čas, ki ga kuhar ali natak posveti svojemu gostu. Tu ni prostora za hitenje, saj je namen ob vrhunski hrani spoznati kulturo kraškega človeka med preteklostjo in sodobnostjo.

Glavni ponudniki paketov so člani društva Planta, in sicer Turistična kmetija Ostrouška-Pelicon iz Coljave, Gostilna Skok iz Štorij, Gostilna Komel iz Kobjeglave, Turistična kmetija Čotar iz Gorjanskega, Kmetija »Pri Buntovih« iz Škrbine, Gostilna Špacapan iz Komna, vinogradnik Dejan Kukanja iz Komna in Dediščinska kmetija Čilčevi iz Pedrovega. Ponudniki se zavedajo, da brez tradicije ni inovacije, brez vrednotenja narave in domačih sestavin ni dobrih okusov, brez drznosti

in vztrajnosti ni uspeha, brez medsebojnega spoštovanja in sodelovanja ni osebnega zadovoljstva. Zato so pri svoji ponudbi ponosni na to, kar jim življenje na Krasu ponuja. Druži jih tudi zavedanje, da lahko hrana poveže ljudi, ustvari medsebojno zaupanje in splete dobre medsebojne odnose. Ob pristnih, razumevalnih in sproščujočih pogovorih se lahko rodijo tudi uspešne poslovne odločitve.

Društvo Planta vse od samega začetka svojega nastanka odpira nove kraške zgodbe, ki temeljijo na tradiciji pokrajine, vendar so tudi prepletene s sodobnimi znanji, ponudbo in željami. Od leta 2007 nadaljujejo odmevno kulinarčno akcijo Mesec kraške kuhinje, v spomladanskih mesecih nas razvajajo z Divjimi okusi Krasa; kulinarčni paketi Kras/Carso food tour pa kulinarčno razvajanje povežejo v celoletno ponudbo.

Vsi snovalci, ki smo sodelovali pri izvedbi kulinarčnih paketov, smo prepričani, da bo gost na Krasu užival, pa ne zgolj zaradi lepe, neokrnjene narave, posebnosti kraške kulture, temveč tudi zaradi Kraševcev in Kraševk, ki so in bodo pisali pristne, edinstvene in inovativne zgodbe. Pa veliko uspeha!

Več o ponudbi, načinu naročanja paketov pa si lahko preberete na internetni strani www.krascarso-foodtour.com

Besedilo:

Jasna Fakin Bajec s sodelavci ZRC SAZU

Burjina glasba

Poletje pihalnega orkestra Komen

Pihalni orkester Komen je bil tudi to poletje zvest spremljevalec dogajanja na Krasu. Že tradicionalno je izvajal prvomajsko budnico po vaseh vse od Dutovelj do Vojščice. Nekaj dni za tem je sodeloval na 25. obletnici Revije kraških godb v kulturnem domu v Hrpeljah skupaj z godbami iz Brkinov, Brega in Nabrežine. Nadalje so komenski orkestraši sodelovali z orkestraši drugih kraških pihalnih orkestrrov na skupnem nastopu ob Dnevu lipicanca v Lipici. Za zaključek še ene uspešne sezone pa je 23. junija orkester izvedel letni koncert v Brestovici na vaškem trgu in s tem tudi počastil praznik Občine Komen.

Ker jim doma velikokrat postane dolg-

čas, so se orkestraši odpravili še malo v hribovsko Cerkno, kjer so v soboto, 29. junija, izvedli dva nastopa, prvega zjutraj na terasi hotela Cerkno, popoldne še na terasi Alpejske perle, vrh tamkajšnjega smučišča. Člani orkestra in njihovi zvesti spremljevalci pa so zvečer na hotelski terasi organizirali še kraški večer z degustacijsko promocijo pršuta in terana lokalnih pridelovalcev. Naslednjega dne je bil organiziran izlet v bližnje Šebrelje z vodenim ogledom najdišča neandertal-

ske piščali Divje babe. Od tu smo odšli z močnim vtisom o pomenu glasbe, ki človeka spremlja že mnoga tisočletja.

Lahko bi rekli, da je tak začetek poltja napovedal tudi njegov konec, saj so nekateri instrumentalisti komenskega orkestra konec avgusta sodelovali na arheološko-etnobotaničnem in glasbenem festivalu Gledanica.

Pred začetkom šolskega leta je Pihalni orkester Komen, ob podpori Občine Komen in Osnovne šole Komen, organi-

ziral 4-dnevno poletno orkestrsko šolo MusiKras za mlade glasbenike. Vaje so potekale po posameznih sekcijah pihal, trobil in tolkal. Učence so vodili mladi in uspešni glasbeniki komenskega orkestra: Matjaž Kafol, Jernej Terčon, Sebastijan Buda, Anže Počkar, Gregor Rogelja, Neža Jelušič, Irena Birska in Sandra Rijavec. Na zaključnem koncertu v Štanjelu so se udeleženci poletne šole predstavili s svojimi mentorji.

Besedilo: Ana Uršič
Foto: Elisabetta Tenze

Mladi, glasba, poletje in MUSIKRAS

Letos smo se v Pihalnem orkestru Komen spraševali, kako bi poleg ustvarjalnih in športnih poletnih aktivnosti v naše konce privabili tudi nadarjene glasbenike. Ker so komenski orkestraši znani po svoji inovativnosti in drznosti, so tudi letos poskrbeli za novost, ki je v naši občini še nismo videli: štiridnevni glasbeni kamp z odličnimi lokalnimi glasbeniki, ki svoje znanje dokazujejo na najprestižnejših tekmovanjih in se izpopolnjujejo po vsej Evropi ter so prevzeli mentorstvo posameznih sekcij.

MusiKras je poletna orkestrska šola, namenjena mladim pihalcem, trobilcem in tolkalcem, ki si želijo izpopolnjevanja

v orkestrski igri. Med 23. in 27. avgustom 2019 je Štanjel preplavilo okrog 45 mladih glasbenikov, ki so pod budnim očesom priznanih mentorjev pili znanje in skupaj zaigrali v združenem orkestru. Pozavnisti so se učili z Matjažem Kafolom, tubisti z Jernejem Terčonom, rogovi s Sebastijanom Budo, tolkala je prevzel Anže Počkar, Gregor Rogelja je skrbel za trobente, Katijana Renner za klarinete, flautistke so se srečale z Ireno Birska, saksofonistka Sandra Rijavec pa je izpilila svojo sekcijo, da bi se udeleženci karseda dobro pripravili na skupno muziciranje pod taktirko dirigenta Tomaža Škamperleta.

V sklopu prve izvedbe štiridnevnega poletnega kampa se je dogajalo marsikaj, od koncerta mentorjev in zaključnega koncerta, manjkale niso niti nepozabne dogodivščine sodelujočih, najbolj pa smo ponosni na vsa nova prijateljstva in nasmejane obraze mladih glasbenikov Primorske.

Čeprav je bila to krstna izvedba projekta, ki združuje nadarjene glasbenike naše regije, verjamemo, da lahko tudi v prihodnjih letih, ob pravi organizaciji in podpori skupnosti, še dodatno popestrimo dogajanje v občini Komen in na širšem območju Krasa.

Besedilo: Matija Tavčar

Skupni glasbeni orkester štirih kraških občin

Že vrsto let se na našem območju govori o združenem orkestru štirih kraških občin. No, letos pa so se želje zares uresničile in zaživel je Združeni pihalni orkester Krasa in Brkinov, ki se letošnje jesen odpravlja na 1. tekmovanje najvišje kategorije v Avstrijo, natančneje v mesto Grafenegg (68 km SZ od Dunaja). Tekmovanje, na katerem se lahko predstavi-jo zgolj izbrani sestavi, bo potekalo med 25. in 27. oktobrom, v združenem pihalnem orkestru pa bo skupaj muziciralo približno 80 tako zdajšnjih kot nekdanjih učencev Glasbene šole Sežana in njenih podružnic, ki so obenem tudi najbolj nadarjeni člani štirih orkestrov (Pihalnega orkestra Komen, Kraške pihalne godbe Sežana, Pihalnega orkestra Divača in Brkinske godbe 2000), v svoji sredi pa igrajo tudi taki, ki svojo glasbeno pot nadaljujejo na konservatorijih in akademijah tako doma kot v tujini.

Gre za prvi projekt takšnih razsežnosti

ne le v našem okolju, temveč v Sloveniji nasploh, ki ga kot krovni nosilci podpirajo Glasbena šola Sežana s predanim ravnateljem Ivom Bašičem na čelu in vse občine, v katerih orkestri tudi delujejo. Z velikim zadovoljstvom in zagnanostjo za orkestrom stojijo tudi dirigenti območ-

nih orkestrov (divaški Mitja Tavčar, komenski Matija Tavčar, sežanski Ivo Bašič in brkinski Tomaž Škamperle), v veliko čast pa nam je, da so za maestra in ume-tniškega vodjo tega izjemnega projekta izbrali prav komenskega dirigenta. Seveda pa brez pomoči najizkušenejših čla-

nov tudi ne bo šlo, saj so kot vodje sekcij intenzivno poprijeli za glasbila že konec avgusta v Štanjelu, skupne vaje pa nadaljujejo v septembru in oktobru, ko se bo združeni orkester predstavil z nizom

koncertov v Sežani, Trstu in Bukovici. Koncerti bodo služili kot zadnje priprave na pomembno pot v Avstrijo. Naj bosta naš aplavz in pohvala po koncertih prava spodbuda glasbenikom, da povezanost,

talent in ustvarjalnost še naprej gojijo in se povežejo v celoto, ki bo navduševala tudi v prihodnje.

Besedilo: Matija Tavčar
Foto: arhiv GŠ Sežana

Razstava in recital v spomin komenskemu dekanu Viktorju Kosu

V nedeljo, 21. julija 2019, smo v Komnu sveto mašo začeli z otvoritvijo prenovljene spominske razstave in s krajšim recitalom v spomin dolgoletnemu komenskem dekanu, Viktorju Kosu, ob 120-letnici njegovega rojstva, 4. septembra 1899, prihoda v Komen za dekana 25. septembra 1932, vrnitve iz nemškega taborišča Neumarkt 20. julija 1945 in njegove smrti 22. julija 1987.

Otvoritev spominske razstave z naslovom Dekan Viktor Kos – življenje in delo komenskega dekana po dokumentih župnijskega arhiva, ki jo je pripravila prof. Ivanka Uršič, je bila zaznamovana z recitalom, pri katerem je poleg dveh mladih župljanov iz Komna, Katarine Stantič in Tadeja Uršiča, sodeloval tudi vsem poznani filmski in gledališki igralec, Pavle Ravnohrib.

Viktor Kos se je rodil Kuščevim, umni in gospodarni kmečki družini, 4. septembra 1899, v zaselku Podleskovca pri Podmelcu nad sotesko reke Knešče v Tolminskih hribih. Po končani gimnaziji se je vpisal v bogoslovje v Gorici. Goriški nadškof Sedej ga je v duhovnika posvetil 1. julija 1923. Kaplanoval je v Bovcu in v Logu pod Mangartom. Namesto župnika v Žabnicah, ki je imel težave s fašisti, je nadškof Sedej tja postavil Viktorja Kosa. Tu je imel na skrbi tudi takratno prenovo božjopotne cerkve na Sv. Višarjah s poslikavo Toneta Kralja.

V tem času so fašistične oblasti rovarile tudi v Komnu. Dekana Bogomila Nemca, Čeha po rodu, so mučili in mu s tem zlomili zdravje, da je umrl. Na njegovo mesto je poleti 1932 za župnika prišel Viktor Kos, najmlajši dekan v škofiji, star 33 let. V Komnu mu ni bilo usojeno lahko življenje. V hudi preizkušnji, ki je za časa nemške okupacije doletela Komen in sosednje vasi Tomačevico, Divče, Mali Dol in Rihemberk zaradi njihovega požiga in izгона prebivalcev v Nemčijo februarja

1944, se je trajno zapisal v srca Komencev. To preizkušnjo je popisal v »Kroniki Komencev in Rihenberžanov na Bavarskem 1944–45«. Svojih ljudi ni hotel zapustiti, zato se jim je skupaj s kaplanom, Mirkom Renerjem, prostovoljno pridružil na tovornih vlakih za Bavarsko. V internaciji v Neumarktu sta za sotrpine opravljala svoje dušno-pastirsko poslanstvo ter jim moralno in gmotno pomagala in s tem marsikomu rešila življenje. Organizirala sta zbiranje živeža in oblačil, pri čemer so jima na pomoč priskočili razni krajevni dobrotniki. Tretjega decembra 1997 je neumartski župnik, Heigel, prejel častni znak svobode Republike Slovenije za dobra dela, ki jih je med 2. svetovno vojno naklonil slovenskim izgnancem.

Tudi po vrnitvi iz internacije junija 1945 dekanu Kosu nova oblast ni bila naklonjena. Leta 1956 je moral celo prebiti dva meseca v zaporu. Šele po skoraj tridesetih letih mu je krajevna konferenca takratne Socialistične zveze delovnega ljudstva Komen 16. aprila 1983 podelila spominsko značko za zasluge in požrtvo-

valno delo v času narodnoosvobodilne borbe. Prav tako pozno mu je priznanje izrekla oziroma podelila tudi borčevska organizacija.

Vatikan mu je podelil častni naslov monsignor, vendar je za vse ostal kar dekan Kos oziroma komenski dekan.

Leta 1971 je Komen zapustil. Škof Jenko ga je postavil za bolniškega kurata v šempetrski bolnišnici, kjer je tolažil bolnike vse do svoje smrti v starosti 88 let. Pokopan je v Komnu med svojimi nekdanjimi verniki. Občina Komen mu je posthumno leta 2007 podelila naziv častni občan Občine Komen.

Naj ob tej priliki le še spomnimo, da se letos 5. novembra spominjamo tudi 100. obletnice rojstva kaplana Mirka Renerja, kasneje tudi priznanega germanista in glasbenika, ki se je skupaj s Viktorjem Kosom 15. februarja 1944 prav tako prostovoljno pridružil izgnancem v Nemčijo.

Kaj je označevalo osebnost našega dekana Kosa, tega vélikega primorskega duhovnika? Kosov nekdanji kaplan, Srečko Šuligoj, je obujal spomine na svojega dolgoletnega predstojnika in ni pozabil povedati še zgodbe o »angelu taborišča«, kakor so gospoda Kosa imenovali prebivalci bavarskega Neumarkta:

»V lazaretu je umiral stari Rihemberžan. Komenski dekan je prišel k umirajočemu, mu dal sveto obhajilo in ga mazilil, da bi v imenu Gospodovem za večno zaspal. Pa se je stari mož šepetaje oglasil in prosil duhovnika za en sam krompir. Gospod dekan je šel v taboriščno kuhinjo in prinesel umirajočemu največji krompir. Ta ga je z zadnjimi močmi ponesel k ustom in ga s slastjo pojedel. Ta krompir je pomenil staremu kmetu vse, je kaplanu dejal gospod Kos. V tem krompirju je mož videl svoje delo in življenje, svojo kmetijo in svojo domovino.«

Besedilo: Tadej Uršič

Društveno

Regijsko srečanje folklornih skupin v Kobjeglavi

Na srečanju smo s petjem in plesom predstavili šege iz Bele krajine. Naslov koreografije je Na Ivanje večero. Z nastopom smo dosegli državni nivo in bili izbrani za nastop na državnem srečanju folklornih skupin oktobra v Žalcu.

KD Karla Štreklja
predsednik Vid Sorta
Foto: Helena Zidar Sorta

Z učenjem se človek razvija in spreminja: deset let Univerze za tretje življenjsko obdobje na Krasu

Oktobra odpira svoja vrata že deseto leto Univerze za tretje življenjsko obdobje na Krasu. Je desetletje malo ali veliko? Če bi primerjali z življenjem človeka, je to šele prehod v najstništvo, obdobje, ko se pričnemo veliko bolj ukvarjati sami s seboj in je pred nami še vse življenje, kot so nam otrokom radi rekli odrasli. Lahko pričakujemo tudi mi, da se bomo ubadali sami s seboj, drug z drugim, s programom, dokončno ureditvijo prostora, ki bo služil našemu namenu, imel učilnico, manjšo telovadnico in pisarno, dovolj veliko za vpisovanje novih članov na začetku študijskega leta, arhiv, omaro, pisalno mizo, tri stole, računalnik, fotokopirer in še ostalo nujno opremo?

Ob vstopu v deseto leto delovanja se res ne pritožujemo, pa tudi hvalimo ne z materialnimi dosežki, prej z vsebinami. Postopoma smo najeli nam dokaj ustre-

zne prostore Zavoda dr. Karla Štreklja v Štrekljevi domačiji v Gorjanskem, Zavoda za šport, turizem in prosti čas v Sežani, dalj časa smo se krčili v Domu in Društvu upokojencev Sežana, ki imata komaj velike prostore za svojo dejavnost, da smo, zlasti v prvem, večkrat zvočno in prostorsko motili drug drugega, a bili ob vsem tem dovolj potrpežljivi. Kdo ve, morda bo nekoč tudi naš dom? Zato želimo sodelovati, ko se odpira navzven. Z nekaterimi uporabniki Doma upokojencev, ki so tudi naši mentorji (Jasna Vodeb), se srečujemo tedensko v okviru programa Bodi sam svoj terapevt in posebej enkrat mesečno na srečanjih Berem in se pogovarjam. Marsikatero od dejavnosti (Potepanja, Literarna potepanja, Živimo z zdravilnimi rastlinami, Suhi zid, ekskurzije, vsakoletne predstavitev), pa smo izvajali drugod, izven navedenih prostorov.

V prvem letu delovanja, še v Kosovelovi knjižnici Sežana, je dva študijska programa (Likovno ustvarjanje in Slovensko ljudsko izročilo) obiskovalo šestindvajset članov, v teh letih se jih je pridružilo še sto, torej stošestindvajset, nekateri so odšli, drugi prišli, se vrnili. Študijsko leto 2019/2020 obeta triindvajset programov in posebej posamezna predavanja ter predstavitev. Kot upokojenci želimo spoznati krog prijateljev z enakimi zanimanji, ob izgubah (službe, sodelavcev, bližnjih, prijateljev), ko se želimo še česa naučiti ali utrditi (znanje jezikov) ali se naučiti česa novega. Če si zastaviš, da se vsako leto kaj novega naučiš, se bo to tudi zgodilo. Seveda nova znanja pokažemo okolici, najbližjim, sorodnikom, prijateljem, sosedom.

Čeprav smo društvo, s celotno organizacijo še najbolj spominjamo na zavod

Udeleženci festivala znanja in kulture starejših v Domžalah na ogledu slavninarskega muzeja.

ali kulturno izobraževalno ustanovo, ki ponuja številne programe, od jezikovnih, do umetnostnih, kulturnih in zdravstvenih vsebin, ki jih izvajajo ustrezno izobraženi mentorji. Poleg članarine udeleženci prispevajo tudi šolnine za izvedene pedagoške ure. Ker sta administrativno delo in poslovanje prostovoljna, najemnino pa krijemo s pomočjo sredstev, ki jih pridobimo na razpisih, je znesek šolnin

ne sprejemljiv za širšo množico in s tem umikamo elitnost, ki je pogojena z boljše finančno stoječimi udeleženci. V študijske skupine vabimo pripadnike drugega in tretjega življenjskega obdobja, da se nam pridružijo.

Druži nas radost učenja, skrb za duha in telo ter zdravje in spoznavanje umetnosti, ki vključuje tudi prijetna doživljanja in doživetja ob vsebinah in posameznikih,

ki jim ni vseeno, kako preživljajo vsakdan in kaj bodo še danes prenesli na svoje otroke in vnuke, da jih ne bo strah sprememb v zrelem obdobju življenja. Kako veselo je, ko greš naokoli, na prireditve sam ali sama in vedno srečaš znan, radoživ obraz in se kot mladostnik ali mladostnica veseliš ponovnega študijskega leta, učenja in druženja.

Dr. Ana Kranjc, ki vodi Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje, v mrežo povezanih več kot petdeset univerz po Sloveniji, meni, da so temeljne spretnosti danes: sposobnost odločati se, voditi svoje učenje in izobraževanje, biti opazovalec in planer svojega učenja. In še doda: »Človek mora biti dovolj drzen, da zagovarja vrednote, ki jim pripada.«

Predsodke in stereotipe o nas starejših pa skuša odpravljati sleherni izmed nas v vsakodnevnem okolju. Za konec si odgovorimo, kakšen pomen imata učenje in izobraževanje v dolgoživi družbi.

Vabljeni na prireditev ob 10. obletnici, ki bo predvidoma v četrtek, 7. novembra 2019, v Štanjelu.

Besedilo: Nadja Mislej Božič

Foto: Olga Knez

Predstavitev študijskih krožkov Univerze za tretje življenjsko obdobje Kras za študijsko leto 2019/2020 v obnovljeni stari šoli v Temnici v četrtek, 5. 9. 2019, ob 19.30.

UTŽO Kras pokriva področje vseh kraških občin, ne glede na to, kje se izvajajo študijski krožki, se lahko vanje vpiše kdorkoli iz vsega Krasa in širše.

Debela griža – pritegnila nemške študente arheologije iz Mainza

V sklopu obiska slovenskih muzejev (Narodni muzej Slovenije, Dolenjski muzej, Belokranjski muzej Metlika, Mestni muzej Črnomelj, Park Škocjanske jame, Pokrajinski muzej Koper, Pomorski muzej Piran, Tolminski muzej) so si nemški študenti arheologije 23. julija 2019 pod vodstvom profesorja dr. Christopherja Para iz Univerze v Mainzu z zanimanjem ogledali tudi prazgodovinsko gradišče Debela griža. Cilj strokovne ekskurzije v Sloveniji je bil obisk muzejev z arheološkimi zbirkami in arheoloških najdišč ter seznaitve s kulturno krajino na Krasu. Arheološko najdišče Debela griža je njen

pomemben del. Zanimala so jih predvsem starejša arheološka obdobja od paleolitika naprej.

V uvodu jih je Goran Živec iz Zavoda Krasen Kras na kratko še na parkirišču v Komnu pred obeležjem nemškega požiga

ga Komna iz leta 1944 seznanil z medvojno zgodovino Komna in jih nato popeljal s komenske severne strani po prazgodovinskem gradišču Debela griža.

Podal je presek zgodovinskega razvoja najdišča kot tudi pomen okoliških gradi-

šč na Krasu. Spregovoril je tudi o pomenu nekdanjih ljudstev: Japodih, Karnih, Histrih, Liburnih, Dalmatih itn. Plastično je orisal pomen prazgodovine in opozoril na pomen gradišč še pred prihodom Rimljanov. Seznanil jih je z različnimi sistematičnimi neinvazivnim arheološkimi raziskavami v letih 2018 in 2019, ki bodo pripomogle k natančnejši opredelitvi starosti naselbine, načinu življenja, bivalni kulturi itn.; s sprotim odstranjevanjem škodljive vegetacije in s postopno ureditvijo gradišča za kulturno turistični obisk. Zaključil je s prizadevanji neprofitnega Zavoda Krasen Kras, da čimbolj ozavešči lokalno prebivalstvo in širšo javnost o pomenu ohranjanja gradišč in njihovem vključevanju v kulturno in turistično promocijo Krasa.

Besedilo in foto:
Dejan Vončina, Zavod Krasen Kras

Srečanje težjih invalidov MDI Sežana

V začetku junija smo se s težjimi invalidi podali na srečanje v Novo Gorico in Miren.

V Novi Gorici smo si ogledali samostan na Kostanjevici, knjižnico, grobnico Burbonov in rožni vrt. Obogatili smo se z veliko znanja o naši preteklosti in napolnili dušo z rožnim vrtom, čeprav so bile vrtnice burbonke že v zadnjem stadiju cvetenja. Presenetilo nas je, da imajo v knjižnici največjo in najmanjšo knjigo – primerjava je enkratna. Iz Nove Gorice smo se odpravili na kosilo v Bilje.

Po kosilu smo pot nadaljevali v Miren na Mirenski Grad. Tam sta nas lepo sprejela gospod lazarist Jože Zupančič in sestra Ancila. Razložila sta nam, zakaj se lokacija imenuje Mirenski Grad in kakšne dejavnosti se odvijajo v cerkvi ter v vzpo-

rednih prostorih samostana. Zelo zanimiva je dvorana za predavanja in tudi razstava slik.

Za izčrpno in pestro vodenje po Kostanjevici se zahvaljujemo gospe Mirjam

Brecelj. Prav tako se zahvaljujemo gospodu Jožetu Zupančiču in sestri Ancili za prijaznost in potrpežljivost pri našem obisku.

Besedilo: Jelica Grmek
Foto: Sonja Jovetić

Koroška privabila kraške drenovke

V Klubu Kraški dren, ki ga že vrsto let vodi predsednica Ivanka Štuc, skrbijo za zdravje in pod strokovnim vodstvom pridno telovadijo celo leto. Konec šolskega leta pa se podajo raziskovat lepote Slovenije. Tako so se letos 1. junija 2019 podale na izlet na Koroško, kjer je bilo najbolj atraktivno splavarjenje.

Najprej so se zaustavili v Slovenj Gradcu in s sprehodili ob mesnem obzidju

ter spoznali zgodbe starega mestnega jedra, ki so jih popeljale v srednjeveško preteklost. Spoznavali so najpomembnejše kulturne institucije, številne umetniške skulpture na prostem in zanimive posebnosti mesta Slovenj Gradec – Glasnika miru. V spremstvu vodičev Koroškega pokrajinskega muzeja so spoznavali zgodovinski utrip mesta.

Naslednja postaja je bila cerkev sv.

Jurija v Šmartnem pri Slovenj Gradcu, ki slovi kot ena najstarejših sakralnih objektov v srednjeevropskem prostoru iz 13. stoletja. V notranjosti pod steklenim tlakom je vidnih 26 staroslovenskih grobov. Z vrhunsko prezentacijo odkritih arheoloških ostalin s stekleno in ogrevano hodno površino nudijo obiskovalcem pristen stik s preteklostjo.

Vrhunec izleta pa je bilo prav goto-

vo splavarsko doživetje, ki so ga začeli v Splavarskem pristanu na Gortini. Po pozdravnem nagovoru gostiteljev, prikazu tesanja lesa in pogostitvijo s kruhom, soljo in domačim žganjem, so stopili na flos in bili pripravljeni za plovbo. Flosar-

ji so jim predstavili svoje delo, za dobro voljo je poskrbel splavarski humorist, manjkalo ni niti glasbenega programa. Doživeli so tudi pravo tradicionalno flosarsko kosilo na žlico in bili postreženi z golažem, polento, zabeljeno z ocvir-

ki in kruhom. Kdor je bil prvič na flosu, pa je doživel flosarski krst in bil tako kot novopečeni flosar sprejet v flosarski ceh. Manjkala ni niti flosarska kavica.

Domov grede so se zaustavili v Žalcu pri slavni fontani piv Zeleno zlato, ki je poklon hmelnjarski dediščini spodnje Savinjske doline in Žalcu, ki je središče hmelnjarstva v naši državi. Udeleženske je razveselil podatek, da je Slovenija peta največja proizvajalka hmelja na svetu. Na fontani so lahko pokušali šest različnih piv slovenskih pivovarjev, varjenih iz štajerskega hmelja. Steklen kozarec, ki ga je oblikoval vrhunski oblikovalec Oskar Kogoj, pa jim je ostal za spomin.

Kraške drenovke so se polne vtisov in prijetnih občutkov vračale domov, kjer bodo v telovadnih skupinah 16. septembra spet pričele s telovadbo, na katero vabijo vse zainteresirane. Več informacij: kraski.dren@gmail.com.

Besedilo: Olga Knez

Foto: arhiv Društva Kraški dren

Podjetno

Igrivost in zabava ob mreženju podjetnic Obalno-Kraške regije z namenom odpiranja novih poslovnih priložnosti

V četrtek, 6. junija 2019, je SPOT – svetovanje Obalno-Kraške regije organiziral dogodek Mreženje podjetnic Obalno-Kraške regije z namenom odpiranja novih poslovnih priložnosti. Zasnovali smo ga nekoliko drugače kot običajno. Visoke pete so zamenjali športni čevlji, pisarne in uradne prostore pa čudovita kraška narava. V dogodek smo namenoma vključili elemente presenečenja in udeleženkam nismo izdali čisto vseh podrobnosti, to pa zato, ker menimo, da se je ponovno potrebno naučiti improvizirati, se prepustiti in zaupati. Rdeča nit druženja je bila igrivost, saj ne le otroci, ampak tudi odrasli se v igri najlažje sprostimo, povežemo, spoznamo, ustvarjamo in sodelujemo. Nekatere vsebine so udeleženske doživele skupaj, nekatere pa razdeljene po manjših skupinah. Gostiteljica dogodka je bila Karra, ki se opisuje kot ustvarjalka izjemnih osebnih in posebnih doživetij na izviren in domiseln

način.

Podjetnice smo sprejeli v Lokvi, v Hiši Krasna, kjer so gostitelji na prekrasnem kraškem dvorišču poskrbeli za čudovito

dobrodoščilo. Po začetnem spoznavanju in mreženju so podjetnice prisluhnile predavanju na temo proaktivnost, ki ga je izvedla gospa Vojka Žgavec Clemenž

SPOT

SLOVENSKA
POSLOVNA
TOČKA

REPUBLIKA SLOVENIJA

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD ZA
REGIONALNI RAZVOJ

iz Karre. Po predavanju so se podjetnice, razvrščene v šest skupin, odpeljale vsaka na svojo lokacijo. Prva skupina se je udeležila kamnoseške delavnice pri kamnoseškemu mojstru Jerneju Bortolatu, druga skupina je ustvarjala v keramičarski delavnici pri keramičarki Katji Prunk – Unikatna keramika, tretja skupina je obiskala naturopatsko delavnico in spoznavala avstralske cvetne esence pri Anji Sterle iz podjetja Suo Tempore, četrta skupina se je podala na odkrivanje Viktorijine skrivnosti, peta skupina se je preizkusila v sobi pobega in dešifriranju Kosovelove enigme, šesta skupina pa se je na kulinarični delavnici pomerila v

marmeladnem kvizu Mmm Beatrice. Po opravljenih delavnicah so nas udeleženske ob pomoči skrivnih namigov in sporočil, ki so jih prejele v kuvertah, odpeljale na naslednjo točko druženja, in sicer v Gostilno Tomaj, kjer sta nas lepo sprejela nova lastnika Žiga in Rebeka. Od tu nas je pot vodila v pisano kraško gmajno, kjer so udeleženske v zrak spustile balone želja. Druženje smo zaključili ob kosilu na Kmetiji Škerlj, kjer so si udeleženske premierno ogledale virtualno predstavitev Obalno-Kraškega gospodarstva v 360° tehnologiji, ki smo jo pripravili na SPOT-u. Vsi, ki so sodelovali pri izvedbi dogodka, so partnerji Karre, katere poslanstvo

je, med drugim, tudi združevanje in povezovanje vrhunskih kraških ustvarjalcev.

Odzivi udeleženk na dogodek so potrdili, da so tovrstna druženja zelo dobrodošla, spodbudna in dosegajo svoj namen. Razšli smo se z željo, da se na podobnem dogodku srečamo še kdaj. Doživetja tistega dne so bila res izjemna, udeleženske pa so se skozi igrivost ob pozitivni energiji, smehu in dobri volji med sabo povezale, razvile nova spoznavanja in povezovanja, nove poslovne priložnosti in osvojile nova znanja.

Besedilo: Petra Weber, Spot Svetovanje
Obalno-Kraške regije
Foto: Kristjan Stepančič

Pogovor z državnim sekretarjem Republike Slovenije za malo gospodarstvo

Območno obrtno-podjetniška zbornica Sežana je 13. junija 2019 gostila državnega sekretarja za malo gospodarstvo, gospoda Franca Vesela. Srečanja sta se udeležila tudi županja Občine Hrpelje-Kozina in župan Občine Komen ter predstavniki Občine Sežana, kar je pripomoglo, da se je državnega sekretarja seznanilo z različnimi izzivi, ne zgolj iz podjetništva. Z njim se je v konstruktiven pogovor podala Janja Novoselc. Med zahtevami obrti in podjetništva, ki jih je že krovna organizacija podala Vladi RS, so nekatere, ki smo jih želeli tudi na Krasu posebej izpostaviti, in sicer davčna politika in način plačevanja DDV-ja. Predvsem se zatika pri primerih, ko podjetje nekomu izstavi račun, prejemnik tega računa

ne poravna, država pa od izdajatelja računa pobere DDV. Ne glede na to, ali ga je izdajatelj poravnal ali ne, podjetnik davek poravna. Državnega sekretarja smo povprašali, ali si lahko na tem področju obetamo drugačen način poračunavanja davka, ko je račun poravnán, na kar smo dobili pritrdilni odgovor.

V občinah Divača, Hrpelje-Kozina, Komen in Sežana imamo registriranih blizu 5.000 poslovnih subjektov, od katerih skoraj 90 % spada med mikro podjetja. Predlog uvedbe znižane stopnje davka od odhodkov pravnih oseb za mala (mikro) podjetja, po vzoru nekaterih evropskih držav, s čimer bi okrepili stabilnost in rast malega gospodarstva tudi mikro subjektom, je zato več kot dobrodošel.

Žal pa predlog trenutno pri Vladi RS nima zelene luči. Vlada temu predlogu namreč (še) ni naklonjena.

Slovenija je mlada država, kjer prevladujejo družinska podjetja, ki pa se trenutno nahajajo v obdobju, ko prve generacije predajajo lastništvo drugim, izjemoma tudi tretjim generacijam, pri čemer se srečujejo z izzivi glede prenosa. Tukaj ne govorimo zgolj o lastniškem prenosu materialnih dobrin. Govorimo tudi o znanju, odnosu in čustvih, s katerimi se srečujejo vpleteni. Državnega sekretarja smo povprašali, ali lahko mladi prevzemniki podjetij pričakujejo kakršnokoli obliko državne subvencije, kot so jo prejeli mladi prevzemniki, ki želijo nadaljevati kmetijsko dejavnost. Podjetništvo sicer nima tako dolge tradicije kot kmetijstvo, a prav v zadnjih letih se zaradi menjave generacij v družinskih podjetjih dogajajo spremembe, njihova stopnja preživetja pa je relativno nizka. Preživi jih namreč le 23 %. Podali smo primer družinske orodjarne in sirarne. Državni sekretar, Franc Vesel, nam je odgovoril, da se na tem področju ureja subvencija s pomočjo vavčerjev.

Glede na to, da živimo na obmejnem območju, se nismo mogli izogniti vprašanju, povezanem s poslovanjem v Italiji, na enotnem evropskem trgu, katerega del je Slovenija že 15 let. Pri nas se glede poslovanja ne najde jasnih navodil, zato nas je zanimalo, kako sistemsko ponuditi podporo podjetjem pri čezmejnem opravljanju storitev. Kako lahko nadgra-

dimo delovanje SPOT točk na obmejnih območjih? Izpostavljeno je bilo tudi Slovensko deželno gospodarsko združenje, katerega delovanje podpira Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu in Javna agencija SPIRIT. Podjetjem sicer nudijo osnovne poslovne informacije, vendar ne na način, kot ga na SPOT točkah nudijo podjetjem, ki niso rezidenti v Sloveniji, kar postavlja slovenske podjetnike v neenakovreden položaj. Po besedah državnega sekretarja in zagotovilu ministra za gospodarski razvoj in tehnologijo RS bodo skušali zadevo urediti s čezmejnimi SPOT točkami.

OOZ Sežana si prizadeva pri ohranjanju in promociji deficitarnih poklicev, zato nas je zanimal sistem štipendiranja, ki za potrebe tukajšnjih podjetnikov ni dovolj nadgrajen. Vsi se zavedamo, da rokodelstvo izumira. Gospoda Vesela smo povprašali o nadgradnji sistema poklicnega izobraževanja, ki bi bil bolj zanimiv za mlade, ko se odločajo za poklicno pot, in hkrati v to prenovo vključiti tudi obrtnike, podjetnike, pri katerih se izkazuje potreba za te iste kadre. Na drugi strani gre tudi za ohranjanje kakovosti storitev, ki jih bodo nekoč opravljali mladi. Tukaj so tako mladi kot odrasli in tudi starejši, s poklicno izobrazbo do 45. leta izvzeti iz sistema. Pri tem vprašanju smo vsi sodelujoči prišli do enakega zaključka: mlade je potrebno vzgajati že v vrtcu.

Način izobraževanja je pomemben deležnik, ki vpliva na celotni otrokov razvoj in njegova dejanja. Šolstvo ni zanemarljiva dejavnost! Spodbude pa omogočiti na način, ki ga ponuja Unija na področju formalnega in neformalnega izobraževanja za nekvalificirane delavce.

Nikakor se nismo mogli izogniti preči temi – turizem na Krasu. Turizem je integrirana dejavnost, ki posega na vsa področja gospodarskega in družbenega življenja. Razvoj turizma na območju Krasa ustvarja priložnosti, ki ugodno vplivajo na celotni gospodarski, socialni in prostorski razvoj države, ter hkrati predstavlja pomembno poslovno priložnost. Turizem lahko postane ena izmed vodilnih panog na Krasu in s tem pripomore pri doseganju razvojnih ciljev. Integrira pa se tudi na državni ravni, saj vključuje raznovrstne dejavnosti, ki imajo za svoj razvoj idealne pogoje. Zanimalo nas je, kakšna je državna strategija razvoja turizma na Krasu. Je zgolj prepuščeno le lokalni politiki? Gospod Franc Vesel je odgovoril, da je strategija rasti slovenskega turizma usmerjena v butičnost destinacije. Natančneje je vizija opredeljena tako: Slovenija je zelena butična destinacija.

Za konec smo se dotaknili še prometa. Sekcija za promet pri Obrtno podjetniški zbornici Slovenije in Združenje za promet pri Gospodarski zbornici Slovenije sta seznanili vlado z aktualno problema-

tiko cestnega prevoza blaga in potnikov, ki trenutno hromijo delo in razvoj slovenskega cestnega transporta. Poleg tega je bil izpostavljen tudi problem pridobitve delovnih dovoljenj za voznike, za katere moraš v Sloveniji čakati dva meseca, v Nemčiji pa se ga dobi v petih dneh. Kje so vzroki za take razlike? Kako ta čas skrajšati? Avtoprevozniki izpostavljajo tudi problem pretočnosti prometa na mejnih prehodih in zahtevo po ureditvi tranzitnega prometa v Sloveniji ter takojšnjo gradnjo vzhodne cevi predora Karavanke. Kdaj lahko avtoprevozniki pričakujejo začetek reševanja te problematike? Po besedah državnega sekretarja se tudi izzivi na tem področju urejajo.

Županja Občine Hrpelje-Kozina in župan Občine Komen sta opozorila tudi na perečo problematiko vzhodne in zahodne kohezijske statistične regije. Zahodna regija je z vidika države opredeljena kot bolj razvita od vzhodne regije. Posledično prejme tudi manj sredstev kot pa vzhodna regija. Glede nato, da so v zahodni regiji tudi občine (npr. Komen), ki imajo stopnjo razvitosti nižjo od marsikaterih občin v vzhodni regiji, bi morala država sredstva prerazporediti glede na razvitost posamezne občine. Državni sekretar je njihovo pobudo vzel na znanje in obljubil, da se bo v čim krajšem možnem času sestal s pristojnim ministrom in pobudo podal v reševanje.

Besedilo: Klementina Križman

Foto: Arhiv OOO Sežana

Terra carsus – kulinarika Krasa

Člani Sekcije gostincev in živlcev OOO Sežana so tudi letos podali pobudo za sodelovanje na Prazniku terana in pršuta, zato smo v ponedeljek, 5. avgusta, skupaj z organizatorjem Zavodom ŠTIP Sežana organizirali samostojni dogodek Terra Carsus – kulinarika Krasa. Posebno noto so dogodku s svojo prisotnostjo doprinesli župani kraško-brkinskih občin, državni sekretar za malo gospodarstvo Republike Slovenije, Franc Vesel, in predstavnik Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije – predsednik Branko Meh ter direktor Danijel Lamperger.

Na dvorišču Bunčetove domačije v Dutovljah je pet vrhunskih gostincev ponudilo razkošje okusov izbranih jedi v spremstvu najboljših pršutarjev in izbranega sirarja. Poleg Gostilne Skok, Okrepčevalnice Ruj in Gostilne Mahorčič sta na dogodku sodelovala tudi dva gostinca iz

občine Komen.

Simo Komel, lastnik Gostilne Kobjeglav in Bistroja Grad Štanjel, je poznan po

razvajanju z modernizirano kraško kuhinjo, s katero nas popelje v harmonijo okusov, polnost barv in arome. Jedi, ki

Udeleženci dogodka so lahko na dvorišču Bunčetove domačije v Dutovljah okušali dobrote vrhunskih gostincev in vinarjev.

jih ponujajo, se konstantno spreminjajo in prilagajajo letnemu času ter sezonskim sestavinam, ki si jih zagotavljajo po filozofiji km 0. Goste je razvajal z žepki, polnjenimi s špinačo, sirom in pršutom.

Špacapanova hiša že več kot 40 let skrbi za promocijo in razvoj kraške kulinarike. Začetki segajo v leto 1973, ko so Špacapanovi pod svoje okrilje vzeli staro vaško gostilno. Njihova kulinarika temelji

na prvovrstnih kraških sestavinah, ki jih večinoma pridelajo in vzgojijo sami. Cesar nimajo ali jim zmanjka, pa dobijo od najbližjih kmetov. Ago Špacapan je goste pogostil s čipsom s pršutom in mariniranimi sardelami na čipsu iz črne olive, domačim kečapom in svežo baziliko.

Na dogodku sta sodelovali tudi Oštirjeva kmetija in Kmetija Žerjal iz Tomaja, ki sta predstavili dobrote, pridelane na

kmetiji.

Za piko na i pa je poskrbelo sedem izbranih vinarjev s svojimi paradnimi vini. Poleg Čotove kleti, Blagovne znamke Širca-Kodrič, Blagovne znamke Štoka, Vinske kleti Štok iz Dutovelj in Vinakras Sežana sta na dogodku sodelovali tudi Vina Kobal iz Štanjela in Klet CV – Colja vino iz Coljave.

Vina Kobal so doma v Štanjelu, ki je med najstarejšimi naselji na Krasu. Pridelujejo teran, malvazijo, sivi pinot in chardonnay. Vse vinograde imajo v bližini domačije. Poleg stekleničenih mirnih vin pa še posebej izstopajo s svojimi peninami, pridelanimi po klasični in charmat metodi, ki so jih ponujali tudi na dogodku.

Vinska klet Colja je srednje velika družinska klet, ki se je v letu 2013 preimenovala v klet CV – Colja vino. S profesionalnim in modernim pristopom v vinogradih in nato v kleti ljubiteljem vina ponujajo najboljša vina. Največ truda vlagajo v avtohtoni kraški sorti teran in vitovsko grganjo. Vino teran pridelujejo samo na vinorodnem okolišu Kras, kjer je tudi posebej zaščiteno z oznako PTP (priznano tradicionalno poimenovanje).

Besedilo: OOO Sežana

Foto: Bogdan Macarol

Druženje se je nadaljevalo pozno v noč.

Kmetijstvo in gozdarstvo

Nič kaj prijazne tujerodne vrste rastlin

Da bi lažje razumeli, zakaj je pomembno (pre)poznati invazivne tujerodne vrste rastlin in živali v naši okolici, moramo najprej odgovoriti na vprašanje, kaj takšne vrste sploh so in zakaj je tako zelo pomembno preprečevanje njihovega širjenja. Kajti ni vsaka tujerodna vrsta invazivna in posledično škodljiva za okolje, v katerem se znajde. Tako, na primer, večina zelenjave, predvsem plodovk in tudi krompir, izvira iz Južne Amerike, veliko sadja in okrasnih rastlin z Daljnega vzhoda, nekaj tudi iz Severne Amerike in celo iz Avstralije. Tam so takšne rastline najprej divje rasle v naravi, ljudje pa so opazili njihovo uporabnost in jih zato začeli načrtno gojiti v bližini svojih bivališč. Čeprav tujerodne, torej od drugod, z drugih celin, se pri nas niso pretirano razrasle, saj naravne danosti novega okolja

za njihov razvoj in razmnoževanje niso (bile) dovolj ugodne. Še danes uspevajo le, če zanje skrbimo, jih okopavamo, zalivamo, zatiramo škodljivce itd. Torej govorimo o tujerodnih, vendar neagresivnih rastlinah in živalih.

Njihovo nasprotje so invazivne tujerodne vrste. To so rastline in živali, ki se v novem okolju počutijo tako dobro, da se začnejo silovito razraščati in razmnoževati brez naše pomoči. Celo več. S širjenjem izpodrivajo domače, domorodne vrste, ki tu rastejo in živijo že od nekdaj. Škodljivo spreminjajo svojo okolico, življenjska okolja rastlin in živali, ki ne najdejo več dovolj hrane ali se težko prebijajo skozi gosti razrast. Nekatere izmed tujerodnih invazivnih vrst zaradi manjšega pridelka in sušenja gospodarsko pomembnih dreves lahko povzročijo

tudi veliko gospodarsko škodo.

Pri nas prvi najbolj poznan predstavnik tujerodne invazivne vrste je zagotovo koloradski hrošč. V Evropo je iz Severne Amerike prispel že davnega leta 1877, vendar so ga takrat uspešno zatrli. Ponovno se je pojavil med prvo svetovno vojno na območju Francije, kamor so ga s krompirjem za prehrano ameriških vojakov pripeljali iz njihove domovine. Zaradi vojnih razmer se je hitro razširil po celi Evropi. Pri nas so ga odkrili sorazmerno pozno, kmalu po koncu druge svetovne vojne. Žal nam ga kljub različnim akcijam, morda tudi prepoznemu odkritju, še do danes ni uspelo v celoti zatreti, zato ostaja največji škodljivec krompirja pri nas. Doslednost pri njegovem uničevanju pa se je obrestovala Angliji, Irski, Švedski, Finski in še nekaterim drugim

Enoletna suholetnica se tudi na Krasu odlično počuti na opuščeni in zaraščenih obdelovalnih površinah, ne ustraši pa se niti grobega kamenja ob vaških poteh. Dobro prenaša sušo in obilno seme, zato jo bo težko izkoreniniti.

deželah, kjer so ga popolnoma iztrebili.

Če je koloradski hrošč dolgo časa veljal za osamljeno invazivno tujerodno vrsto, število le-teh zaradi globalizacije, hitrega mednarodnega transporta, nizkih cen, pomanjkljivega nadzora in tudi klimatskih sprememb zadnja desetletja strmo narašča. Sreča v nesreči je, da ostra kraška klima ne ustreza nekaterim najbolj invazivnim rastlinam, ki so se naselile drugod po Sloveniji, na primer: zlati rozgi, oljni bučki, žlezavi nedotiki, deljenolistni rudbekiji in japonskemu dresniku, ki je nasploh ena najbolj invazivnih tujerodnih rastlin nasploh. Njegovi gosti sestoji so ponekod popolnoma zarasli obrežja rek in zatrli vse drugo rastlinstvo, ki je tam raslo že od nekdaj.

Seveda Kras ni nekakšna bela lisa na zemljevidu, saj se je v zadnjih desetletjih tudi na ozemlju kraške planote pojavilo precejšnje število novih invazivnih, tako rastlinskih kakor živalskih vrst.

Močno alergeno rastlino ambrozijo največkrat opazimo na robu cestišč ali na drugih javnih površinah, od koder se zaradi množice semen širi tudi na druga zemljišča.

Ob cestnih robovih se je pojavila pelinolistna ambrozija (*Ambrosia artemisiifolia*), ki od tam sili na pašnike in travnike. Ker je močno alergena rastlina, pri ljudeh v času cvetenja povzroča seneni nahod, in ker se hitro razrašča, jo je potrebno zatirati, kjerkoli naletimo nanjo. Druga invazivna rastlina, ki se vse bolj bujno raz-

rašča, je enoletna suholetnica (*Erigeron annuus*), ki jo opazimo zlasti na opustelih njivah in vrtovih.

Zanimiva je ugotovitev strokovnjakov, da sta kar dve tretjini invazivnih tujerodnih rastlinskih vrst v naravo ušli z vrtov, kjer so rasle kot okrasne rastline. Ena izmed njih je tudi na Krasu opažena navadna barvilnica (*Phytolacca americana*), visoka, stasita rastlina, z velikim številom semen, ki jih po okolici raznašajo ptice s svojimi iztrebki. Ker so semena kaljiva več desetletij, rastlina kaj hitro postane nadležna, zato smo jo dolžni iztrebljati že zdaj, ko je njeno število še obvladljivi-

Navadna barvilnica je samo ena izmed množice okrasnih rastlin, ki so z vrtov ušle v naravo in se tam odlično počutijo. Malokdo ve, da je rastlina strupena in tudi zelo agresivne rasti, saj se v ugodnih pogojih lahko zelo namnoži.

Močno agresivna je robinija (*Robinia pseudoacacia*), med ljudmi bolj znana kot akacija, ki je v času cvetenja sicer odlična paša za čebele, kar pa ne odtehta njene agresivne rasti, saj v kratkem času lahko zatre vse druge domače drevesne vrste okoli sebe. Podobna nadloga je tudi pajesen ali nepravi jesen (*Ailanthus altissima*), plevel med drevesi. Zaradi videza ga zlahka zamenjamo z octovcem. Prepoznamo ga po značilnem vonju odlomljene vejice, ki se zelo razlikuje od vonja octovca.

Med živalskimi invazivkami so morda najbolj poznane zlate ribice, ki jih neodgovorni lastniki spuščajo v mlake in jezera, kjer se hitro namnožijo in izpodrinejo druge vrste rib in vodnih živali.

Mogoče še bolj kakor velike, opazne rastline in živali, so nevarni majhni prišleki, ki jih sprva sploh ne opazimo, kasneje pa je mnogokrat že prepozno. To so razne glive in žuželke. Propadanje jesenov v zadnjih letih povzroča gliva, ki prizadene najprej poganjke, nato se posušijo veje, skorja razpoka in drevo se v nekaj letih posuši. Bolezen poznamo pod imenom jesenov ožig in je že postala neobvladljivo razširjena. Manj razširjen je

Obolost z jesenovim ožigom najprej opazimo na poganjkih na koncu vej.

javorov rak, ki lahko prizadene vse vrste javorov. Več o njem si lahko preberete v prispevku Skupaj ustavimo javorov rak. Videti je, da je boj s kostanjevo šiškarico dobljen, toda še nekaj časa bo potrebno počakati, da se bo pokazalo, kdo v resnici je zmagovalec. V zadnjem času največjo grožnjo kmetovalcem predstavlja oljčna muha, v gozdovih pa vedno bolj razširjena hrastova šiškarica.

Navzlic napredku znanosti strokovnjaki lahko še vedno samo ugibajo, katera nova tujerodna vrsta se bo v našem okolju iz navadne preobrazila v invazivno. Kajti s spreminjanjem podnebja se spreminjajo tudi potrebe rastlin in težko je napovedati, kako bo v prihodnje. Lep primer spreminjanja podnebja je na primer konjska muha, ki je iz sosednje Italije najprej naselila obalni del Slovenije, se razširila po celotni Primorski, sedaj pa jo najdemo ob Cerkniškem jezeru.

Kako prepoznamo tujerodno, potencialno invazivno vrsto:

- če na vrtu opazimo rastlino, ki je nismo posadili;
- če na travniku ali njivi opazimo rastlino, ki je prej tam še nikoli ni bilo;
- če v naravi opazimo katero izmed okrasnih vrtnih rastlin, za katero vemo, da je naši v naravi ni;
- če opazimo nenavadne spremembe na drevesih ali celo njihovo odmiranje.

Ukrepanje takoj in ne šele potem, ko je že prepozno. Lažje je odstraniti rastlino ali dve, kakor se spopadati z množico podivjanih ter tako ali drugače škodljivih rastlin.

Besedilo: Mojca Sušnik Klemenčič
Foto: Dreamstime

Skupaj ustavimo javorov rak

Z izrazom tujerodne vrste poimenujemo tiste organizme, ki jih je človek prenesel v novo okolje, v katerem prej niso bili prisotni. Mnoge izmed njih pomembno prispevajo k blaginji ljudi. Večina rastlin in živali, ki jih uporabljamo v prehrani, namreč izvira iz drugih delov sveta. Žal ima preseljevanje vrst poleg dobrih tudi svoje temne strani. Nekatere tujerodne vrste izpodrivajo avtohtone vrste, spreminjajo ekosisteme in povzročajo gospodarsko škodo ali so škodljive za zdravje ljudi. Predvsem zaradi vse obsežnejše trgovine, s katero zadovoljujemo potrebe po najrazličnejših dobrinah, čedalje bolj narasča število invazivnih tujerodnih vrst. V slovenskih gozdovih je bilo do danes najdenih 133 tujerodnih vrst rastlin, 158 vrst gliv in 212 vrst žuželk. Gozdarji se v okviru posebnega projekta trudimo zatreti eno izmed njih.

Gliva *Eutypella parasitica* povzroča javorov rak in je ena izmed tujerodnih vrst bolezni, ki bi lahko povzročile večjo škodo v slovenskih gozdovih. Gliva je bila v Evropo zanesena iz Severne Amerike, kjer so jo opisali na sladkornem javoru leta 1938 v okolici Velikih jezer, na meji med Kanado in Združenimi državami Amerike. Glede na starost okužb domnevajo, da je bila bolezen v Slovenijo prinesena pred letom 1960. V Sloveniji in hkrati v Evropi pa je bila prvič zabeležena šele leta 2005.

Bolezen lahko prizadene vse vrste javorov, v Sloveniji sta najpogostejše okužena

gorski javor in maklen. Večina rakov se razvije v spodnjem – najvrednejšem delu debla, povzroči njegovo deformacijo in razgrajuje les. Mlada drevesa zaradi okužbe navadno propadejo, če pa so okužena starejša, se rak počasi povečuje več desetletij. Ker gliva razkraja les, so okuženi javori slabše mehansko stabilni in občutljivejši za veter, sneg in žled. Navadno je v sestoji okuženih med 3 % in 5 % javorov, ponekod kar polovica osebkov.

Javorov rak je bil v evropskem prostoru prvič odkrit in verjetno prvič vnesen v Slovenijo, zato je naša dolžnost, da zmanjšamo škodljivi potencial te bolezni. Zatiranje

Značilna stara rakava rana na maklenu z ostankom odmrle veje in razgrajenim lesom ter odpadlo skorjo v osrednjem delu raka. Foto: Nikica Ogris.

glive je pomembno tako zaradi ekonomske kot ekološke škode, ki ju povzroča.

Temu je namenjena akcija Skupaj ustavimo javorov rak!, ki poteka pod okriljem projekta Life Artemis. Cilja projekta sta osveščanje in ukrepanje zaradi invazivnih tujerodnih vrst v gozdu.

Z akcijo odkrivanja in zatiranja javorovega raka želimo povezati lastnike gozdov, revirne gozdarje Zavoda za gozdove Slovenije in strokovnjake Gozdarskega inštituta Slovenije z namenom odstraniti vsaj polovico z javorovim rakom okuženih dreves v Sloveniji. V okviru tega sodelovanja želimo z iskanjem in odstranjevanjem okuženih dreves znižati število okužb in tako zmanjšati škodo, ki bi nastajala zaradi širjenja te bolezni.

Bolezen v Sloveniji še ni zelo pogosta, a

Mlado okužbo prepoznamo po črnih vratovih trošišč. Foto: Nikica Ogris.

se vztrajno širi. Potrjenih je nekaj več kot 300 primerov javorovega raka, največ v okolici Ljubljane, Rogaške Slatine, Kolovrata na Tolminskem, Idrije in Murske šume v Prekmurju. Pri nas na Krasu bolezni do sedaj še nismo zasledili, kar pa ne pomeni da tu ni prisotna.

Zgodnje obveščanje o pojavu bolezni je zelo pomembno za preprečevanje nadaljnega širjenja glive, saj lahko s pravočasnim posekom okuženih dreves učinkovito zmanjšamo njen škodljivi potencial. Zato vas vabimo, da svoje gozdove skrbno pregledate in morebitni pojav javorovega raka sporočite lokalnemu revirnemu gozdarju ali na sežansko območno enoto Zavoda za gozdove Slovenije (tel.: 05 707 44 00). Lahko jo zabeležite tudi v spletno ali mobilno aplikacijo Invazivke (www.invazivke.si).

Javorov rak sčasoma obkroži deblo, zato se drevo lahko prelomi. Foto: Dušan Jurc.

Zavod za gozdove Slovenije
Območna enota Sežana
Matej Kravanja

Okuženo deblo je deformirano, skorja je rahlo ugreznjena in ostane na rani pritrjena še več let. Foto: Nikica Ogris.

VIRI IN KORISTNE POVEZAVE:

1. Spletni portal Invazivke, Javorov rak (*Eutypella parasitica*): https://www.invazivke.si/vrste_zapis.aspx?zapst=18
2. Zavod za gozdove Slovenije, Akcija Skupaj ustavimo javorov rak!
http://www.zgs.si/delovna_podrocja/varstvo_gozdov/skupaj_ustavimo_javorov_rak/index.html
3. Gozdarski inštitut Slovenije. Varstvo gozdov:
<https://www.zdravgozd.si/prirocnik/zapis.aspx?idso=318>
4. Brošura, Skupaj ustavimo javorov rak! Založba Silva Slovenica, Gozdarski inštitut Slovenije:
https://www.tujerodne-vrste.info/wp-content/uploads/2018/09/Brosura_javorov-rak_WWW.pdf

Evropa investira v podeželje: Projekt Kamen in kulinarika na Krasu, natečaj za oblikovanje kamnitih izdelkov

Tako kamen kot kulinarika sta del kulturne dediščin Krasa, ki jo tako kamnoseki kot gostinci skozi svoje delovanje nenehno interpretiramo. S projektom Kamen kulinarika se želimo povezati in sodelovanje okrepiti z organizacijami, ki promovirajo Kras in njegovo bogato izročilo.

V preteklih mesecih je v okviru projekta potekal natečaj za izdelavo prototipa in projektne dokumentacije kamnitih izdelkov za potrebe gostinstva in turizma. Sodelovanje Višje strokovne šole Sežana je z natečajem za oblikovanje kamnitih izdelkov omogočilo sodelovanje mladih pri iskanju novih idejnih

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

zasnov za izdelke, ki ji uporabljamo v turizmu in kulinariki.

Večerja v kamnolomu 3. septembra 2019, je predstavila tudi priložnost za podrobnejšo predstavitev zmagovalcev in udeležencev natečaja Kamen kulinarika za izdelavo prototipa in projektne dokumentacije kamnitih izdelkov za potrebe gostinstva in turizma.

Zmagovalca natečaja sta Petra Pika Moze s pladnjem, namenjenim uporabi v gostinstvu, z imenom KOMBINACIJA DNEVA in Marcel Kump s spominkom JAMSKA KOCKA. Prejemnica posebnega priznanja za unikaten pladenj KAMNITI VALOVI je Vera Martinovič. Nagrajenci so priznanja prejeli na večerji v kamnolomu Lipica I.

Projekt »Kamen in kulinarika na Krasu« je sofinanciran iz sredstev EKSRP, podukrep 19.2. »Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost«.

Besedilo: Javni zavod Komenski Kras,
Urban Grmek Masič

Poletje odprtih kleti in domačij vabi na Kras

Bogato turistično ponudbo Krasa smo letos že tretjič zapored združili v skupno zgodbo: **Poletje odprtih kleti in domačij na Krasu, ki se odvija med 14. junijem in 15. septembrom.**

Okusna, zanimiva in nadvse barvita ponudba štirinajstih vinskih kleti oziroma domačih kmetij, ter gostoljubje ponudnikov so sestavljali nepozabno poletno dogodivščino. Obiskovalci so si lahko privoščili enodnevni izlet ali tudi večdnevno popotovanje #naMojNačin.

Z namenom boljšega informiranja smo pripravili zgibanko sodelujočih ponudnikov, ki je bila na razpolago obiskovalcem na štirih info točkah (TIC Sežana, TIC Lokev, TIC Dutovlje in TIC Štanjel), na turističnih točkah zahodne Slovenije, Ljubljane in slovenskega mejstva, ter pri nastanitvenih in gostinskih ponudnikih na Krasu. Novosti in odzivi so bili deljeni tudi z obiskovalci družbenih omrežij **Visitkras** in na sple-

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje.

tnih straneh www.visitkras.info, www.vinskacestakras.si in www.stanjel.eu. Seveda nismo pozabili na turistične zanimivosti poveznega teritorija. K ogledu in postanku so vabile tudi Kobilarna Lipica, Park Škocjanske jame, srednjeveški Štanjel in Pepin kraški vrt.

V času trajanja projekta se je na Krasu

odvilo tudi nekaj kulturnih dogodkov, ki smo jih za obiskovalce v zgibanki posebej izpostavili: Praznik terana in pršuta v Dutovljah, slovenski festival kamišibaj gledališča v Štanjelu, festival Gledanica na Volčjem Gradu in Štanjelu, Dan kobilarne Lipica in Praznik občine Sežana.

Operacija je sofinancirana iz Podukrepa 19.2 Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost.

Besedilo: Ana Hrast in Andreja Černe
Foto: projekt Visitkras, Jošt Gantar

Praznik občine Komen

Letošnji program občinskega praznika smo v Javnem zavodu Komenski Kras, ki je imel vlogo koordinator praznovanja, skupaj s Komisijo za mladinska vprašanja in prireditve Občine Komen zastavili širše. Del praznovanja ob občinskem prazniku so bile številne dobro obiskane prireditve, ki so jih organizirala občinska in regijska društva ter druge organizacije preko celega meseca.

Praznik občine Komen je dodatno popestrila 26. kolesarska dirka po Sloveniji, ki je potekala skozi občino Komen. Ob trasi poti se je zbralo veliko število športnih navdušencev in radovednežev, ki so želeli biti del tega največjega kolesarskega dogodka v Sloveniji. Slogan letošnje kolesarske dirke je bil »Fight for green«, na katerega smo se odzvali tudi v Javnem zavodu Komenski Kras in Komisiji za mladinska vprašanja in prireditve občine Komen, ko smo organizirali čistilno akcijo »Čisto čisto na krasnem Krasu«, ter k akciji povabili vaše skupnosti, društva in ostale občane občine Komen. V prvem delu, ki je potekal v soboto, 15. junija, smo skupaj počistili kar nekaj kilometrov pasu ob cestah.

In žal nabrali ogromno smeti. Zaključek čistilne akcije je bil na dan kolesarske dirke, ko je Komisija za mladinska vprašanja in prireditve iz pobranih smeti na nogometnem igrišču v Štanjelu zložila velik napis »Fight for green«. S tem napisom in množico navijačev smo glasno pričakali kolesarje na 4. etapi, ki je našo občino prečkala kar dvakrat – najprej od

Škrbine do Komna, po spustu in vzponu iz Branika, pa še skozi Štanjel.

Žal vreme, kljub veliki želji po izvedbi pestrega sobotnega popoldneva na nogometnem igrišču v Komnu, ni bilo naklonjeno, in smo morali osrednjo prireditev z večernim koncertom v Komnu odpovedati.

Besedilo: Javni zavod Komenski Kras, Helena Kosmina, Komisija za mladinska vprašanja in prireditve občine Komen, Ivana Žigon

Foto: Lenart Kobal

Festival Gledanica v Štanjelu in na Volčjem Gradu

Od četrтка, 22. do nedelje 25. avgusta je na Volčjem Gradu in v Štanjelu prvič zazvenel Festival Gledanica v okviru Projekta Kaštelir, sofinanciranega iz čezmejnega programa Projekt Kaštelir - Interreg SI-HR, ki se posveča prazgodovinskim gradiščem in etnobotaniki med Krasom in Kvarnerjem.

Festival, poimenovan po prazgodovinskem razgledišču na vrhu Štanjela, je dosegel vrhunec dogajanja s tremi glasbenimi koncertnimi večeri, in sicer v petek, 23. avgusta, so lahko obiskovalci prisluhnili vokalno-instrumentalni scenski zgodbi Lojze Lebič, Fauvel '86, v izvedbi APZ Tone Tomšič Univerze v Ljubljani, v soboto so Ferrarijev vrt ovili v čarobno tančico zvoki 3000 let starih norveških glasbil ansambla Bronsleur, v nedeljo pa je dogajanje zaokrožila delavnica izdelave starih glasbil, ter koncert Marina Kranjca in Katinke Dimkaroske. Koncerti so v Štanjel v treh dneh privabili približno 500 ljudi, nastopilo pa je skupno 71 glasbenikov.

Poleg koncertov so se obiskovalci lahko udeležili tudi več predavanj in izkustvenih delavnic, kjer so spoznavali prazgodovinsko obdobje naših krajev: kulinariko, botanične posebnosti, izdelavo glasbil, tkalske spretnosti, najboljše je bilo

KAŠTELIR

Interreg
SLOVENIJA – HRVAŠKA
SLOVENIJA – HRVATSKA
Evropska unija | Evropski sklad za regionalni razvoj
Evropska unija | Evropski fond za regionalni razvoj

spoznavanje prazgodovinskega lončarstva pod vodstvom Lončarskega centra Bahor iz Topolšice, ki je pritegnilo številne udeležence in opazovalce.

Lep obisk je doživela tudi Zvočna galerija Kamenica v zgornjem palaciju gradu Štanjel, v kateri so razstavljeni kamniti instrumenti kiparke Alenke Vidrgar. V soboto in nedeljo so potekali vodeni ogledi s soavtorjem razstave, tolkalcem Francijem Krevhom, članom tolkalne skupine SToP.

Poleg vodenih ogledov zvočne galerije so med petkom in nedeljo potekali tudi vodeni ogledi Štanjela. Obiskovalci so lahko izbirali med vodenim ogledom Najlepših kotičkov Štanjela z lokalnimi vodniki, ali vodenim ogledom Zvočno ogri njalo Štanjela z umetniško vodjo Festivala Gledanica, Veroniko Brvar.

Pester program festivala je nagovoril širši krog obiskovalcev, in tako je v treh dneh v času dogodkov Štanjel obiskalo skoraj 1.500, Volčji Grad pa še dodatnih 200 obiskovalcev. Od tega se je približno 500 obiskovalcev udeležilo delavnic, predavanj in vodenih ogledov, katere je spremljalo 19 mentorjev in predavateljev.

Projekt Kaštelir se odvija od oktobra 2018 do marca 2021. V tem obdobju se bodo zvrstili številni festivali in delavnice, s katerimi bomo oživljali pozabljeno, a izredno dragoceno kulturno dediščino gradišč – kaštelirjev. V Štanjelu bo naslednja edicija festivala drugo leto v tem času, ko se bo istočasno odvijala tudi mednarodna strokovna konferenca na temo prazgodovinske kulturne dediščine in botanike.

Vabljeni!

Besedilo: Javni zavod Komenski Kras, Sara Baša
Foto: Ana Rojc

Povečan turistični obisk turistično informacijskega centra

O tem, da postaja Štanjel pomembna točka na turističnem zemljevidu, pričajo tudi številke. V prvem polletju pa vse do zaključka avgusta je pisarno turistično-informacijskega centra v Štanjelu obiskalo že skoraj 9000 obiskovalcev. Od tega je le malo manj kot polovica domačih obiskovalcev. Med tujci dobro četrtino dosegajo Nemci in Avstrijci, tik za njimi pa so po številu še Italijani in angleško govoreči turisti. Kar 2315 obiskovalcev si je ogledalo tudi Galerijo Lojzeta Spacala.

V omenjeno vsoto niso vštete vse vodene skupine, ki jih je bilo 93, v njih pa skupno 1297 obiskovalcev. Vse večjo vlogo ima Štanjel tudi v programih šolskih ekskurzij; letos se je vodenj do avgusta udeležilo kar 28 šolskih skupin oziroma 882 otrok.

Rekorden obisk pisarne beležimo v avgustu 2019, do vključno 31. avgusta je pisarno obiskalo kar 2315 domačih in tujih gostov. Gotovo gre povečan obisk pisarne TIC-a, ter povečano število turističnih

vođenj pripisati izvedenim prireditvam v avgustu; Festival kamišibaj gledališča je med petkom, 9. in nedeljo 11. avgustom v Štanjel privabil cca. 1000 obiskovalcev, Festival Gledanica pa je med petkom 23.

in nedeljo 25. avgustom, privabil v Štanjel 1500 obiskovalcev.

Besedilo:

Javni zavod Komenski Kras, Sara Baša

Foto: Nuša Švara

Podelili zlati kamišibaj in posebna priznanja na 7. Festivalu kamišibaj gledališča v Štanjelu

Od 9. do 11. avgusta 2019 se je v Štanjelu odvijal 7. slovenski festival kamišibaj gledališča v organizaciji Javnega zavoda Komenski Kras in Društva Kamišibaj Slovenije. Vsako od prizorišč je v svoj čarobni prostor privabilo obiskovalce od vseh povsod. Že drugo leto smo si lahko ogledali predstave za odrasle in otroke, prisluhnili različnim slovenskim in tujim avtorskim in ljudskim besedilom, od leposlovnih do poučnih besedil, izvirnih in prirejenih besedil udeležencev, kratka, lahko smo spremljali zelo raznolike vsebine, predstave in nastopajoče. Tričlanska strokovna komisija (Žiga Bratoš, mag. Sandra Jenko in Nadja Mislej Božič) je vrednotila štideset predstav iz širšega slovenskega kulturnega prostora, ki so jih izbrali selektorji po različnih pokrajinah, od tega enaintrideset predstav za otroke ter devet predstav iz večernega programa za odrasle. Z izidom priročnika za ustvarjanje Umetnost kamišibaja avtorice Jele-

Foto: Nuša Švara

Prejemnica najvišjega priznanja - Zlatega kamišibaja je **Špela Pahor** za predstavo Roža Katarina, po besedilu iz ljudska pesmi. Prezela nas je s teksturami in barvami nasičena, a hkrati uigrana likovna podoba. Avtorica je ubrala za Kamišibaj zahteven likovni izraz ter ga zaokrožila z doživetim in pristnim nastopom. Z razgibano interpretacijo in

dilom, za katero je prejel priznanje **dr. Igor Cvetko**. Posebna priznanja so prejeli še: **Katerina Ferlétič** iz Doberdoba v predstavi Čevljarček za pristno ohranjanje narečja; **Silva Karim** s predstavo Kako je Sveti Urban bolhe na svet prinesel za skladnost slike, besedila in govornega nastopa; **Nadja Dodlek** v predstavah Tekmovanje in Mrk, brk, frk za izvirni minimalističen pristop k likovni podobi; **Boštjan Oder** v predstavah Navihanka in Dilema. Kdo ima prav? za raziskovanje razsežnosti kamišibaja; **Jana Flego** v predstavi Dilema. Kdo ima prav? posebno priznanje za raziskovanje razsežnosti Kamišibaja. Podelitev je potekala v Spacalovi galeriji na zadnji dan festivala, kjer so nas nagovorili Polona Abram in Boštjan Oder kot predstavnika organizatorjev, ter župan Erik Modic.

Na okrogli mizi, ki jo je vodil predsednik Društva Kamišibaj Slovenije Boštjan Oder, so predstavili Kamišibaj na slovenski pisateljski poti. Ogledali pa smo si lahko štiri lani nagrajene predstave. Trodnevni program je ves čas povezovala Vanja Iva Kretič. Naslednje leto se slovenski festival seli v Velenje, v Piranu ostaja mednarodni kamišibaj festival, festival za otroke pa prihaja na Kras, v Štanjel.

Besedilo: Nadja Mislej Božič

Foto: Ana Rojc

ne Sitar, so kriteriji veliko bolj jasno postavljeni in med najpomembnejše sodijo uravnoteženost slike oziroma ilustracij, besedila in nastopa, govora, likovna podoba, obvladovanje tehnike, stik z gledalci, izvirnost.

kančkom hudomušnosti je ljudski pesmi dala edinstven značaj, nas nasmejala, prevzela in začarala. Najbolje ovrednotena predstava za odrasle je bila O rojstvu človeka, napisana po Platonovih motivih, z duhovito ilustracijo in bese-

ZASTOPNIK PACIENTOVIH PRAVIC – brezplačna pomoč uporabnikom zdravstvenih storitev pri uveljavljanju zdravstvenih pravic

Zastopnika pacientovih pravic je avgusta 2008 vzpostavil Zakon o pacientovih pravicah – ZPacP. Delo zastopnika je za stranke, ki se nanj obrnejo, brezplačno. V Sloveniji deluje 13 zastopnic in zastopnikov pacientovih pravic. Za območje občin Obale in Krasi je zastopnica pravica, Jožica Trošt Krušec. Delo zastopnika v zvezi z obravnavanim pacientom je zaupno.

Pristojnosti zastopnika pacientovih pravic:

- svetuje in pomaga pacientu ali ga zastopa pri uveljavljanju pravic po ZPacP,
- pacientu na primeren način svetuje o vsebini pravic, načinih in možnostih njihovega uveljavljanja v času pred ali med zdravljenjem in kadar so te kršene,
- daje konkretne usmeritve za uveljavljanje pravic in predlaga možne rešitve,
- pacientu nudi pomoč pri vlaganju pravnih sredstev po ZPacP,
- za pacienta opravlja potrebne poizvedbe v zvezi z domnevnimi kršitvami pri izvajalcih zdravstvene dejavnosti,
- pri izvajalcih zdravstvene dejavnosti neformalno posreduje z namenom hitrega

- odpravljanja kršitev,
- kadar ne gre za kršitev pravic po ZPacP zakonu, pacienta napoti na pristojno pravno ali fizično osebo ali pristojen državni organ,
- v okviru pacientovega pooblastila vlaga pravna sredstva in daje predloge, pojasnila ter druge izjave v imenu in v korist pacienta za hitro in uspešno razrešitev spora,
- daje pacientu osnovne informacije, nudi strokovno pomoč in daje konkretne usmeritve tudi pri uveljavljanju pravic s področja zdravstvenega varstva, zdravstvenega zavarovanja in izvajanja zdravstvene dejavnosti,
- izvajalec zdravstvene dejavnosti mora zastopniku omogočiti dostop do vseh podatkov, ki so potrebni za njegovo delo v zvezi z zadevo, ki jo obravnava,
- zastopnik se lahko seznani z zdravstveno dokumentacijo pacienta na podlagi njegove pisne privolitve (pooblastila).

Zastopanje pacienta pri izvajalcih zdravstvenih storitev zastopnik opravlja na podlagi pisnega pooblastila pacienta.

Kontaktne podatke zastopnice:

JOŽICA TROŠT KRUŠEC, ZASTOPNICA PACIENTOVIH PRAVIC

Naslov:

Jožica Trošt Krušec, zastopnica pacientovih pravic
Vojkovo nabrežje 4 A, 6000 Koper

Telefon: 041 667 501

Elektronski naslov:

jozica.trost-krusec@nijz.si

Uradne ure za pogovore po telefonu:

ponedeljek, torek in četrtek od 18.00 do 20.00 na tel. št 041 667 501

Uradne ure za obisk v pisarni za predhodno naročene stranke:

sreda od 15.30 do 21.30 in petek od 14.30 do 21.30.

Naročanje za obisk v pisarni zastopnice

poteka na tel. št. za naročanje 05 66 30 841, od ponedeljka do petka od 9.00 do 14.00.

Zastopnica pacientovih pravic Jožica Trošt Krušec svetuje

1. del - nadaljevanje v prihodnji številki glasila

Rok za predložitev napotne listine izbranemu izvajalcu zdravstvene dejavnosti

Rok za predložitev napotne listine je odvisen od stopnje nujnosti, ki je navedena na napotnici. Stopnje nujnosti so: nujno, zelo hitro, hitro in redno.

Pacient mora predložiti napotno listino v naslednjih rokih:

- s stopnjo nujnosti nujno: najpozneje naslednji dan po izdaji,
- s stopnjo nujnosti zelo hitro: v 5 dneh po izdaji,
- s stopnjo nujnosti hitro ali redno: v 14 dneh po izdaji.

O posledicah nepravočasne predložitve napotne listine se pacienta obvesti ob izdaji napotne listine, saj se pacienta z napotno listino, predloženo po izteku rokov, ne uvrsti na čakalni seznam oziroma se mu ne opravi zdravstvene storitve, o čemer ga pooblaščen oseba za čakalni

seznam obvesti v treh dneh od prejema napotne listine.

Stopnja nujnosti:

- se določi v skladu z največjo zdravstveno koristjo pacienta, pri čemer se upošteva razumen čas za izvedbo zdravstvene oskrbe,
- določi jo zdravnik, ki pacienta napoti,
- označi se na napotni listini.

Izvajalec, pri katerem smo se naročili na zdravstveno storitev, lahko opravi triažo napotne listine (preveri stopnjo nujnosti na podlagi podatkov zapisanih na napotni listini) v 3 dneh po njenem prejemu. Če se stopnji nujnosti na napotnici in tisti, ugotovljene ob triaži, razlikujeta, velja stopnja nujnosti, ki se ugotovi ob triaži, o čemer pooblaščen oseba za čakalni seznam obvesti izdajatelja napotne listine in pacienta.

Če se ob triaži ugotovi, da ni medicinske indikacije, se napotna listina v 3 dneh

vrne njenemu izdajatelju (zdravniku) in se o tem obvesti pacienta.

Pri kontrolnem pregledu se ob uvrščanju na čakalni seznam upošteva le medicinska indikacija, stopnja nujnosti se ne določa.

Pacienta se uvrsti na čakalni seznam:

- v 5 dneh po predložitvi napotne listine oziroma
- v 2 dneh po opravljeni triaži.

O uvrstitvi in posledicah zaradi neopravičene odsotnosti od termina se ga obvesti v 3 dneh od uvrstitve na čakalni seznam. To pomeni: pacient mora dobiti termin v 8 dneh po tem, ko je izvajalec prejel napotnico.

Če menite, da niste bili v zgoraj navedenih rokih uvrščeni v čakalni seznam in niste prejeli termina pregleda v 8 dneh od oddaje napotnice, gre za kršitev vaših pravic – posvetujte se z zastopnikom.

Čakalne dobe

Čakalna doba je v dneh izraženo obdobje od uvrstitve na čakalni seznam do dejanske izvedbe zdravstvene storitve.

Čakalne dobe so pri različnih izvajalcih različne, prav tako tudi pri posameznih zdravnikih specialistih iste stroke pri istem izvajalcu zdravstvene dejavnosti. Prav zaradi tega pa imamo v predpisu določeno tudi najdaljšo dopustno čakalno dobo za posamezne stopnje nujnosti.

Najdaljša dopustna čakalna doba je doba, v kateri mora biti opravljena neka zdravstvena storitev, da se z vidika objektivne medicinske presoje zdravstvenih potreb pacienta ne poslabša njegovo zdravstveno stanje ali kakovost življenja. Najdaljša dopustna čakalna doba v Republiki Sloveniji je spoštovana, če je čakalna doba za neko zdravstveno storitev pri najmanj enem izvajalcu zdravstvene dejavnosti v mreži izvajalcev javne zdravstvene službe v okviru najdaljših dopustnih čakalnih dob.

Najdaljše dopustne čakalne dobe za posamezno vrsto storitve glede na stopnjo nujnosti so:

- za stopnjo nujnosti NUJNO, ki se določi, kadar gre za nujno medicinsko pomoč, nujno zobozdravstveno pomoč ali nujno zdravljenje in neodložljive zdravstvene ali zobozdravstvene storitve, ki jih je treba izvesti takoj: 24 ur od predložitve napotne listine,
- za stopnjo nujnosti ZELO HITRO, ki se določi, kadar je zdravstveno stanje pacienta tako resno, da zahteva obravnavo prej kot v 14 dneh: 14 dni od predložitve napotne listine,
- za stopnjo nujnosti HITRO, ki se določi, kadar je zdravstveno stanje pacienta tako resno, da zahteva obravnavo prej kot v treh mesecih: 3 mesece od predložitve napotne listine,
- za stopnjo nujnosti REDNO, ki se določi, kadar je zdravstveno stanje pacienta tako resno, da zahteva obravnavo prej kot v šestih mesecih: 6 mesecev od predložitve napotne listine.

Ob sumu na maligno bolezen se določi stopnja nujnosti zelo hitro ali nujno.

Najdaljše dopustne čakalne dobe ne veljajo za kontrolne preglede.

Najdaljše dopustne čakalne dobe veljajo za najmanj enega izvajalca zdravstvene dejavnosti v Sloveniji, kjer lahko

opravimo naročeno storitev. Če pa si izbiramo izvajalca in pri njem tudi zdravnika, potem bodo lahko čakalne dobe znatno daljše od najdaljših dopustnih čakalnih dob.

Kako preverimo, kje v Sloveniji bomo najprej prišli na vrsto za zdravstveno storitev, ki jo želimo opraviti

Najrajše čakalne dobe lahko za vso državo na enem mestu preverimo na portalu E-ZDRAVJE (naslov: <https://zvem.ezdrav.si/e-zdravje>) pod naslovom Čakalne dobe in prosti termini.

Preverjanje je enostavno. Pod tem naslovom se nam odpre naslednje besedilo: Čakalne dobe za zdravstveno storitev. Lahko izbiramo po vrsti zdravstvene storitve ali po zdravstveni ustanovi. Nato izberemo stopnjo nujnosti iz naše napotnice. Nazadnje izberemo še regijo (lahko iščemo po želeni regiji ali vseh regijah hkrati). Kliknemo prikaze čakalne dobe in termine.

Če so morda pri vseh izvajalcih presežene najdaljše dopustne čakalne dobe, imate možnost opraviti brezplačen pregled v tujini – posvetujte se o tej možnosti z zastopnikom.

Načini naročanja pacientov na specialistični pregled

Izvajalec zdravstvene dejavnosti zagotovi naslednje oblike naročanja:

1. Elektronsko naročanje, ki poteka:
 - prek sistema eNaročanje,
 - elektronske pošte ali
 - spletnih strani izvajalca zdravstvene dejavnosti,
 in sicer neprekinjeno ter s takojšnjo informacijo o prejemu sporočila (varstvo osebnih podatkov).

Kadar se pacient naroča na podlagi elektronske napotne listine, zadošča, da izvajalcu sporoči:

- številko napotne listine in
- številko zavarovane osebe pri nosilcu obveznega zdravstvenega zavarovanja oziroma, če ta ni znana, EMŠO.

Prek sistema e-naročanje se naročimo na portalu E-ZDRAVJE (naslov: <https://zvem.ezdrav.si/e-zdravje>) pod naslovom Pregled eNapotnice in eNaročanje.

Pod tem naslovom se lahko:

- elektronsko naročamo in /ali

- pregledujemo stanje svoje e napotnice.

Elektronsko naročanje je enostavno. Pod tem naslovom se nam odpre naslednje besedilo:

Naročanje na zdravstveno storitev in pregled e-napotnice

Če se želite naročiti oziroma si želite ogledati podrobnosti o eNapotnici, vnesite ZZZS številko pacienta in številko eNapotnice.

ZZZS: _____

- tu vpišemo številko svoje zdravstvene kartice

Številka eNapotnice: _____

- tu vpišemo številko e- napotnice (podatke o številki e napotnice nam izpiše iz računalnika medicinska sestra zdravnika, ki nam je izdal napotnico)

Prijava – kliknemo na besedo »Prijava«

Zatem vnesemo svoje osebne podatke in podatke o izbranem izvajalcu, kamor želimo oddati svojo e napotnico. Na koncu ne smemo pozabiti klikniti na »potrditev vnosa« na d

2. Telefonsko naročanje

- se zagotovi v okviru ordinacijskega časa – najmanj 2 uri na dan, v preostalem ordinacijskem času in izven ordinacijskega časa pa z obveščanjem o terminu za naročanje in o drugih oblikah naročanja – prek avtomatskega telefonskega odzivnika. V primeru nedosegljivosti v navedenem obdobju izvajalec pacientu zagotovi povratni klic še isti dan ali najpozneje naslednji delovni dan.

3. Po pošti

Kadar se pacient na zdravstveno storitev naroča po pošti, pooblaščen oseba za čakalni seznam prejeti dokument označi z zaporedno številko ter datumom in časom prejema.

4. Osebno naročanje

Poteka neposredno pri izvajalcu, med ordinacijskim časom, pri čemer izvajalec zagotovi, da se čakalni čas že naročenih pacientov ne podaljšuje zaradi osebne ga naročanja drugih pacientov.

Besedilo: Jožica Trošt Krušec, zastopnica pacientovih pravic

Jesen – aktivna priprava na zimo

Jesen je čas, ko nam narava ponudi najlepše barvne odtenke, dnevi se počasi krajšajo, spremenijo se prehranjevalne navade, za katere narava ponudi nemalo užitnih zamenjav, ki so energijsko bolj bogate, spremeni se način telesne aktivnosti zaradi prilagoditve vremenskim razmeram, tudi svetloba doprinese k spremembi počutja. Nasvete, kako se učinkovito spopasti z novim letnim časom, lahko ponudimo znotraj Zdravstvenega

novzgojnega centra Zdravstvenega doma Sežana.

Tim pripravlja v jesenskem času delavnice iz različnih področij, ki jih pokrivamo zaposlene. V timu sodelujemo fizioterapevtka Nina Savič, psihologinja Ela Breclj in medicinska sestra Kim Trobec.

Vsem zainteresiranim smo na voljo tudi preko individualnih pogovornih ur za vprašanja, vezana na naša področja. Opravijo se lahko različne meritve in izpolnjujejo testi: analiza sestave telesa s pomočjo bioimpedančne tehtnice, ki nam ponuja vpogled v trenutno stanje osebe s pomočjo določitve deleža mišične mase, maščobne mase, vode, analiza

telesne sestave, nivo visceralnih maščob, ki predstavljajo tveganje za razvoj kroničnih nenalezljivih bolezni, kot so povišan krvni tlak, povišane vrednosti krvnega sladkorja in maščob, posvetujete se lahko tudi v zvezi s SVIT-ovim programom, s pomočjo fizioterapevtke se lahko preveri telesno pripravljenost, nenazadnje pa vam lahko psihologinja svetuje, kako se ubraniti pred stresom s pomočjo rezultata izpolnjenega vprašalnika z naslovom Koliko ste pod stresom.

Vljudno vas vabimo na delavnice, ki se bodo izvajale v Zdravstvenem domu Sežana in Atletskem stadionu v Sežani.

IME DELAVNICE	PRIČETEK	TRAJANJE	KJE?	OPOMBA
Zdravo hujšanje	PONEDELJEK, 2. 9. 2019, ob 18.30	2. 9.–9. 12. 2019	Sejna soba (2. nadstropje ZD Sežana)	*napotnica
Gibam se	TOREK, 3. 9. 2019, ob 18.30	3. 9.–17. 12. 2019	Ljudska univerza Sežana (telovadnica)	*napotnica
Kaj lahko že danes storim za svoje zdravje?	ČETRTEK, 5. 9. 2019, ob 16.30	Enkratno	Sejna soba (2. nadstropje ZD Sežana)	/
Spoprijemanje s stresom	PONEDELJEK, 16. 9. 2019, ob 16.30	16. 9.–7. 10. 2019	Sejna soba (2. nadstropje ZD Sežana)	/
Kaj lahko že danes storim za svoje zdravje?	ČETRTEK, 26. 9. 2019, ob 16.30	Enkratno	Sejna soba (2. nadstropje ZD Sežana)	/
Kaj lahko že danes storim za svoje zdravje?	ČETRTEK, 3. 10. 2019, ob 16.30	Enkratno	Sejna soba (2. nadstropje ZD Sežana)	/
Zdravo jem	ČETRTEK, 3. 10. 2019, ob 18.00	3. 10.–24. 10. 2019	Sejna soba (2. nadstropje ZD Sežana)	*napotnica
Tehnike sproščanja	PONEDELJEK, 14. 10. 2019, ob 16.30	Enkratno	Sejna soba (2. nadstropje ZD Sežana)	/
Test telesne pripravljenosti	ČETRTEK, 15. 10. 2019, ob 15.00–16.00	Enkratno	Atletski stadion Sežana	/
Podpora pri spoprijemanju s tesnobo	PONEDELJEK, 21. 10. 2019, ob 16.30	21. 10.–11. 11. 2019	Sejna soba (2. nadstropje ZD Sežana)	*napotnica
Podpora pri spoprijemanju z depresijo	PONEDELJEK, 25. 11. 2019, ob 16.30	25. 11.–16. 12. 2019	Sejna soba (2. nadstropje ZD Sežana)	*napotnica
Tehnike sproščanja	PONEDELJEK, 25. 11. 2019, ob 18.30	Enkratno	Prostorji urgence ZD Sežana	/

*Napotnico za delavnice pridobite pri vaši referenčni medicinski sestri ali osebemu zdravniku.

Na delavnice se lahko predhodno prijavite na telefonsko številko 05 29 27 559 ali mobilno številko 051 666 442 ali na mail kim.trobec@zd-sezana.si. Zaradi omejenega števila prostih mest in lažje organizacije je zaželeno, da vašo prisotnost potrdite.

Besedilo in foto: Kim Trobec, mag. zdr. nege, vodja Zdravstvenovzgojnega centra Zdravstveni dom Sežana

Hoja

Želite podaljšati svojo življenjsko dobo? Če je Vaš odgovor DA, potem je čas, da že danes začnete uvajati hojo v vsakdanje življenje.

Strokovnjaki so glede hoje soglasni – to je ena izmed najpomembnejših telesnih aktivnosti, saj pozitivno vpliva na celotno telo. Povedali so tudi, da že po 30 minutah aktivne hoje pride do izboljšanja celotnega zdravstvenega stanja. Redna 30-minutna hoja podaljšuje življenjsko dobo, saj zmanjšuje tveganje za nastanek kardio-

vaskularnih in respiratornih bolezni. Prav tako izboljšuje spanec, pozitivno vpliva na sklepe, zmanjšuje tveganje za prelome v starejši dobi, nastanek raka črevesja.

Tako namesto dvigala uporabljajte stopnice, po opravih pojdite peš, peljite hišnega ljubljence na sprehod ipd. To je najcenejša oblika telovadbe, ki bo veliko pripomogla k vašemu zdravju, zato ne odlašajte in se čim prej odpravite na sprehod.

Zdravstvenovzgojni center Zdravstve-

nega doma Sežana vas vabi, da se udeležite testa hoje na 2 km, ki bo potekal 15. oktobra 2019 na atletskem stadionu v Sežani od 15. do 16. ure.

Vljudno vabljeni!

Nina Savič, dipl. fiziot.
Zdravstveni dom Sežana
Zdravstvenovzgojni center
e-mail: nina.savic@zd-sezana.si
Tel.: 05 29 27 559

Ali se usedem za volan?

V našem kulturnem okolju je alkohol velikokrat v vlogi socialnega povezovalca. Alkohol je družbeno sprejet, saj je pitje alkoholnih pijač ob praznovanjih in pomembnih življenjskih dogodkih pričakovano. Pitje alkohola se ob socialnih situacijah celo spodbuja. Zavedati se moramo, da tudi manj tvegano pitje alkohola predstavlja tveganje za težave. Velja pravilo – čim manj, tem bolje. Pri čezmernih pivcih je verjetnost za posledice na celotnem spektru človeškega življenja višja. Posledice se pojavijo znotraj družinskih odnosov, na delovnem mestu, na področju kršenja predpisov, fizičnem in duševnem zdravju, razvije se odvisnost. Na spletni strani Zdravje v občini lahko vidimo, da

statistične analize občine Komen kažejo, da je delež prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji višji od slovenskega povprečja, kar je zaskrbljujoče. Kako veliko ljudi je lahko ob takem dogodku prizadetih. Od povzročitelja, soudeležencev v prometni nesreči, svojcev ter širšega okolja. V primeru hujših posledic nesreče ali celo smrti pa lahko oseba doživi travmo. Kaj je travma? Travma je psihična bolečina, ki je bila nasilno povzročena. Oseba doživi čustveni šok, ki ima lahko dolgotrajne negativne učinke. Travma človeka bolj prizadene, kadar jo povzroči človek. Po travmatski izkušnji lahko oseba razvije tudi post travmatsko stresno motnjo, ki je trdovratna motnja in pri njenem obvladovanju potrebujemo strokovno pomoč. Za osebo, ki je bila udeležena avtomobilske nesreče, se lahko zgodi, da podoživlja nesrečo – oseba ima občutek, kot da se nesreča zopet ponavlja; ponovno doživlja negativna

čustva, pred očmi se ji odvijajo prizori z nesreče, pojavijo se neprijetni telesni simptomi (tresenje, potenje, razbijanje srca ...). Podoživljanje nesreče je za osebo tako obremenjujoče, da se začne izogibati ljudem, situacijam in se izolira v samoto. Lahko opusti vožnjo avtomobila, kar pomembno vpliva na njeno kvaliteto življenja. Travma vpliva na celotno človekovo delovanje in ima lahko dolgotrajne posledice. Zato je pomembno krepiti zavedanje vseh vidikov negativnih posledic čezmernega pitja alkohola. Nekateri se opuščanja pitja alkohola lotijo sami, nekaterim pa je lažje, če se posvetujejo s strokovnjaki. Če želite vzpostaviti kontrolo nad svojim pitjem alkohola, se obrnite na svojega osebnega zdravnika.

Besedilo: Ela Brecelj, univ. dipl. psih.
Zdravstvenovzgojni center, Zdravstveni
dom Sežana
Viri: strokovno gradivo NIJZ
Foto: www.sopa.si

Bogastvo čustev

Taša Cucek, magistrica zakonskih in družinskih študij, specialistka zakonske in družinske terapije po relacijskem družinskem modelu dr. Christiana Gostečnika na Teološki fakulteti v Ljubljani in stažistka na Družinskem centru Sveta Gora. Dela v zasebni praksi v Sežani.

Foto: Polona Makovec

Partnerstvo in konflikt v odnosu

Kaj se dogaja med nama? A nama bo uspelo ohraniti odnos? Terapevtski pogled na partnerski odnos in konflikte, ki se prebujajo v odnosih. Partnerski konflikt kot priložnost za poglabitev odnosa.

5. Zaključek, konflikt kot priložnost za odnos

Partnerski konflikt je priložnost oziroma orodje, s katerim terapevt dobi vpogled v družinsko dinamiko posameznika in njegovega partnerja. Neželene lastnosti, občutja in doživljanja pri sebi, ki

jih je posameznik globoko zakopal vase in jih ignoriral, ker so bila preveč boleča, sedaj jih pripisuje partnerju v upanju, da bo to tokrat drugače sprejeto. To se ponavlja tako dolgo, dokler se to ne razreši na nov način, polnem razumevanja in sočutja, ki ga posameznika razvija najprej do sebe v svoji notranjosti nato pa še drug do drugega na medosebni ravni, v odnosu, ki ga ustvarjata. To ju poveže, zbliža in utrdi njun odnos. Bolečina iz preteklosti je tako velika priložnost za odnos, za razrešitev bolečih ran preteklosti. Na prvi pogled lahko konflikt deluje kot nekaj neželenega, bolečega, včasih celo povod za razpad odnosov. Na podlagi primera in teorije smo lahko videli, kako v terapevtskem procesu konflikt dobi drug pomen. Bolečina iz preteklosti je tako lahko velika priložnost za odnos in za razrešitev bolečih ran.

Odpuščanje sebi in svoje lastne preteklosti je pot do odpuščanja drugemu in priložnost sprejemanja drugega, kakršen je.

Odpuščanje drugemu za prizadete rane mora biti najprej priznanje, da je nekdo bil ranjen, da se potem to lahko odpusti. (Enright & Coyle, 1998

v Fincham, Beach & Davila, 2004, 72) Paradoksalno je tako lahko konflikt, ki je ovrednoten kot nekaj negativnega in zelo bolečega, priložnost za osebno rast posameznika. Konflikt posamezniku nudi priložnost razrešitve osebne trave oziroma vzorcev, ki so se vzpostavili v otroštvu in se sedaj ponovno prebujajo v intimnem romantičnem odnosu. Pomembno je ozaveščanje družinskih vzorcev in doživljanja primarne družine, ki se je tako globoko vpisala v organski spomin posameznika z vzpostavitvijo navezanosti med mamo in otrokom. Nevarna oblika navezanosti tako ponuja preko konflikta priložnost, da posameznik najprej ozaveži obliko navezanosti na pomembne druge in nato iz teh primanjkljajev zraste.

Nezadovoljni pari težje razrešujejo konflikt. Na slabo komunikacijo lahko vplivajo: izmikanje dejanskemu problemu, ki ga je potrebno nasloviti, neposlušanje in prekinjanje partnerja, predvidevanje, da lahko partner bere njegove misli ter iskanje krivca. (Bailey, 2009, 3) Z izboljšanjem komunikacije in ozaveščanjem lastne preteklosti lahko partnerski odnos postane priložnost preoblikovanja starih vzorcev v vzorce, ki bodo posamezniku koristni. Odrasla oseba ima priložnost in moč, narediti odnose drugačne z zavedanjem, da so bili nekoč boleči, polni nezaupanja in nevarnosti. Ozaveščanje le-tega pomaga, da razmejijo odnos staršev od lastnih odnosov in lastnega doživljanja. Začnejo graditi odnose na način, ki si ga sami želijo. Dobri odnosi vsebujejo spoštovanje, ljubezen in dostojanstvo drugega, so odnosi, kjer sta se dva posameznika odločila, da je odnos vreden truda. To ni nekaj, kar bi se zgodilo, kar samo od sebe. Ne, dober odnos, je odnos trdega dela in zavestne odločitve, da bosta to storila. Pomeni pa tudi, da bo do konflikta vseeno prišlo, le drugače bosta pristopila k njemu.

Komunikacija je usmerjena na spoštljivo poslušanje partnerja, uporabo stavkov, ki govorijo o lastnem doživljanju in ne kritiki partnerja, pristno izražanje

lastnega počutja ter jasno izraženo spoštovanje do drugega.

Terapevtska skupina za starše:

Pričetek 10. septembra 2019 ob 18.30 v Sežani.

Vabljeni vsi starši, ki se soočate z izzivi starševstva.

Prijave na: tukajsem.zate@gmail.com, več informacij najdete na www.psihote-

rapijatasata.com.

Predvidene teme na srečanjih:

- kako postaviti zdrave meje,
- kaj je v ozadju otrokovega vedenja – kaj vam otrok sporoča,
- na kakšen način vzpostaviti sočutno komunikacijo,
- prepoznavati čutenja pri otroku in pri sebi,
- spoznavanje delovanje možganov,
- vloga mame in očeta pri vzgoji,
- prepoznavanje čutenj in vzrokov, kaj se v stiski z vami dogaja,
- predstavitev praktičnih primerov in veliko vaj.

Vabim vas, da posredujete informacijo vsem, ki bi jih to zanimalo.

Celoten članek Konflikt in partnerstvo je dostopen na spletni strani psihoterapije Taša na spodnji povezavi.

Vprašanja lahko pošljete na e-naslov tukajsem.zate@gmail.com ali pa preko spletne strani www.psihoterapijatasata.com

Odgovori ali pa tema bodo obravnavani v naslednjem članku. Oseba bo ostala anonimna.

Želim vam vse dobro.

Športno

Posebej aktivno poletje Športne zveze Komen

Če gre soditi po dogodkih, ki smo jih to poletje člani Športne zveze Komen uspešno izpeljali, lahko mirne duše rečemo, da smo bili posebej aktivni. Vsega je bilo toliko, da je že težko naštet. Začnimo s podelitvijo občinskih priznanj za minulo delo v športu. Na Slavnostni seji Občinskega sveta Občine Komen, ki je junija potekala v Štanjelu, je županovo priznanje za uspešno delo v športu zaslužno prejela Mateja Terčon Knap, vodja plesnega društva Be Funky. Občinsko priznanje za dolgoletno delo v nogometu je prejel Jožef Kovačič. Ob občinskem prazniku so po 17-ih letih premora športni delavci iz NK Komen obudili Zeleno noč – turnir v nogometu na travi. Te se mnoge generacije še kako rade spominjajo.

Pred tem so se balinarji BK Hrast odzvali povabilu balinarske sekcije ŠD Trnovo iz Ljubljane ter z njimi odigrali prijateljsko srečanje. Konec junija so jim slednji obisk vrnil in bili v Kobjeglavi ob prijetnem druženju deležni toplega sprejema. Julija smo uspešno izpeljali počitniški program za otroke Poletje na Krasu. S pestrostjo programa, načinom izvedbe ter povezovanjem si je program dokončno utrdil ime, obenem pa dokazal, da je počitniški čas na Krasu lahko še kako zanimiv. Štanjelsko igrišče ob osnovni šoli smo usposobili za igranje tenisa. Po odzivu sodeč, se je igra zelo lepo prijela, z dodatno ureditvijo bo igrišče še bolj funkcionalno. Obenem so med občinskimi strukturami in predstavniki športne

zveze stekli prvi pogovori o upravljanju občinskih športnih objektov v popoldanskem času, med vikendi ter v času počitnic. Prepričani smo, da se dosednji način in praksa nista najbolje obnesla, zato skupaj iščemo rešitev. Pogovori se bodo nadaljevali v septembru, tudi z upajmo, dokončnim dogovorom o umestitvi športnega parka Grofovka, brez dvoma pomembnega člana za razvoja športa in rekreacije v občini Komen. Ob zaključku poletja in pred začetkom nove sezone smo za člane zveze ter vabljene goste priredili družabno srečanje s plesno animacijo. Obenem s svojim delom v Komisiji za zamejski šport pri OKS-ZŠZ pripravljamo podlage za nadaljnje še tesnejše medsebojno sodelovanje. Mo-

ramo se zavedati povezanosti prostora in ljudi, ki so jih zgodovinske okoliščine v preteklosti razdvajale, in obenem poiskati priložnosti, ki se ponujajo. Meje, ki jih več ni, namreč največkrat ostajajo le še v naših glavah.

Tako kot na drugih področjih smo tudi športniki in športni delavci podvrženi nekemu rezultatu, ki je edini, ki zares šteje. Koliko treningov, truda je za to potrebno, najbolje vedo tisti, ki nek rezultat dosežejo. Uvrstitev Tanje Marc v člansko držav-

no balinarsko reprezentanco je vsekakor priznanje njej ter vsem, ki so jo za šport navdušili in jo na športni poti vodili. Čestitamo!

Športna zveza Komen

43. srečanje mladih športnikov in športnic iz obmejnih dežel

V Podčetrtku je potekalo 43. srečanje mladih slovenskih športnikov in športnic iz obmejnih dežel, na katerem je letos sodelovalo blizu 150 mladih udeležencev do 15 let iz Italije, Avstrije, Madžarske in Slovenije. Najuspešnejši so bili letos športniki in športnice iz vrst Slovencev v Italiji, saj so zmagali v odbojki in v namiznem tenisu pri dekletih in fantih. Zmago v nogometu so odnesli koroški Slovenci, v košarki pa so bili najboljši domačini.

Tradicionalna prireditev, katero je letos prvič gostila občina Podčetrtek, se je pričela z otvoritveno slovesnostjo, na kateri so spregovorili župan Občine Podčetrtek, Peter Misja, predsednik OKS-ZŠZ, Bogdan Gabrovec, minister za Slovence v zamejstvu in po svetu, Peter Jožef Česnik, ter olimpijonek, ambasador za fair play in strpnost v športu Republike Slovenije, Miro Cerar. V imenu sodelujočih športnikov in športnic ter vseh zamejskih športnih zvez pa je spregovoril predsednik Združenja slovenskih športnih dru-

štev v Italiji, Ivan Peterlin.

Za uvod v letošnje srečanje v Podčetrtku pa se je na svoji prvi seji v novi mandatni dobi sestala tudi Komisija za zamejski šport pri OKS-ZŠZ. Seja je bila zgodovinska, saj je predsednica komisije, Sonja Poljšak, na njej pozdravila kar dva visoka častna gosta – predsednika OKS-ZŠZ, Bogdana Gabrovca, in ministra za Slovence v zamejstvu in po svetu, Petra Jožefa Česnika. Oba sta izpostavila velik pomen delovanja komisije in napovedala, da bosta tudi v prihodnje podprla

vsa prizadevanja, ki bodo služila razvoju slovenskega športa in kreptivi slovenske identitete v sosednjih državah. Sonja Poljšak, ki je na seji podala obširno poročilo o delovanju komisije v pretekli mandatni dobi ter o načrtih komisije za prihodnja leta, je kot nova člana komisije pristrčno pozdravila Andreja Matjašca (Športna zveza Lendava) in Rajka Kralja (Športna zveza Komen), ostali člani komisije pa so Ivan Peterlin, Marijan Velik, Jože Hirnšek, Rudi Merljak, Tomaž Peter Pavlin in Ivan Lukan.

Dodajmo še, da prihodnje leto koroški Slovenci v Avstriji organizirajo četrto evropsko prvenstvo narodnih manjšin v nogometu – EUROPEADA 2020. V prvenstvu bo tekmovalo 32 ekip, od tega 24 moških in 8 ženskih. Nogometna reprezentanca Slovencev v Italiji si je nadela pomenljivo ime Žile in se z igranjem prijateljskih tekem na prvenstvo že pospešeno pripravlja.

Besedilo in foto: Rajko Kralj

Poletje na Krasu 2019

Krasno Poletje. Pred dobrim letom smo se na tem mestu zavezali, da bo Poletje 2019 še boljše in pestrejše. Zdaj lahko ugotovimo, da je bila dana obljuba v celoti izpolnjena, naša pričakovanja pa v veliki meri presežena. Daljša in temeljitejša priprava je vsekakor obrodila sadove, dekleta, ki so program vodile, pa so se letos še posebej potrudile. Zunanji izvajalci delavnic, društva, program

Veter v laseh ... koliko zanimivih vsebin, doživetij, ustvarjanja ali zgolj preproste zabave so otrokom ponudili! Brez njih si Poletja ne znamo več predstavljati. Skratka, vsi skupaj smo pokazali, da se z malo iznajdljivosti in dobre volje da uspešno pripraviti in izpeljati kakovosten počitniški program. Kako se bo program v prihodnje razvijal, je v tem trenutku še pre-

zgodaj govoriti. V Športni zvezi Komen se bomo vsekakor potrudili, da bo Poletje 2020 vsaj tako zanimivo, kot je bilo letošnje. Zadovoljstvo otrok in nasmehi na njihovih obrazih pa so za nas edino merilo, ki nas bo pri pripravi programa vodilo tudi v prihodnje.

Delček vzdušja iz letošnjega Poletja v priloženi galeriji. Več na spletni strani

www.poletjenakrasu.com.

Izvedbo programa Veter v laseh je omogočilo sofinanciranje Ministrstva za zdravje RS, Fundacije za šport in Športne unije Slovenije. Program je del prizadevanj Dober tek Slovenija za več gibanja in bolj zdravo prehrano.

Besedilo in foto: Rajko Kralj

ŠKD Kras pred novo sezono

Tretje leto zapored so se mladi košarkarji iz ŠKD Kras takoj po zaključku šole odpravili na košarkarski kamp Lošinj 2019. Ob obilici ne prehudih treningov pod vodstvom trenerja Primoža so v prostem času našli čas za kopanje, izlet z ladjico, pohod, druženje in zabavo. Ni kaj, lep in koristen zapolnjen začetek poletnih počitnic.

ŠKD Kras v novo sezono vstopa s petimi ekipami, ki bodo tekmovala v državnem prvenstvu pod okriljem Košarkar-

ske zveze Slovenije – KZS. Poleg tega se bodo mladi nadobudni košarkarji lahko pomerili s sovrstniki v Notranjsko-pri-morski ligi, se udeleževali turnirjev ter odigrali vrsto prijateljskih srečanj. Kot do sedaj se bodo treningi košarke izvajali na štirih šolah: v Štanjelu, Komnu, Braniku in Dornberku.

Več informacij o treningih, terminih: Primož Čeh. tel.: 030 924 492.

Besedilo: Rajko Kralj

Foto: Jaka Jančar

NK Komen – U13 v Olimpijskem športnem centru Planica

Dva počitniška poletna meseca sta minila kot bi trenil. Živžav Mladinske nogometne šole Komen se je že začel. Najprej je začela s treningi selekcija U13, 19. avgusta 2019 pa so s treningi začeli tudi otroci ostalih selekcij. Trenutno poteka vpis novih otrok v vse selekcije MNŠ Komen in krožke.

Selekcija U13, ki je začela s treningi prva, se je predzadnji počitniški vikend odpravila na mini priprave v Planico.

Nastanjeni so bili v hotelu Dom Planica – Olimpijski športni center. Takoj po prihodu in nastanitvi je že bil na sporedu prvi trening, sledila sta čas za odmor in večerja. Po večerji pa je sledila urica nogometne teorije. V soboto je fante pričakalo deževno in nevihtno jutro, tako da je bilo potrebno dopoldanske aktivnosti nekoliko prilagoditi, kar pa ob vseh športnih objektih sploh ni bilo težko. Vsi treningi so potekali na igrišču z umetno

travo v izjemni kulisi planških skakalnic in objektov NC Planica. V nedeljo so fantje opravili še dopoldanski trening in se po kosilu odpravili proti domu. Pot jih je peljala preko Vršiča in po slikoviti soški dolini do domačega Krasa.

Vpis v Mladinsko nogometno šolo Komen že poteka. Vpišete se lahko na telefonske številke 041 621 065 – Danjel, 041 394 347 – Adrijan in 031 569 970 – Peter ali na e-naslov: mladi.nkkomen@gmail.com.

Besedilo: Adrijan Spačal
Foto: Boštjan Ščuka

Člani NK Komen v novo sezono EPNL

Po uspešni pretekli sezoni smo s pripravi na novo sezono začeli že zadnji teden v mesecu juliju. Kljub dopustniško poletnem razpoloženju so fantje konkretno zagrizli v delo. Priprave so potekale dobro in brez večjih pretresov. Odigranih je bilo kar nekaj prijateljskih tekem, pri katerih rezultat ni igral primarne vloge. Prijateljske tekme so bile odigrane z namenom uigravanja ekipe. V ekipi so bile glede na lansko sezono narejene le manjše korekcije, ki naj ne bi vplivale na zastavljene cilje. Tudi v letošnji sezoni je cilj uvrstitev v vrh prvenstvene lestvice, kar je glede na prikazano s pripravljalnih tekem tudi realno pričakovati. Ko boste prebirali te vrstice, bo prvenstvo že v polnem zamahu, tako da bomo kaj več napisali v zimski izdaji.

Vse ljubiteljice in ljubitelje nogometne igre vabimo, da se nam pridružijo na Grofovski, da skupaj z našo navijaško skupino Green boys Tribuna Jablinc podpre-

Utrinek s prijateljske tekme Komen - Plama

mo naše fante.

»Dajmo Komen!«

Vpis v Mladinsko nogometno šolo Komen že poteka. Vpišete se lahko na tele-

fonske številke 041 621 065 – Danjel, 041 394 347 – Adrijan in 031 569 970 – Peter ali na e-naslov: mladi.nkkomen@gmail.com.

Besedilo in foto: Adrijan Spačal

SPET JE TU poSKOKec!

Poletnih počitnic je konec in že smo vstopili v novo šolsko leto. PoSKOKec in njegovi vaditelji pa smo že pripravljeni na novo živahno sezono, saj se z novim šolskim letom začnejo tudi poSKOKčevi programi. V drugi polovici septembra bomo skočili v program Gibalna abeceda, kjer, kot že ime pove, veliko gibamo. Gibanje je pomembno, saj z njim otroci spoznajo svet okoli sebe, sposobnosti svojega telesa in hkrati tudi skladnost gibanja le-tega. Malčkom od 3. do 6. leta predstavimo različna gibanja, učijo se biti del skupine in sodelovanja. Ob tem pa seveda me manjka sprostitev in druženja.

In že je tu mesec oktober in z njim sobotni tečaj plavanja z vodnimi animacijami. Ta je namenjen otrokom od 4. do 9. leta starosti. Na tečaju se otroci prilagajajo na vodo in osvajajo nova plavalna znanja skozi igre v bazenu in na robu bazena. Medtem ko najmlajši premagujejo strah pred vodo in se prilagajajo na upor

vode, tisti nekoliko starejši izpopolnjujejo svojo tehniko plavanja in se učijo pravih vpihovanj ter izdihovanj zraka.

Ko pa je poSKOKčeva sezona že v polnem teku, pride čas za najmlajše poSKOKce in njihove starše v programu otroci + starši = super zabava. Otroci s pomočjo staršev razvijajo temeljna področja otrokovega razvoja in izvajajo naloge, ki jih brez pomoči svojih staršev ne bi zmogli. Ob izvajanju težjih nalog dajejo straši svojemu otroku podporo in ob tem gradijo medsebojno zaupanje. Otroci skozi igro razvijajo svoje gibalne sposobnosti in se srečujejo z novimi oblikami gibanja. Energični vaditelji pa poskrbimo, da otroke pripravimo na prve športne korake.

Seveda pa poSKOKčeva sezona 2019/2020 ne bo popolna brez spomladanskega tečaja rolanja in šole tenisa, poSKOKčevga teka ter pestrih animacij na rojstnodnevni zabavi in številnih dogodkih.

Več informacij o naših programih in prijavnice lahko najdete na naši spletni strani www.poskokec.si. Vabljeni tudi k ogledu naše Facebook strani www.facebook.com/poSKOKec/, kjer objavljamo zanimive in poučne rubrike.

PoSKOKčev pozdrav!

Besedilo: Anna Jedrejčič
Foto: Arhiv ŠD poSKOKec

Burjica

Deželak = naš junak

Tudi mi – otroci iz Vrtca Komen smo se spoznali z JUNAKOM DEŽELAKOM in ga podprli v njegovi dobrodelni akciji.

Besedilo in foto: Agata Masten

Poletje je tuuuuuu ...

Prvi dan poletja smo v Vrtcu Komen obeležili kar na našem travniku. Ogledali smo si predstavo Bobek in barčica v izvedbi strokovnih delavk vrtca. Zasnova je bila interaktivno, saj so se otroci aktivno vključili in jo s tem sooblikovali. Ker je v letošnjem šolskem letu prednostna naloga vrtca umetnost, smo na našem travniku tega dne otvorili tudi umetniške koticke. Pripravili smo si glasbeni kotichek iz dotrajane kuhinjske posode, obesili smo ponve in zajemalke. Naredili smo tudi likovni kotichek in kotichek za dramatizacijo na prostem.

Otroke smo v tem tednu seznanili tudi o varni igri na soncu. Poudarek je bil na pravilni zaščiti pred soncem, ko so UV žarki najmočnejši (približno od 10.30 do neke 17.00). Ogledali smo si risani film Sončen dan in izdelali kape iz papirja. O

pravilni zaščiti pred soncem smo pripravili gradivo tudi staršem v koticčku za starše.

Strokovne delavke Vrtca Komen vam po vročih počitnicah želimo ustvarjalno novo šolsko leto.

Besedilo in foto: Karmen Antonič

Grajska zgodba na gradu Štanjel

V juniju se je na grajskem dvorišču gradu Štanjel zavrtila prava Grajska zgodba. Skupina Balončki iz Vrtca Štanjel smo pripravili čudovito predstavo in otvorili svojo razstavo z naslovom Grad – grajska zgodba.

Kamišibaj-plesna zgodba, ki smo jo predstavili, je bila plod celoletnega dela.

V okviru projekta SKUM, katerega namen je razvijanje sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo, se pravi vpeljati v vrtce umetnost in jo povezati z vzgojno izobraževalnim delom ter pri tem vključiti tudi manj uve-

ljavljena področja umetnosti, smo sodelovali s pedagoginjo in plesno umetnico, Mojco Leben, ki nas je skozi gib in ples vodila po gradu in grajskih zgodbah. Ko smo zbrali dovolj idej in zgodb, pa smo Balončki sami sestavili svojo grajsko zgodbo, jo napisali, narisali in zaplesali.

S fotografijami, slikami, zgodbami in izdelki, ki smo jih ustvarili tekom projekta, ter vsemi ugotovitvami iz raziskovanja smo pripravili razstavo.

Slavnostni dogodek sta si ogledala tudi župan Občine Komen, g. Erik Modic, in ravnateljica Vrtca Sežana, ga. Radica

Slavkovič, ki se je v zaključnem govoru zahvalila vsem navzočim ter poudarila pomen umetnosti v vrtcu.

Pri projektu so nam pomagali starši, stari starši, vaščani, TIC Štanjel, Knjižnica Komen, OŠ Štanjel, Vrtec Sežana, Javni zavod Komenski kras, Občina Komen in drugi, zato bi se ob tej priliki radi zahvalili vsem, ki so kakorkoli pripomogli pri izpeljavi tega projekta, predstave in razstave.

HVALA vam iz srca.

Besedilo:

Mateja Bežek Kosmač in Monika Turk

Foto: Alan Kosmač

Zaključek šolskega leta v enoti Štanjel

V letošnjem šolskem letu sta bili prednostni nalogi Vrtca Sežana spodbudno učno okolje in področje umetnosti. Na ravni enote smo celo leto pripravljale dejavnosti, vezane na umetnost, ter razvijale vse ravni umetnosti (likovno, glasbeno, fotografsko, književno, avdio-vizualno, plesno, gledališko ...).

Šolsko leto smo zaključili s predstavo staršev in razstavo v našem vrtcu. Zbrali smo se v šolski telovadnici. Po pozdravu podpravnateljice in vodje enote, Jane Štok Pavlin, je sledil kratek pregled, kaj vse se je iz področja umetnosti dogajalo v vrtcu. Ker pod področje umetnosti spada tudi dramska umetnost, so starši pod mentorstvom strokovnih delavk zaintrigirani igrali Trije prašički. Iskric v otroških očeh in nasmehi na ustih so povedali, da so otroci med predstavo uživali in se

zabavali. Po predstavi pa so si starši po igralnicah ogledali razstavo izdelkov, ki so nastajali med letom. Srečanje smo

zaključili s sedaj že tradicionalno pogostitvijo, ki jo pripravijo straši bodočih prvošolcev.

Besedilo in foto: Alenka Budin Vodopivec in Katarina Černigoj

Poletje v Štanjelu

Tudi v našem vrtcu smo se razveselili poletja. To je čas, ko si prav vsi malo odpočijemo in si nabereemo moči in energije za naslednje šolsko leto. Nekateri hodimo na morje, v hribe, k nonam in nonotom, nekateri ostanemo doma ali pa ... ja, vsak počitnice preživi po svoje. Ampak kljub počitnicam se v vrtcu izvaja program in dejavnosti, ki jih pripravimo strokovni delavci, in tako poskrbimo, da nam je lepo.

Izdelovali, risali in slikali smo ribice, hobotnice, školjke, ladvice, se igrali družabne igre, prebirali najrazličnejše

knjige o morju. Na našem igrišču smo si postavili šotore, bazenček in poligon. Imeli smo tudi gusarske dneve. Izdelali smo gusarske kape, gusarsko ladjo, daljnogled, ladvice iz odpadnega materiala. Naučili smo se gusarsko pesem in gusarski pozdrav. Imeli smo se lepo.

Besedilo in foto: Mateja Bežek Kosmač

Pestro dogajanje pri tabornikih

Običajno velja, da si med počitnicami oddahnemo od aktivnosti, ki jih imamo čez leto, a pri tabornikih nikoli ne počivamo. Šolsko leto oziroma vodove sestane smo junija zaključili s tradicionalnim zaključkom, ki pa je letos bil v obsegu zgolj enega popoldneva. Na igrišču v Gorjanskem so se otroci in starši pomerili v različnih štafetnih igrah, postavljanju bivaka – ja, tudi starši so morali postaviti bivak iz dveh šotork – in odkrivanju pomena različnih besed. Po uspešno opravljenih nalogah je sledil prestop, kjer

so člani dobili nove rutice, za svoje delo tekom leta pa bili nagrajeni z večninami. Po pestrem dogajanju nas je pričakal še piknik, za katerega so poskrbele pridne grčice. Ob sproščenem pogovoru smo se z enimi za nekaj časa poslovili, z drugimi pa se že veselili prihajajočega rodovega taborjenja, ki se je letos dogajal v Geršičih. Do tja so se z vlakom GG-ji odpravili že 7. julija, MČ-ji pa so se jim pridružili 10. julija. S sežanskimi taborniki je iz Komna šlo 5 GG-jev, 5 MČ-jev in 3 vodniki. V lepi naravi ob reki Lahinji so otroci ustvarjali

nove spomine in prijateljstva, uživali na bivačiranju, opravljali različne veščine, kurili ognje ter se zabavali ob aktivnostih, obarvanih s tematiko kraljeve družine. Taborjenje se je zaključilo 17. julija, ko so se taboreči peš odpravili na postajo Dobravice, od tam pa z vlakom proti Krasu.

Zabavali pa se niso samo otroci, ampak tudi vodniki. Dominik Uršič se je udeležil svetovnega skavtskega srečanja Jambo-ree v ZDA, kjer se sicer ni izobraževal, je pa nabiral nove izkušnje, saj je bil v tujini dobrih 20 dni, med samim dogajanjem

pa spoznaval tabornike in njihove navede iz celega sveta. Tilen Komel se je udeležil tečaja Bivanje v naravi, na katerem se je učil, kako koristno uporabiti stvari, ki

ti jih ponuja narava, za razliko od ostalih taborjenj pa ni spal v šotoru, ampak ves čas v bivaku, ki so si ga udeleženci postavili sami. Jaz sem se udeležila Wood bad-

ge tečaja, na katerem sem prejela uporabne informacije in znanje o vodenju in pripravljanju programa, pri katerem je potrebno slediti določenim točkam. Ivana Žigon je kot mentorica učila udeležence na Tečaju orientacije in topografije, kjer je podajala svoje znanje. Na teh tečajih ne dobiš le ogromno koristnega znanja, ampak spoznaš tudi nove ljudi iz cele Slovenije, s katerimi si deliš izkušnje in različne poglede na situacije.

Po vsem prejetem znanju pa že komaj čakamo, da oktobra začnemo taborniško leto in vse to prenesemo na otroke, ki bodo mogoče nekoč postali vodniki, orientacisti, mentorji ... Možnosti je veliko. Potrebno je samo ugotoviti, kaj rad počneš, v tem se pri tabornikih lahko izuriš.

Besedilo in foto: starešina Urša Terčon

Iz šolskih klopi

Valeta na OŠ Komen

Čeprav nas krajši dnevi že opominjajo na jesen in s tem začetek šolskega leta, se v mislih še vedno radi spominjamo zadnjega šolskega dneva sedaj že »bivših« devetošolcev.

V petek, 14. junija 2019, smo doživeli pravi zaključek osnovne šole otrok generacije 2004, in sicer na slavnostni valeti, ki je potekala v telovadnici OŠ Komen. Mislim, da je bil to nepozaben dogodek za učence, njihove starše in za nas, ki smo jih z različnimi vzgojnimi in izobraževalnimi vsebinami ter aktivnostmi opremili za življenje. Učenci so se predstavili na kreativen filmski način. Dogajanje so popestrile glasbene točke, z zahvalami pa so na duhovit in izviren način popestrili ustaljen ritual valeta. Zdi se, kot da so devetošolci dobesedno zaplesali čez to prelomnico v njihovem življenju, saj so nam pokazali veliko svojega plesnega znanja, pri čemer jim je bila v veliko pomoč gospa Mateja Terčon Knap iz plesnega društva Be funky.

Najuspešnejši devetošolci so dobili tudi posebna priznanja. Nagrado šole sta dobila Kristjan Umek in Gaja Fakin, najvišje priznanje, tj. nagrado občine, pa si je prislužila Sinja Spasenić Likar. Omenjene

nagrade in priznanja sta podelila gospa ravnateljica Nives Cek in gospod župan Erik Modic.

Vsem devetošolcem želimo, da bi v novem šolskem letu pogumno in samozavestno zakorakali novim izzivom naproti, v življenju pa, da bi vedno znova uvideli to, kar v verzih sporoča pesnik Tone Pavček:

*»Ta svet je lep,
če nekemu nekaj daš.*

*Ta svet je lep,
če nekoga rad imaš,
če stisneš roko komu,
ki ga kaj boli.*

*Ta svet je lep,
če si človek do ljudi.«*

Martina Štrancar, prof. slovenščine in pedagogike

Evropski prvaki v robotiki

Med 21. in 23. junijem so učenci OŠ Komen zastopali Slovenijo na evropskem prvenstvu RoboCup Junior Euro 2019 v Hannovru v Nemčiji, na katerega so se uvrstili na podlagi lanskega prvega mesta na državnem tekmovanju.

Priprave na evropsko prvenstvo so potekale celo šolsko leto, saj so morali učenci glede na letošnja nova pravila narediti veliko sprememb v programih. Izdelati so morali tudi plakat in se pripraviti na zagovor v angleškem jeziku. V

odlično pripravila svojega robota, saj je zbral največ točk tako po vseh sedmih kot po petih najboljših vožnjah, ki so štele za končni rezultat. Hkrati je s progami opravil kar štiri minute hitreje od drugouvrščene ekipe. O takšnem razpletu si pred tekmovanjem ni nihče drznil niti sanjati. Po začetnem šoku je učence čakala še svečana razglasitev rezultatov.

V ponedeljek je sledila celodnevna vožnja do Komna, kjer je evropske prve v robotiki pričakal svečan sprejem, ki ga ne bodo tako zlahka pozabili.

Člani ekipe Krašowci so v priprave na tekmovanje vložili vse svoje znanje in ogromno truda. Našo državo so zastopali po svojih najboljših močeh in bili enakovredni ekipam iz Evrope.

Ker je udeležba na takšnem dogodku velik zalogaj, bi jo brez pomoči težko izvedli, zato se zahvaljujem najbolj zagnanim učencem vseh dosedanjih generacij, ki so veliko svojih prostih ur preživljali v kabinetu za robotiko in s tem leto za leto z delom in sanjami tlakovali pot sedanjim tekmovalcem. Letošnji uspeh je dokaz, da se s trdim

veliko pomoč so jim bile izkušnje, ki so jih pridobili med sodelovanjem na lanskem evropskem prvenstvu v Italiji.

V tekmovalni ekipi Krašowci so bili Gal Križaj, Žon Žak Petrovčič, Leo Švagelj in Jernej Brodar. V spremljevalno ekipo so povabili še učence, ki so se v prejšnjih letih izkazali z delom pri robotiki, to so bili Tine Peric, Matija Milanič, Aljaž Brodar in Blaž Vrabec.

Na pot so se odpravili v sredo, 19. junija. Po nočni vožnji so v Hannover prispeli v četrtek popoldne, ko sta jih čakala registracija in ogled prizorišča. Udeležili so se še otvoritvene slovesnosti in hkrati že nestrpnost pričakovali prve vožnje robotov.

V petek in soboto sta bila glavna tekmovalna dneva. Vsaka ekipa je morala opraviti vožnje z roboti na treh različnih progah. Letos tekmovalci niso vedeli, kdaj bodo vozili robota na katerih progah, zato so jih morali že vnaprej sprogramirati tako, da so bili čim bolj prilagodljivi. V soboto so imeli še intervju v angleškem jeziku, v katerem so razložili delovanje robota in programa.

Prvo vožnjo je robot vozil najslabše, saj so učenci še ugotavljali, na kakšen način se mora izogniti oviram na progi. Po opravljenih izboljšavah je vsako naslednjo vožnjo vozil čedalje bolje. Po prvem dnevu je bila ekipa Krašowci na petem mestu, po drugem dnevu pa se je povzpela že kar na drugo mesto.

V nedeljo, ko je bil zadnji tekmovalni dan, je imel robot samo še zadnjo, finalno vožnjo. Izpeljal jo je brez napak, zato je tekmovalcem preostalo samo še nestrpnost čakanje na rezultate.

Izkazalo se je, da je ekipa Krašowci

delom da uresničiti še tako visoke cilje.

Zahvaljujem se tudi vsem donatorjem, ki so s svojim prispevkom v kakršni koli obliki učencem omogočili uresničitev njihovih sanj. Njihovo brezpogojno zaupanje nalaga našim učencem še večjo odgovornost in jih spodbuja, da se bodo tudi v prihodnosti trudili po svojih najboljših močeh.

Iskreno čestitam vsem, ki so vsa leta na kakršen koli način prispevali k delu robotike na komenski šoli. Ta uspeh je nagrada tudi zanje.

Besedilo in foto:
mentorica Lucija Filipčič Križaj

Pozdravljena jesen, dober dan šola

Ko se po dvomesečnih počitnicah v šolo vrnejo učenci, ko se slednjim pridružijo prvošolci, dobijo šolski prostori znova tisto znano podobo, brez katere bi bili hrami učenosti zgolj mrtvi objekti brez vsebine.

Letošnje učence (218 na centralni šoli in 78 na podružnici v Štanjelu) so pričakali tradicionalno zgledno prepleškani, urejeni in počiščeni razredi ter okolici šol.

Na podružnici smo, z na novo prepleskanimi hodniki in večnamenskimi prostorom, poživali in popestrili šolske prostore, uredili pa smo tudi učilnico za tehniko in pridobili dve novi klima napravi.

Učenci 1. in 5. razreda centralne šole bodo od letos dalje lažje udeleženi načela zdravega življenja, saj jim je po novem, s predelavo oken v vrata, omogočen izhod iz učilnic na prosto. V Komnu smo med počitnicami uspeli prebrusiti in naoljiti parket v dveh učilnicah, žal pa se bomo lahko šele naslednje leto (če

bo šlo vse po sreči) veselili pridobitve, na katero vsi skupaj čakamo že vrsto let. 1. septembra 2020 naj bi tako dobili novo kuhinjo, nato pa se bomo takoj lotili prepotrebne prenove sanitarij v pritličju.

Učenci so se 2. septembra zbrali pred šolo, kjer so jih poleg ravnateljice pozdravili vsi delavci šole. Ravnateljica jim je zaželela uspešno, varno in zadovoljno šolsko leto ter izpostavila nekaj vsebinskih novosti. Ob tej priliki se je zahvalila družinskemu mizarskemu podjetju Makovec, ki je za vseh 296 učencev prispevalo stekleničke za vodo, kot podporo prizadevanju šole po zmanjševanju porabe čistilnih sredstev, elektrike in vode za pomivanje.

S tradicionalnim objemom šole so vsi prisotni izrazili pripadnost ustanovi, ki bo naslednjih 188 dni njihov drugi dom.

V Komnu pa je bil ob 9.00 že čas za slovesen sprejem letošnjih prvošolcev. Kar 21 se jih je v spremstvu staršev po-

gumno podalo v trim kabinet, do koder jih je pot vodila skozi špalir, ki so jim ga pripravili njihovi tutorji, učenci 6. razreda. Po pozdravnih nagovorih učiteljic, ravnateljice, župana in policista so prisotni prisluhnili kulturnemu programu, ki so ga oblikovali učenci na instrumentih, zapel jim je pevski zbor, z lutkovno igrico pa sta presenetili kar učiteljici 1. razreda.

S podobnim kulturnim programom in protokolom so čez šolski prag pospremili 16 prvošolcev učenci in ostali prisotni v Štanjelu. Medtem ko je pomočnica ravnateljice staršem predstavljala bistvene elemente življenja in dela na šoli in so slednji podpisali kar nekaj obveznih dokumentov, so se prvošolci z razredničarkama in strokovnima delavkama pridno sladkali v matičnih učilnicah. Pozdravna torta jim je še kako teknila.

Da bi pričakovanje 1. šolskega dne in nasmeh do ušes ne izginil z mladih obrazov, želim vsem ravnateljica Nives.

Besedilo: Nives Cek, ravnateljica
Foto: Vojko Franetič in Dunja Peric

Foto šopek s Krasa ... trojno zlato priznanje

Z iztekom poletnih počitnic se zaključuje tudi razstava šolske raziskovalne naloge, ki je bila čez poletje na ogled v komenski knjižnici. Turistična naloga je bila na državnem nivoju nagrajena s tremi zlatimi priznanji.

Interesno dejavnost Turizmu pomaga lastna glava, ki jo je v šolskem letu 2018/19 obiskovalo 36 otrok, je pod raziskovalno nalogo z naslovom Turistični spominek mojega kraja strnila nalogo Foto šopek s Krasa. Raziskovali smo turistično ponudbo ter spominke v naših vaseh in rezultat naše naloge je fotoknjiga kot spominek.

Zakaj fotoknjiga?

Ker ostajajo dandanes fotografije na telefonih, računalnikih in lepi spomini bledijo, tonejo v pozabo, se nehote izbrisajo.

Raziskovalne aktivnosti smo osredotočili na:

Prejem zlatega priznanja za najlepši turistični spominek na tekmovanju v Mariboru.

- vinsko trto: šli smo v trgatev, oblikovali vrtnice iz listov vinske trte,
- kamen: v okviru športnega dne smo obiskali kamnolom, izdelali kamnite rože, si ogledali suhe zidove, pastirske hišice ter le-te iz kamenčkov tudi oblikovali,

- kraški šetraj: smo ga nabirali, sešili čajne vrečke in na nje odtiskovali šetraj, pripravili zeliščno sol ter oblikovali knjižne kazalke s posušeno rastlino na ročno izdelanem papirju.

V Novi Gorici smo se 2. aprila 2019 udeležili tekmovanja Turistične zveze Slovenije in prejeli dve zlati priznanji – za najboljšo turistično tržnico in fotoknjigo.

V Mariboru smo se 24. aprila 2019 udeležili tekmovanja ter osvojili še eno zlato priznanje, in sicer za najlepši turistični spominek.

Vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali pri nastanku naše naloge, se učenci in mentorice iskreno zahvaljujemo.

Iskrena hvala gre še posebej staršem in otrokom, ki so kljub temu, da so že bili na počitnicah, nalogo predstavili konec junija v okviru prireditve Venček sv. Ivana ter nato še v Knjižnici v Komnu.

Predstavitve raziskovalne naloge v okviru prireditve Venček sv. Ivana.

Besedilo in foto:

Mentorice Tanja, Alenka in Dunja

Keramičarska ustvarjalnost na stebrih pred šolo

Betonski stebri z latnikom in okrasno trto pred šolo v Štanjelu se ponašajo z različnimi mozaiki, ki so nastali pod pridnimi rokami otrok in učiteljic, staršev, vrtca, društev ... v šolskem letu, ki se je s počitnicami izteklo. Rezultati projekta Za lepšo šolo so lepo vidni.

Začetki ustvarjanja segajo v spomladanski čas in bili so počasni, šele učili smo se. Likovno področje mozaika nam je bilo sprva tuje, potem pa smo pri delu uživali. Tudi priprava materiala – razbijanje ploščic – je bilo otrokom v poseben

užitek, saj ni bilo potrebno paziti, da se kaj ne razbije, razbijanje je bil naš cilj.

Z dneva v dan, s koščkom ob koščku ploščic smo skupaj postajali spretnej-

ši in naši motivi zahtevnejši. Iz koščkov darovanih ploščic smo oblikovali motive rastlin – zvončke, trobentice, sončnice, vrtnice, drevesa, trto ... živali – metulje,

morskega konjička, pava, ptice ... in pokrajino.

Učenci so pri ustvarjanju razvijali ročne spretnosti, natančnost in vztrajnost ter se srečali z orodjem, ki jim morda ni blizu ali se ga največkrat ne uporablja v te namere.

Vsem, ki so se z nami učili, ustvarjali in nam kakorkoli pomagali ter darovali ploščice, se iskreno zahvaljujemo. Ustvarili smo prečudovite mozaike ter polepšali naš vhod v šolo. Dokazali smo, da skupaj zmoremo.

V jesenskih mesecih nameravamo še preostale stebre barvno »obleči«, zato vas vabimo, da se nam pri ustvarjanju pridružite.

Besedilo in foto: Dunja Peric

Kar burja prinese

Iz pričevanja

Tovariša Miloša Forčiča sem spoznala na februarski predstavitvi ponovnega natisa Pričevanj v komenski knjižnici. Iz Solkana ga je pripeljal sin, saj je bil že večer, 15. februarja. Miloš se je oglašil že med prireditvijo in se po njej živahno vpletel v pogovore z domačini, izvajalci in obiskovalci prireditve, nekdanji njegovimi sovaščani, prijatelji, praporščaki, člani borčevske organizacije in protifašistično mislečimi. V Pričevanjih je naveden brat Franc Forčič - Maljenov, ki je v času, ko so fašisti strogo prepovedali vso kulturno dejavnost na vasi in je v Svetem navkljub prepovedi delovala ljudska knjižnica, ki jo je hranil in z njo ravnal tako, da je fašisti niso nikdar odkrili. O bratu je Miloš povedal, da je bil zelo bister, kot član vaškega Narodnoosvobodilnega odbora zadolžen za kulturo in prosveto, zato učitelj v večernih tečajih v Svetem in Ivanjem Gradu. Njegovo ime najdemo zapisano tudi pod vaško stražo. Med članicami SKOJ-a pa sta bili sestrični Otilija in Kristina Forčič - Maljeni.

Zanimalo me je njegovo doživljanje časa med letoma 1941 in 1945, saj je bil eden redkih še živelih pričevalcev. Zapisala sem mu svojo telefonsko številko in se dogovorila, da me pokliče. Prijetno me je presenetil, ko me je že čez teden dni obiskal v Gorjanskem. Pripeljal se je sam iz Solkana, kjer sta si z ženo ustvarila dovolj velik dom zanju in za sina. Čez teden sem

ga v družbi pevca Partizanskega pevskega zbora iz Trsta, ki ga živi pričevalci zanimajo, obiskala. Sedli smo za mizo in žena Marija nas je nevsiljivo stregla. Pokazal je fotografije, knjige, ki jih prebira. Pripoved je stekla.

Njegovo prvo srečanje z NOB je predstavljalo druženje z Alojzom Bandljem - Žarkom ter še z dvema drugima tovarišema, eden od njiju je bil Anton Šibelja - Stjenka. Dobivali so se v Komnu ob nedeljah in si izmenjavali dokumente v zvezi z NOB. Kasneje so začeli z raznimi »uničevalnimi« akcijami na elektrovodih, kar se je dogajalo kmalu po mimohodu italijanske patrulje, ki je štela približno trideset vojakov. Posledica je bila pretrgana linija, zaradi česar so italijanski vojaki besneli.

Največja akcija se je zgodila 1. maja 1942. Primorska je bila posejana z letaki, na katerih je pisalo: Živel 1. maj! in pa Živela OF!. Napisi, ki jih ob prvem maju še beremo na transparentih po vaseh Tržaškega Krasa v Italiji.

28. septembra 1942 ob treh zjutraj je v Sveto prišla posadka karabinerjev pod vodstvom maršala z nalogo, da aretirajo Miloševega očeta Angela Forčiča - Štefanovega, zelo zavednega Slovenca, in njega. Nekaj karabinerjev je očeta odpeljalo, njega pa so ostali prišli iskat v Škrbino, kjer je bil pri noni. Spominjal se je udarcev puškinih kopit po težkih dvoriščnih vratih. Na tetino vprašanje 'Kdo je', je bil odgovor kra-

tek in ukazovalen: »Aprite, aprite! (Odprite, odprite).« Iskali so Miloša Forčiča in ga tudi našli. Ukazali so mu, naj se takoj obleče in zvezanega odpeljali v njihovo kasarno v Komnu, kjer so ga odvezali in maršal mu je po nekaj trenutkih dejal, da je podoben očetu. Odgovoril je, da mu je zagotovo podoben, saj je njegov sin. Potem je dejal: »Vem, da si dober fašist in mi boš zagotovo povedal vse, kar veš.« Zanimalo ga je vse v zvezi z raztrošenimi letaki po Krasu. Odvrnil je, da okrog tega nima pojma in da ne ve, kdo in kdaj je to naredil. Maršal se je razjezil in mu primazal klofuto, nato pa je stopil k omari, iz nje vzel šop letakov in mu jih zalučal v obraz, obenem pa ga začel zmerjati s težkim komunistom. Tako se je v dobrih petnajstih minutah prelevil iz dobrega fašista v težkega komunisto.

Karabinjerji so ga odpeljali v komenski zapor, kjer je bil tudi njegov oče. Ko so se železna vrata celice za njim zaprla, se je začelo novo življenje. Očeta so izpustili domov čez deset dni, njega pa so zasliševali več dni zapored na karabinjerski postaji tudi do zgodnjih jutranjih ur.

12. oktobra 1942 bi se moral javiti na vojaški nabor. Okoli osme ure zjutraj so jim odprli celice in med hojo po stopnicah je skozi lino na hodniku videl mimoidoč okrašen voz, iz katerega se je razlegalo razposajeno petje in prešerno razpoloženje, zvoki harmonike in bobna ter vriskanje nabornikov, da je od žalosti zajokal. Moral bi biti med svojimi vrstniki. Čez približno dve uri so nabornikom dovolili, da so ga prišli pozdravit v zapor. S sabo so prinesli sodček vina, sojetniki so mu zaigrali na metlo ter dva glavnika in začela se je prava zaporniška debata. Ob 12. uri sta prišla ponj dva karabinjerja v svečani obleki in ga odpeljala na nabor, kjer je bil potrjen za vojaka.

Po enomesečnem zaporu v Komnu so

ga karabinjerji s taksijem odpeljali v goriški zapor, od tam pa v Zdravščino pri Gradišču ob Soči, kjer je v taborišču sobival z bratom heroja Stjenka. V tem kraju je bila tovarna svile, kjer je delalo približno 3000 zapornikov, med njimi tudi Ljubka Šorli, žena Lojzeta Bratuža. V taborišču je ostal

sedem mesecev.

Nadaljevanje Forčičeve zgodbe boste lahko prebrali v decembrski številki glasila.

Besedilo:

Nadja Mislej Božič, po pričevanju Miloša Forčiča in arhivskem zapisu Vesne Bašin
Fotografije preslikal iz družinskega albuma
Boštjan Ljubič.

Družabno srečanje, hip hop in latino ritmi v Kobjeglavi

Zadnji avgustovski petek je bilo v Kulturnem domu v Kobjeglavi hudo vroče. Pa ne le zaradi vročine. Bolj zaradi plesa in vsega ostalega, kar se je tam dogajalo. V Športni zvezi Komen smo pred začetkom nove sezone pripravili družabno srečanje članov zveze, ki sta ga s plesno animacijo popestrila plesalca Mateja Terčon Knap in Miha Perat. Ob upravičeni odsotnosti nekaterih članov se je dogodka udeležilo lepo število plesalk iz Plesnega društva Be Funky, ki so po lastnih nastopih le prišle na svoj račun. Ob plesni animaciji vsem dobro znane plesalca Mihe Perata iz televizijskega

showa Zvezde plešejo je bila dvorana skoraj premajhna. Njegov nastop je bil nabit z ogromno pozitivne, sproščene in nadvse plesne energije in ni nikogar pustil ravnodušnega. No, nad samim sprejemom in odzivom publike je bil prijetno presenečen tudi Miha, ki se z organizatorjem in Matejo že dogovarja o možnostih nadaljnega sodelovanja. Vsekakor dogodek, ki si jih v občini lahko le želimo.

Besedilo: Rajko Kralj
Foto: Ana Rojc

Berem in se pogovarjam: z Majdo Jasno Peršolja

Aprilsko srečanje Berem in se pogovarjam, izvedeno pod okriljem Univerze za tretje življenjsko obdobje Kras, je bilo tudi tokrat v Domu upokojencev Sežana, namenjeno ljubiteljem in poznavalcem ljudske in avtorske književnosti, uporabnikom doma ter njihovim svojcem in prijateljem. Tokratno srečanje smo posvetili Majdi Jasni Peršolja, nekdanji učiteljici zgodovine in likovne vzgoje, avtorici – urednici, ustvarjalki in zbirateljici ljudskega blaga, Štrekljevi nagrajenki v letu 2013. Čas dogodka je sovpadal z izidom Kraškokriških pravic.

Majda Jasna Peršolja se je rodila v Rodiku 23. januarja 1944, na dan, ko so minirali vlak. Zaradi tega dogodka so vsi vaščani pobegnili, se skrili in na milost in nemilost pustili le Majdino mamo in komaj rojeno hčerko, ki pobega ne bi zmogle. Zato so vsi Valinovi ostali doma. Ko so nemški vojaki pregledali vse hiše in našli le žensko s komaj rojeno dojenčico, so pred Valinovo hišno postavili stražarja.

Ker je bilo to že po razpadu Italije, je partizanska učiteljica predlagala, da se Majdi da kakšno bolj partizansko ime in tako so deklico vpisali v matično knjigo kot Jasno in Majdo.

Majdo je že od rane mladosti spremljala otroška bolezen poliomieltis (ohromelost ali otroška paraliza). Kljub zdravstveni težavi, ki je pomenila slabšo gibljivost, je pri šestih letih že pasla krave in štiri leta hodila v osnovno šolo v Rodiku ter nadaljevala na štiriletni nižji gimnaziji v Hrpeljah. Po učiteljsku v Kopru in dvopredmetnem študiju na Pedagoški akademiji v Ljubljani je leta 1966 diplomirala iz zgodovine in likovne vzgoje. Krajši čas se je zaposlila v Komnu in do upokojitve na Osnovni šoli v Dutovljah.

Takrat niso imeli radia in televizije, ki bi jim krajšal čas. Oče je zvečer pripovedoval prav(lji)ce, da je otroke pred spanjem umiril, medtem ko je mati molzla krave. Pozimi je oče izdeloval in popravljaval lese ne grablje in drugo orodje in pripomočke za delo, mati pa je šivala. Tudi ženske, ki so prišle na obisk, so pripovedovale prav(lji)ce. Tako je Jasna prišla v stik s pripovedmi, ki so ustno krožile iz roda v rod, in z nami delila svoje ugotovitve in spoznanja. Eno od teh se glasi:

»Boginja narave, podzemlja, je Baba. Na Rodiškem je bila velika skala. So rekli, da je kip Babe. 'Ne draži Babe, ne lezi nanjo', so mame zapovedovale otrokom, ki so pasli krave. Na gmajni proti Kozini je bila ena zelo velika skala v obliki debele ženske, babe. Otroci so radi plezali nanjo po njenih ('človeških') oblilih, ampak ne do vrha. 'Na glavo ne, ker te lahko požre', je bil poduk mater. Babo so nepoznavalci tradicije razstrelili ob gradnji vodovoda.

'Baba je baba, najboljša je tudi slaba.' Ko piha topli jugo (veter široko), so imeli rek, da baba prdi in da bo potem tudi scala (deževalo bo). Še danes rečemo 'Furlanka dviga krilo', kar pomeni, da se nad Furlanijo dvigajo oblaki in potem ne dežuje. Babo so poznali od Rusije do Francije in izraz na tem območju tudi uporabljali.«

Zbrala je tudi podatke vseh (izvirnih) rodiških družinah, od 16. stoletja do danes oziroma do druge svetovne vojne in jih objavila v knjigi Rodiški rodovi. »Danes je Rodik zelo drugačen. V njem so se naselili ljudje različnih narodnosti, iz sosednjih in tudi drugih držav.«

Na povabilo njenega učenca, Radka Jakobovega, si je ogledala cerkvico Sv. Antona v Križu pri Sežani. In o njej ji je deček povedal vse, kar je vedel. Ker so pri njih doma pripovedovali prav(lji)ce, jo je njegova mama Anica spodbudila k zapisovanju pripovedk.

Zapisala je stare bazoviške, gropajske, padriške in škocjanske pravljice ter zbrala templjarske pravce.

»Kjer je cerkev Sv. Jurija v Dutovljah, je bil templjarski samostan, prav tako naj

bi bili templjarji še na Repentabru in v Šepuljah.« Majdina mama je znala tudi templjarske reke: »Če templjar te ujam, s palco merco po podplati vzame. Templjar templja, če soud zacinglja.«

Preučevala je templjarski viteški red na Slovenskem kot del evropske zgodovine, povezane s križarskimi vojnami, od začetka 11. pa do 16. stoletja.

Več kot 60-letno srečevanje s pripovedkami in prav(lji)camo jo je poklicalo k zapisovanju in tako so nastale zbirke: Rodiške pravce in zgodbe (2002), Ti povem ano pravco (2005), Škocjanski kaplanci (2006), Pričevanja kamnov in škocjanskih kaplancev (2007) in Teta Liza para, pravce čara (2012) in najnovejša zbirka Kraškokriške pravce.

Z objavo zbirk ljudskih pesmi Tam v starodavnih časih – pesmi naših non s Krasa (1999) in Dejmo dejmo ano po slovensko (2005) je s Hertto Sorta zbrala pesmi, pete v času prve in druge svetovne vojne ter med vojnami.

Kraškokriške pravljice so razdeljene na dva dela, pravce iz obdobja pred krščansko dobo s vilami, škrti, šembilje, zmaji in drugimi bitji ter pravce iz krščanskega obdobja o svetnikih, sv. Petru, Kristusu ter o smrti. Pravljice je ilustrirala Jasnina učenka, likovna pedagoginja, Tanja Samec.

Vabljeni k branju in pripovedovanju prav(lji)c, ki nam z mitološko osnovo tudi o nas veliko povedo.

Besedilo in foto: Nadja Mislej Božič
Vir: Zapiski Sonje Nardeli Trampuž, ki so nastali ob mojem pogovoru z Jaso Majdo Peršolja.

Vlastine grafike

Junjska razstavljava v Knjižnici Kozina, Vlasta Markočič, je po zaključeni Pedagoški akademiji v Ljubljani, smer likovna vzgoja in geografija, nadaljevala s študijem likovne pedagogike na Pedagoški fakulteti. Trenutno je zaposlena kot profesorica likovne umetnosti na OŠ Dutovlje. Dejavnja je v številnih aktivnostih Društva likovnih pedagogov Primorja, kjer redno razstavlja na društvenih razstavah. Kot soorganizatorica mednarodnega bienala »Po Fabianijevih poteh« se posveča otroškemu prostorskemu oblikovanju. Podiplomski magistrski študij je nadaljevala s študijem filozofije in teorije vizualne kulture. Na samostojnih razstavah se predstavlja večinoma z grafiko. Tokratna razstava v Knjižnici Kozina je trinajsta samostojna. »Prva kolekcija, natisnjena v tehniki linoreza v kombinaciji s suhim odtisom, je nastajala zadnjih dvajset let. Linorezi manjšega formata

so barvno reducirani na nekaj tonov, ki so v harmoniji z linearno izbočenimi linijami. Stilizirane figure sledijo silam medsebojnih odnosov ter energijam narave in prostora. Dela vsebinsko zrcalijo vrednote in aktualne teme današnjega

časa. V ospredje postavljajo medsebojne odnose ter odnos med človekom in naravo. V drugem delu razstave predstavljam zgodbo iz življenja znanega umetnika, grafika, Lojzeta Spacala. Ilustracije so oblikovane v tehniki linoreza in monotipije. Linorez je v tehničnem smislu precej podoben tehniki lesoreza, ki je bil odlično Spacalovo umetniško izrazno sredstvo. Zgodbo z naslovom Nočni cvet, objavljeno v sinovih spominih o očetu umetniku, sem pod naslovom Skulptura predstavila na lanskem slovenskem festivalu kamišibaja,« pove o sebi Markočičeva, ki živi in ustvarja v Štanjelu, kjer ima tudi svojo galerijo. Razstava je bila na ogled od 5. do 28. junija 2019. Na otvoritvi je umetnico predstavila likovna pedagoginja, Vesna Marion, na hang pa je zaigral Boris Magdalenc.

Besedilo in foto: Patricija Dodič

Urice za parkiranje

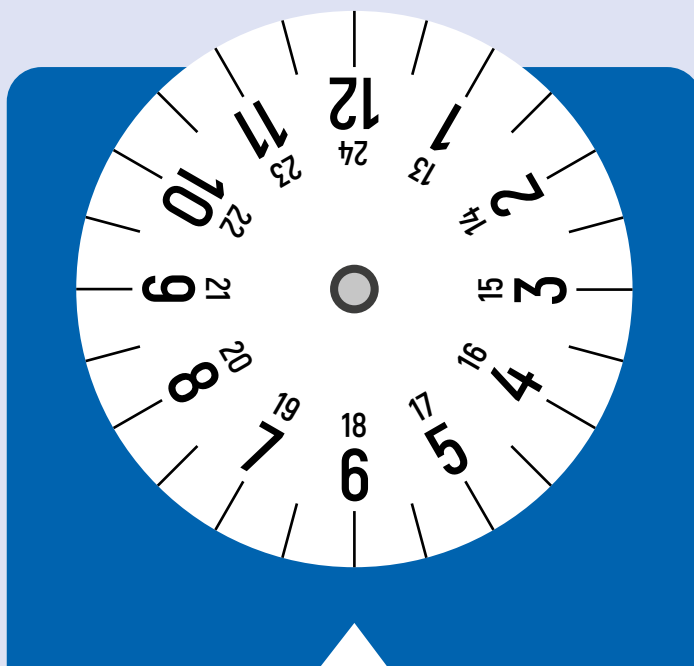
S strani Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu je prišla pobuda o nabavi uric za parkiranje, ki jih bodo vsa gospodinjstva prejela v tokratni številki glasila. Tako boste občanke in občani doma imeli pripomoček, s katerim boste lahko označili uro prihoda na parkirno mesto. Informacija o prihodu bo s pomočjo urice lepo vidna.

Poleg grba in kontaktnih podatkov občine boste na uricah našli tudi seznam krajev v naši občini, kjer so nameščeni defibrilatorji. Tako bi urica poleg uporabne funkcije imela tudi informativno.

Podrobnejši prispevek o defibrilatorjih v naši občini si lahko preberete v marčevski številki glasila, kjer boste našli tudi fotografije lokacij, prispevek o uporabi defibrilatorja pa je bil objavljen v decembrski številki leta 2017.

Lokacije defibrilatorjev

Komen: gasilski dom
Štanjel: mesnica Tošč
Gorjansko - vaški dom
Hruševica: vaški dom
Tomačevica: vaški dom
Kobjeglava: vaški dom
Kodreti: vaški dom
Volčji Grad: pokrito plesišče

OBČINA KOMEN

Komen 86, 6223 Komen
telefon: 05 7310 450
e-pošta: obcina@komen.si
www.komen.si

PRIHAJA NA NA NAŠE ODRE:

Torek, 24. september, ob 20.00
PREKLETSTVO VALBURGE
 Nov slovenski film.
 Po filmu bo pogovor z režiserjem Tomažem Gorkičem

Sobota, 5. oktober, ob 20.00

GOLA

Avtorica: Barbara Volčič.

Igrata: Maja Blagovič in Tinkara Kovač.

Režija: Vladimir Jurc.

En dan za celo življenje ali kako se je Uršika jela pripravljat' na ples.

Rahlo komična igra, lahko pa tudi zares.

GLEDALIŠKA ŠOLA

s premiero v Kosovelovem domu Sežana

V gledališču pridobimo na samozavesti, spoznamo svoj glas ter govorni aparat, naučimo se, kako jasno in glasno spregovoriti v množici, naučimo se ozaveščati svoje telo prek giba in premikanja po odru. V gledališču pa spoznamo tudi nove prijatelje in nove priložnosti za druženje.

Kot član gledališke šole boste pomemben košček sestavljanke, ki jo bomo skozi šolsko leto sestavljali. Sami si bomo izdelali sceno, kostume, se naučili peti in suvereno odigrati svojo vlogo.

Vabljeni vsi: otroci, mladostniki, mamice, očetje, premagovalci krize srednjih let, none in nonoti. Razdelili se bomo v več skupin glede na starost in izkušnje. Videvali se bomo dvakrat tedensko po eno uro.

Prijave zainteresiranih zbiramo do 27. septembra 2019 na info@kosovelovdom.si. Pošljite nam svoje ime in priimek, starost in telefonsko številko. V začetku oktobra (predvidoma 1. 10. 2019, ob 16. uri) bo uvodni sestanek, na katerem boste prejeli vse nadaljnje informacije.

Dnevi evropske kulturne dediščine v Kosovelovem domu Sežana:

Torek, 1. oktober, ob 20.00

Odprtje pregledne razstave fotografij

WILHELMA HEILIGERJA:

MEDITACIJA IN FOTOGRAFIJA

Četrtek, 3. oktober, ob 20.00

KINO KINO – večeri kakovostnega in umetniškega filma: film BELI VRAN

Biografska drama o Rudolфу Nurejevu, preplet globokega poklona velikemu baletniku in napetega trilerja iz obdobja hladne vojne.

Petek, 11. oktober, ob 20.00

Koncert

SAME BABE

(Slika: Janez Pelko)

Vpis v abonmaje Kosovelovega doma Sežana za sezono 2019/20.

Briljantni ABONMA
Glasbeno-plesni ABONMA
Gledališki ABONMA
Prečkin ABONMA

kombinacija osmih dogodkov iz obeh abonmajev po izbiri

predstave in glasbeni kabaret za otroke

Vabimo vas z nami tudi na obisk predstav v Trstu, Novi Gorici in v Ljubljani (dodatne prijave).

Vpis v abonmaje bo septembra. Predvpis za dosedanje abonente bo mogoč že od 27. avgusta 2019. Naša blagajna bo odprta od ponedeljka do petka od 10. do 12. in od 16. do 18. ure.

Podrobne informacije boste našli v abonmajski knjižici, ki jo prejmete v nabiralnike.

info: www.kosovelovdom.si in 05 731 20 10.

abonmaji 2019/20

Napovednik prireditve v Občini Komen

15. SEPTEMBER - 15. NOVEMBER 2019

JAVNI ZAVOD KOMENSKI KRAS, TURISTIČNO INFORMACIJSKI CENTER ŠTANJEL

Štanjel 1a, 6222 Štanjel, +386 (0)5 769 00 56, +386 (0)41 383 986, tic.stanjel@stanjel.eu, www.stanjel.eu

Datum	Ura	Prireditev	Kraj	Organizator/informacije
19. maj NEDELJA – 22. september NEDELJA		KoloBus – avtobusni prevoz koles ob koncih tedna	Koper-Kozina – Škocjanske jame – Divača – Štanjel – Sežana – Lipica – Kozina – Koper	Regionalni razvojni center Koper, www.rrc-kp.si Javni zavod Komenski Kras (TIC Štanjel) Štanjel 1a, 6222 Štanjel Tel.: +386 (0)5 769 00 56, tic.stanjel@stanjel.eu www.stanjel.eu
20. –21. september PETEK – SOBOTA	8:45 (zbor) 9:00 (pričetek)	Obnova suhozidne hiške ob DEKD	Gorjansko, zvonik	Društvo univerza za tretje življenjsko obdobje Kras Gorjansko 84, 6223 Komen Tel.: +386 (0)31 716 210 nadja.mislej-bozic@guest.arnes.si
28. september 2019 SOBOTA	17:00	Otvoritev razstave nastalih likovnih izdelkov – Manjkajoči delci	Štanjel – Gražarjeva Galerija	Društvo likovnih pedagogov Primorja v sodelovanju z Javnim zavodom Komenski Kras Tel.: +386 (0)31 541 636 vlasta.markocic@gmail.com
20. oktober NEDELJA		Pohod po poti devetih kalov	Kobjeglava	Društvo Kraški slavček Kobjeglava – Tupelče Tel.: +386 (0)40 277 337 kraski.slavcek@gmail.com
27. oktober 2019 NEDELJA	9:00	22. pohod po sledih Soške fronte	Brestovica pri Komnu	Turistično društvo Brest Tel.: +386 (0)5 7664 334 +386 (0)40 815 552 stane.svigelj@siol.net www.brestovica.com
8. – 10. november 2019 PETEK – NEDELJA		Martinovanje na Krasu	Štanjel, grad	Javni zavod Komenski Kras Tel.: +386 (0)5 769 00 56 +386 (0)41 383 986 tic.stanjel@stanjel.eu www.stanjel.eu

Razstave

Datum/odprtje razstave	Razstava	Kraj	Organizator/informacije
začasna razstava 13. april 2019 SOBOTA – 29. marec 2019 NEDELJA	Razstava Magičnost prostora – K3: Černigoj - Kosovel - Spacal	Štanjel – Grad: Galerija Lojzeta Spacala	Javni zavod Komenski Kras Tel.: +386 (0)5 769 00 56, +386 (0)41 383 986 tic.stanjel@stanjel.eu www.stanjel.eu
stalna razstava	Razstava Maks Fabiani	Štanjel – Kvadratni stolp	Javni zavod Komenski Kras Tel.: +386 (0)5 769 00 56, +386 (0)41 383 986 tic.stanjel@stanjel.eu www.stanjel.eu
začasna razstava	Ana & Gaja Art Gallery	Štanjel – Vhodni stolp	Ana in Gaja Hanzel Tel.: +386 (0) 31 667 875 gaja.hanzel@gmail.com
začasna razstava 27. april 2019 SOBOTA – 30. oktober 2019 SREDA	Living landscape – Živa krajina Krasa	Štanjel – Fabianijeva dvorana	Javni zavod Komenski Kras Tel.: +386 (0)5 769 00 56, +386 (0)41 383 986 tic.stanjel@stanjel.eu www.stanjel.eu
začasna razstava 28. september 2019 SOBOTA – 24. oktober 2019 ČETRTEK	Razstava nastalih likovnih izdelkov – Manjka- joči delci: Ekstempore članov Društva likovnih pedagogov Primorja	Štanjel – Gražarjeva Galerija	Društvo likovnih pedagogov Primorja v sodelovanju z Javnim zavodom Komenski Kras Tel.: +386 (0)31 541 636 vlasta.markocic@gmail.com

Razpis za garancije in posojila iz Garancijske sheme za Obalno-Kraško regijo in občino Ilirska Bistrica

Regionalni razvojni center Koper je na svoji spletni strani (<https://www.rrc-kp.si/sl/za-podjetnike/kreditiranje-podjetij.html>) objavil Razpis garancij in posojil iz Garancijske sheme

za leto 2019 za podjetja s sedežem v Obalno-Kraški regiji in občini Ilirska Bistrica oziroma podjetja, ki investirajo na tem območju (upravičenci).

Upravičenci lahko iz Garancijske

sheme pridobijo garancijo v višini do 80 % odobrenega posojila in posojilo pod ugodnimi bančnimi pogoji za investicije, obratna sredstva in zaposlovanje.

Razpis je namenjen mikro, malim in srednje velikim podjetjem in podjetnikom, fizičnim osebam z dopolnilno dejavnostjo, zavodom, združenjem in socialnim podjetjem.

V razpisu sodelujeta dve banki: Abanka, d. d., in Delavska hranilnica, d. d., Ljubljana. Razpisanih je 2.000.000 EUR sredstev.

Razpis je odprt do 31. 3. 2020. Upravičenci lahko oddajo vloge od dneva objave naprej. Popolne vloge, oddane do 5. dne v tekočem mesecu, bodo obravnavane najkasneje do konca tekočega meseca. Popolne vloge bo obravnaval Garancijski odbor RRC GS praviloma enkrat mesečno. RRC bo upravičence pisno obvestil z odločitvijo pristojnih organov v 15 dneh po sprejemu odločitve na Garancijskem odboru.

Za več informacij kontaktirajte Ireno Cergol na e-naslov: irena.cergol@rrc-kp.si ali na telefonsko številko 05 66 37 583.

Obvestilo

KSP, d. d., SEŽANA obvešča občane, da je na obnovljeni spletni strani podjetja mogoč vpogled v osmrtnice.

Dobro je vedeti

Občinska uprava Občine Komen

Telefon: 05 73 10 450
Fax: 05 73 10 460
Spletna stran: www.komen.si
E-pošta: obcina@komen.si
Uradne ure: ponedeljek in petek od 8.00 do 12.00
sreda od 8.00 do 12.00 in od 15.00 do 17.00

Medobčinski inšpektorat in redarstvo občin Divača, Hrpelje – Kozina, Komen in Sežana

Telefon: 05 73 10 141
E-pošta: soou@sezana.si
Uradne ure: ponedeljek in petek od 7.30 do 11.00
sreda od 7.30 do 11.00 in od 12.00 do 16.00

Krajevni urad Komen

Telefon: 030 720 220
Uradne ure: vsak četrti torek v mesecu od 8.00 do 11.00 in od 12.00 do 14.00,
Za nujne primere se obrnite na sedež Upravne enote v Sežani, tel. št.: 05 73 12 700.

Policijska pisarna Komen

(v prostorih Krajevnega urada Komen, Komen 86)
Telefon: 05 70 71 500
Uradne ure: sreda od 14.00 do 17.00.

Knjižnica Komen

Komen 118, 6223 Komen
Telefon: 05 76 68 580
E-pošta: knjiznica.komen@siol.net
Delovni čas: torek in petek od 11.00 do 18.00
sreda od 8.00 do 14. ure

Zdravstvena postaja Komen / Splošna ambulanta Komen

Telefon: 05 73 11 460

Lekarna Komen

Telefon: 05 73 11 790
Delovni čas: ponedeljek od 12.00 do 19.00 ure
torek, četrtek in petek od 8.00 do 15. ure
sreda od 9.00 do 18. ure

Zbirni center Komen

torek: od 9. do 13.00
četrtek: od 14. do 17.00
sobota: od 9. do 13.00

Delovanje javne razsvetljave - prijava napak:

Javna razsvetljava d. d., Litijska cesta 263, Ljubljana
Telefon: 01 5863 600
E-pošta: info@jr-lj.si
Spletna stran: www.jr-lj.si/prijava-napak

Zavetišče Oskar Vitovlje

Telefon: 05 30 78 570

JAVNA BLAGAJNA OBČINE KOMEN obratuje v poslovalnici Deželne banke Slovenije, d. d., v Komnu 118 c (pri pošti), odprta je od ponedeljka do petka od 8.00 do 12.00 ter od 13.00 do 16.00.

ODPRTO ŠIROKOPASOVNO OMREŽJE KOMEN - prijava poškodbe infrastrukture, ki ni povezana z motnjami delovanja storitev pri njih.

E-pošta: napake.oso@gvo.si
Telefon: 02 333 26 23, 02 332 23 00
(izven delovnega časa, med 15.00 in 7.00 naslednjega dne)

www.visitkras.info

festival kraška gmajna

festival
kraška
gmajna

26. september - 27. oktober

MARTINOVANJE NA KRASU

8. - 10. november 2019, Sežana - Štanjel

www.visitkras.info

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje